

**CĒSU NOVADA
CIVILĀS AIZSARDZĪBAS PLĀNS**

PAR CIVILĀS AIZSARDZĪBAS PLĀNU:

Civilās aizsardzības plāns (CAP) ir izstrādāts trīs pamata daļās:

- **Informatīvā** (saturiskā) **daļa**, kurā, atbilstoši Valsts CAP tiek uzskaitīti un aprakstīti iespējamie riski, apdraudējumi un to ietekme Cēsu novada teritorijā. Katras sadaļas beigās ir īss apraksts “KĀ RĪKOTIES”, lai mazinātu konkrētā riska ietekmi. Informatīvā daļa pamatā ir gatavota kā “nemainīga” uz esošā CAP darbības termiņu – 4 gadi.
- **Pielikumu** (mainīgā) **daļa**. Tajos tiek iekļauti rīcības plāni, informatīvie materiāli, pieejamo resursu informācija, kuru saturs var mainīties atbilstoši situācijai vai izmaiņām normatīvajos dokumentos. Atsevišķiem pielikumiem var tikt piešķirts statuss “IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA” un tie būs apskatāmi tikai konkrētam personu lokam. Tas var būt saistīts gan ar personu datu aizsardzību, kā arī ar pielikumos esošo informāciju, kuras izplatīšana var kaitēt civilās aizsardzības plāna realizācijā, kā arī informācijas iesniedzēj iestāde var būt noteikusi šādu statusu. Informācija, kad pielikumā ir veiktas izmaiņas tiks atainotas “Pielikuma saraksta” ailē “Piezīmes/ izmaiņas”. Pielikumos iekļauti arī drošības struktūru sagatavotie informatīvie materiāli un vadlīnijas, rīcībai dažādu krīžu un militāra apdraudējuma gadījumā.
- **Militārā sadaļa**. Tajā tiek iekļauta nepieciešamā informācija rīcībai militāra apdraudējuma gadījumā. Atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem, šai sadaļai ir statuss “IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA” un paredzēta tikai konkrētu dienestu un personu lokam. Minētie noteikumi arī nosaka, kāda informācija ir iekļaujama šajā sadaļā. Rezultātā, daļa informācijas, kas minēta sadaļā “PIELIKUMI”, ir informācija ar divējādu pielietojamību (gan militārai, gan miera laika krīžu risināšanai) tāpēc arī šī informācija ir ar atzīmi “ierobežota pieejamība”.

SATURS

Numerācija	Nodaļu un apakšnodaļu nosaukums	lpp
	Pielikumu saraksts	6
	Ievads	9
1	Cēsu novada administratīvi teritoriālais raksturojums	10
1.1	Administratīvi teritoriālais sadalījums	10
1.2	Iedzīvotāju skaits un blīvums, tai skaitā ieslodzījuma vietās izvietoto ieslodzīto skaits	11
1.3	Blakus esošās pašvaldības vai sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijas	12
2	Pašvaldības teritorijā iespējamie riski (zemi, vidēji, augsti un ļoti augsti), nemot vērā valsts civilās aizsardzības plānā norādīto informāciju	13
3	Kopsavilkums par risku novērtēšanu	14
3.1	Risku scenāriji	14
3.1.1	Zemestrīce	14
3.1.2.	Zemes nogruvums	16
3.1.3.	Pali, plūdi un vējuzplūdi	17
3.1.4.	Lietusgāzes, ilgstošas lietavas, pērkona negaiss un krusa, sniegs un putenis, apledojums un slapja sniega nogulums, stiprs sals, karstums, sausums	20
3.1.5.	Vētras (vēja brāzmas), viesuļi, krāsas vēja brāzmas	27
3.1.6.	Mežu un kūdras purvu ugunsgrēki	29
3.1.7.	Epidēmija, pandēmija	32
3.1.8.	Dzīvnieku infekcijas slimību izplatība (epizootijas)	34
3.1.9	Augiem kaitīgo organismu izplatība (epifitotijas)	39
3.1.10.	Bīstamo vielu noplūde objektā	42
3.1.11.	Avārija naftas produktu cauruļvada transporta infrastruktūrā	44
3.1.12.	Avārija dabasgāzes apgādes sistēmā	45
3.1.13.	Radioaktīvo vielu avārija objektā	48
3.1.14.	Bioloģisko vielu negadījumi	52
3.1.15	Ugunsgrēki būvēs	54

3.1.16.	Avārijas vai negadījumi ostu un jūras hidrotehniskajās inženierbūvēs	55
3.1.17.	Dambju un citu hidrotehnisko būvju pārrāvumi	55
3.1.18.	Sadales elektrotīklu bojājumi un pārvades elektrotīklu bojājumi	56
3.1.19.	Būvju sabrukums	58
3.1.20.	Bīstamo ķīmisko vielu noplūde no kuģiem, kuģa uzskriešana uz sēkla, kuģu sadursme, pasažieru kuģu katastrofa	59
3.1.21.	Autotransporta avārija	59
3.1.22.	Aviācijas nelaimes gadījumi ar gaisa kuģi	61
3.1.23.	Dzelzceļa transporta katastrofa	63
3.1.24.	Sabiedriskās nekārtības, iekšējie nemieri	65
3.1.25.	Terora akti	66
3.1.26.	Karš, militārs iebrukums vai to draudi	69
3.1.26.1.	Civilās aizsardzības sistēmas darbība kara, militāra iebrukuma vai to draudu gadījumā	71
3.1.27.	Papildus apskatītie riski	72
3.2.	Risku matrica	73
4.	Preventīvie, gatavības, reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumi atsevišķi katram riskam	73
5.	Reaģēšanas un seku likvidēšanas darbu vadītāji	74
6.	Iedzīvotāju evakuācija no katastrofas apdraudētajām vai skartajām teritorijām, ņemot vērā attiecīgā apdraudējuma sekas	75
6.1.	Evakuācijas veids	76
6.2.	Pulcēšanās vietas	77
6.3.	Evakuācijas maršruti	78
6.4.	Transporta nodrošinājums	79
6.5.	Pagaidu izmitināšana	80
6.6.	Evakuēto uzskaite	80
6.7.	Evakuēto ēdināšana	80
6.8.	Evakuēto sociālā aprūpe	81
6.9.	Evakuēto īpašuma apsardze	82
6.10.	Sadarbība ar citām pašvaldībām evakuēto uzņemšanas jomā	82

7.	<u>Iesaistāmie resursi</u>	83
7.1.	<u>Pašvaldības resursi, kas iesaistāmi reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumos</u>	83
7.2.	<u>Fizisko vai juridisko personu resursi, kas iesaistāmi reaģēšanas vai seku likvidēšanas pasākumos</u>	83
7.3.	<u>Nodrošinājums ar energoresursiem energoapgādes traucējuma gadījumā</u>	84
8.	<u>Sadarbība ar citu administratīvo teritoriju, sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisiju, valsts un citu valstu glābšanas dienestiem un blakus esošajām pašvaldībām</u>	84
9.	<u>Ārkārtas situācija vai izņēmuma stāvoklis</u>	85
10.	Cēsu novada teritorijas civilās aizsardzības pasākumi militāra iebrukuma vai kara gadījumā (IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA)	-

PIELIKUMI

Numerācija	Nosaukums	Lappušu skaits	Piezīmes/ izmaiņas
1.pielikums	INFORMĀCIJA IEDZĪVOTĀJIEM	1	
2.pielikums	Civilās aizsardzības komisijas nolikums	4	
3.pielikums	Civilās aizsardzības komisija	2	
4.pielikums	Civilās aizsardzības komisijas un kritiskā personāla apziņošana	4	lerobežota pieejamība
5.pielikums	Komunikācijas plāns un vadlīnijas civilās aizsardzības komisijai	6	lerobežota pieejamība
6.pielikums	Par šūnu apraides "LV-ALERT" aktivizēšanas nosacījumiem	3	lerobežota pieejamība
7.pielikums	Nozīmīgu iestāžu un kontaktpersonu informācija	2	lerobežota pieejamība
8.pielikums	Kritiskās infrastruktūras objekti	11	lerobežota pieejamība
9.pielikums	Paaugstinātas bīstamības objekti	2	
10.pielikums	Bumbu patvertnes	7	
11.pielikums	Trauksmes sirēnu pārklājums	2	
12.pielikums	Evakuācijas pulcēšanās vietas Cēsu novada teritorijā	5	
13.pielikums	Vadlīnijas evakuācijas punktu izveidē	5	
14.pielikums	Evakuācijas atteikuma veidlapa	1	
15.pielikums	Kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšana	37	lerobežota pieejamība
16.pielikums	Personu ar īpašām vajadzībām evakuācija	1	
17.pielikums	Personu evakuācijas kārtība vispārējās izglītības iestādēs	3 pielikumi	
19.pielikums	Izmitināšanas vietas Cēsu novada teritorijā	10	lerobežota pieejamība
20.pielikums	Evakuācijas transportlīdzekļu saraksts	4	lerobežota pieejamība
21.pielikums	Publiskās ēdināšanas vietas	4	
22.pielikums	Pieejamie tehnikas resursi glābšanas darbu iesaistē	7	lerobežota pieejamība
23.pielikums	Pieejamie energoresursi energoapgādes traucējumu gadījumā	5	lerobežota pieejamība
24.pielikums	Latvijas dzelzceļš rīcība dzelzceļa avāriju gadījumā	26	
25.pielikums	Hidroelektrostacijas Cēsu novada teritorijā	1	

26.pielikums	Dabaszāze. Drošības informācija.	4	
27.pielikums	Sadales tīkli pieejamie resursi https://karte.sadalestikls.lv/lv/atslegumi-elektrotikla . (elektroniski)		
28.pielikums	Lidlauks "Cēsis" ekspluatācijas instrukcija	23	lerobežota pieejamība
30.pielikums	Ūdensapgades uzņēmumi un iespējas Cēsu novadā		lerobežota pieejamība
31.pielikums	Grafiska risku matrica	2	
32.pielikums	Preventīvie, gatavības un seku likvidēšanas pasākumi atsevišķi katram riskam	96	
33.pielikums	"Noteikumi par iedzīvotāju nodrošināšanu ar pirmās nepieciešamības precēm valsts apdraudējuma gadījumā"	8	
34.pielikums	"Noteikumi par iedzīvotāju nodrošināšanu ar pārtiku valsts apdraudējuma gadījumā".	4	
35.pielikums	Mediķu un psihologu saraksts un kontaktinformācija	6	lerobežota pieejamība
36.pielikums	Evakuēto īpašumu apsardzes organizācija		lerobežota pieejamība
37.pielikums	Nevalstisko organizāciju un brīvprātīgo katalogs		
38.pielikums	Kā rīkoties krīzes situācijā, 72 stundas (buklets)	94	
39.pielikums	Aizsardzības pasākumi radiācijas avāriju gadījumā	17	
40.pielikums	Informatīvais materiāls rīcībai dažādu apdraudējumu gadījumā (buklets)	10	
41.pielikums	Pašvaldību sadarbība ar NBS (buklets)	34	
42.pielikums	Instrukcija dienestu rīcībai (bīstami priekšmeti, terorakti) (elektroniski)	10	
43.pielikums	Informatīvais materiāls, rīcībai plūdu draudu un plūdu gadījumā	2	
44.pielikums	Mājlopu un dzīvnieku pārvadātāji	1	lerobežota pieejamība
45.pielikums	Valsts mežu dienesta kontaktinformācija un pieejamie resursi	5 pielik.	lerobežota pieejamība
.pielikums			
.pielikums			

Cēsu novada civilās aizsardzības plāns izstrādāts saskaņā ar Civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldīšanas likumu (03.07.2025. redakcija), Ministru kabineta (MK) rīkojums Nr. 476-26.08.2020. "Par valsts civilās aizsardzības plānu", MK noteikumu Nr. 658-07.11.2017. "Noteikumi par civilās aizsardzības plānu struktūru un tajos iekļaujamo informāciju" un MK noteikumu Nr. 582-26.09.2017. "Noteikumi par pašvaldību sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijām" prasībām.

Cēsu novada Civilās aizsardzības plāna (CAP) izstrādes gaitā kā literatūras avoti izmantoti sekojoši dokumenti:

- Cēsu sadarbības teritorijas Civilās aizsardzības plāns (2021.gads);
- Ministru kabineta rīkojums Nr.476 "Par Valsts civilās aizsardzības plānu";
- Cēsu novada ilgspējīgas attīstība stratēģija (2021.- 2035.);
- Valsts civilais aizsardzības plāns (grozījumi MK 15.01.2024. rīkojums nr. 27);
- Valsts aizsardzības koncepcija (2023. – 2027.);
- Nacionālo bruņoto spēku likums un MK 2010. gada 5. oktobra noteikumi Nr. 946 "Kārtība, kādā Nacionālie bruņotie spēki piedalās avārijas, ugunsdzēsības un glābšanas darbos, kā arī neatliekamās ārkārtējo situāciju izraisījušo notikumu seku likvidēšanas pasākumos";
- Latvijas Republikas Zemessardzes likums, kas stājies spēkā 2010. gada 1. septembrī;
- MK 2017. gada 08. augusta noteikumi Nr. 440 "Valsts agrīnās brīdināšanas sistēmas izveidošanas, darbības un finansēšanas kārtība";
- MK 2005. gada 20. decembra noteikumi Nr. 966 "Noteikumi par mobilizējamo civilās aizsardzības formējumu veidošanas kārtību un finansējumu";
- Likums "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" (01.07.2025. redakcija);
- Un citi informācijas avoti un interneta resursi.

Atbilstoši Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likumam, civilās aizsardzības sistēmas uzdevumi ir šādi:

- nodrošināt cilvēku, vides un īpašuma drošību;
- pēc iespējas nodrošināt sabiedrībai minimāli nepieciešamās pamatvajadzības katastrofas vai katastrofas draudu gadījumā;
- savlaicīgi prognozēt katastrofas draudus;
- plānot un savlaicīgi veikt preventīvos pasākumus;

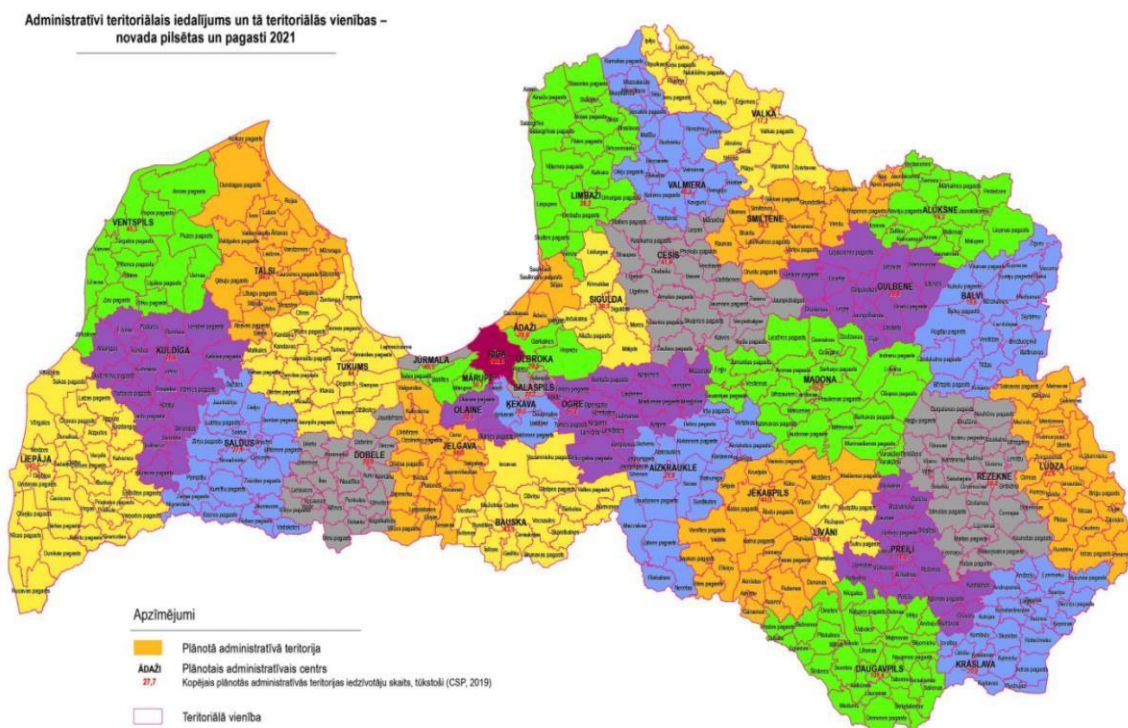
- sniegt palīdzību katastrofā cietušajiem un mazināt kaitējumu, ko katastrofa radījusi vai var radīt cilvēkiem, videi un īpašumam;
 - plānot un veikt atjaunošanas pasākumus;
 - normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā sniegt un saņemt starptautisko palīdzību;
8. atbalstīt valsts aizsardzības sistēmu, ja noticis militārs iebrukums vai sācies karš.

1. CĒSU NOVADA ADMINISTRATĪVI TERITORIĀLAIS RAKSTUROJUMS

1.1. ADMINISTRATĪVI TERITORIĀLAIS SADALĪJUMS

Cēsu novads atrodas Vidzemes centrālajā daļā, ģeogrāfiski Latvijas ZA daļā. Teritorija robežojas ar Valmieras, Ogres, Gulbenes, Siguldas, Madonas, Limbažu un Smiltenes novadu teritorijām.

Cēsu novada ģeogrāfiskais novietojums un vēsturiski izveidojies transporta tīkls sekmē citu reģionu apdzīvoto vietu sasniedzamību. To šķērso valsts nozīmes autoceļš Rīga - Veclaicene un dzelzceļa līnija Rīga – Lugaži. Lielākā daļa Cēsu novada teritorijas atrodas Vidzemes paugurainā augstienē. Teritorijā sākas Latvijas garākā upe – Gauja. Novada ziemeļrietumos atrodas Gaujas nacionālais parks, kura galveno daļu, savukārt aizņem dziļā Gaujas senleja un tās pieteku ielejas. Cēsu novada teritorijā atrodas lielākā daļa Gaujas nacionālā parka.

1.attēls. Latvijas novadu karte

2.attēls. Cēsu novada ģeogrāfiskais novietojums

1.2. IEDZĪVOTĀJU SKAITS UN BLĪVUMS, TAI SKAITĀ IESLODZĪJUMA VIETĀS IZVIETOTO IESLODZĪTO SKAITS

Teritorijas kopējā platība ir 2668,2 km². Kopējais iedzīvotāju skaits ir 42 898 iedzīvotāji (PMLP dati uz 01.01.2026.)

Cēsu novada pašvaldība iedalās 7 apvienībās

1. tabula

Apvienība	Pilsētas un pagasti	Platība (km ²)	Iedzīvotāji
Amatas apvienība	Amatas pagasts	108,3	626
	Drabešu pagasts	120,3	2 323
	Nītaures pagasts	173,7	702
	Skujenes pagasts	180,3	787
	Zaubes pagasts	163,4	668

Cēsis un Vaives pagasts (turpmāk tekstā - Cēsu apvienība)	Cēsu pilsēta	19,3	15 020
	Vaives pagasts	153,7	1 387
Jaunpiebalgas apvienība	Jaunpiebalgas pagasts	183,8	1 568
	Zosēnu pagasts	67,4	285
Līgatnes apvienība	Līgatnes pilsēta	7,1	1 017
	Līgatnes pagasts	160,5	2 179
Pārgaujas apvienība	Raiskuma pagasts	174,6	1 380
	Stalbes pagasts	160,0	979
	Straupes pagasts	152,0	1 278
Priekuļu apvienība	Liepas pagasts	74,7	2 623
	Priekuļu pagasts	98,3	3 768
	Veselavas pagasts	59,5	457
	Mārsnēnu pagasts	69,2	780
Vecpiebalgas apvienība	Dzērbenes pagasts	124,7	759
	Inešu pagasts	87,9	535
	Kaives pagasts	117,3	269
	Taures pagasts	102,2	678
	Vecpiebalgas pagasts	110,1	1 256

Cēsu pilsētā, Līgatnes ielā 6 atrodas Cēsu Audzināšanas iestāde nepilngadīgajiem, kurā uz 01.10.2025. ievietoti <70 audzināmo (iespējams izvietot līdz 160)

1.3. BLAKUS ESOŠĀS PAŠVALDĪBAS VAI SADARBĪBAS TERITORIJAS CIVILĀS AIZSARDZĪBAS KOMISIJAS

Pēc administratīvi teritoriālās reformas, kas norisinājās 2021. gadā, Cēsu novada teritorijai blakus esošas ir sekojošu novadu teritorijas:

- Valmieras novads
- Smiltenes novads
- Madonas novads
- Gulbenes novads
- Ogres novads
- Siguldas novads
- Limbažu novads

2. PAŠVALDĪBAS TERITORIJĀ IESPĒJAMIE RISKI (ZEMI, VIDĒJI, AUGSTI UN ĻOTI AUGSTI), ŅEMOT VĒRĀ VALSTS CIVILĀS AIZSARDZĪBAS PLĀNĀ NORĀDĪTO INFORMĀCIJU

2020. gada 26. augusta MK rīkojumā Nr. 476 "Par Valsts civilās aizsardzības plānu" 1. pielikumā iekļauti 35 iespējamie apdraudējumi:

1. Zemestrīces
2. Zemes nogruvumi
3. Pali un plūdi
4. Vējuzplūdi
5. Lietusgāzes (ilgstošas lietavas, pērkona negaiss) un krusa
6. Vētras (vēja brāzmas), krasas vēja brāzmas
7. Viesuļi
8. Stiprs sals, sniegs, putenis, apledojums, slapja sniega nogulums
9. Karstums
10. Aplidojums
11. Sausums
12. Meža un kūdras purvu ugunsgrēki
13. Epidēmija, pandēmija
14. Epizootijas (dzīvnieku infekcijas slimības)
15. Epifitotijas (augu slimības un apdraudējumi)
16. Bīstamo ķīmisko vielu noplūde objektā
17. Avārijas naftas produktu cauruļvada transporta infrastruktūrā
18. Avārija dabasgāzes apgādes sistēmā
19. Radioaktīvo vielu avārija objektā
20. Bioloģisko vielu negadījumi
21. Ugunsgrēki būvēs
22. Avārijas vai negadījumi ostu un jūras hidrotehniskajās inženierbūvēs
23. Dambju un citu hidrotehnisko būvju pārrāvumi - Daugavas hidroelektrostaciju kaskādes hidrobūve
24. Sadales elektrotīklu bojājumi un pārvades elektrotīklu bojājumi
25. Būvju sabrukums
26. Bīstamo ķīmisko vielu noplūde no kuģiem
27. Kuģa uzskriešanas uz sēkļa
28. Kuģu sadursme
29. Pasažieru kuģu katastrofa
30. Autotransporta avārija
31. Aviācijas nelaimes gadījums ar gaisa kuģi
32. Dzelzceļa transporta katastrofa
33. Sabiedriskās nekārtības

34. Terora akti
35. Iekšējie nemieri

3. KOPSAVILKUMS PAR RISKU NOVĒRTĒŠANU

Šajā nodaļā katram riskam veikta visaptveroša risku analīze. Dabas katastrofu risku scenāriji sīkāk netiek modelēti, jo to apmērs, intensitāte un postījumi nav pastāvīgi un ir mainīgi atkarībā no klimatiskajiem apstākļiem.

Par svarīgākajiem riskiem Cēsu novada teritorijā var uzskatīt:

- Lietusgāzes, ilgstošas lietavas, pērkona negaiss un krusa;
- Sniegs un putenis, apledošums un slapja sniega nogulums;
- Stiprs sals, karstums, sausums;
- Vētras (vēja brāzmas), viesuļi, krasas vēja brāzmas;
- Mežu un kūdras purvu ugunsgrēki;
- Bīstamo ķīmisko vielu noplūde objektā;
- Pārvades un sadales elektrotīklu bojājumi;
- Avārijas dabasgāzes pārvades sistēmās;
- Ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmu bojājumi;
- Autotransporta avārijas;
- Dzelzceļa transporta katastrofa;
- Aviācijas nelaimes gadījumi ar gaisa kuģiem;

3.1. RISKU SCENĀRIJI

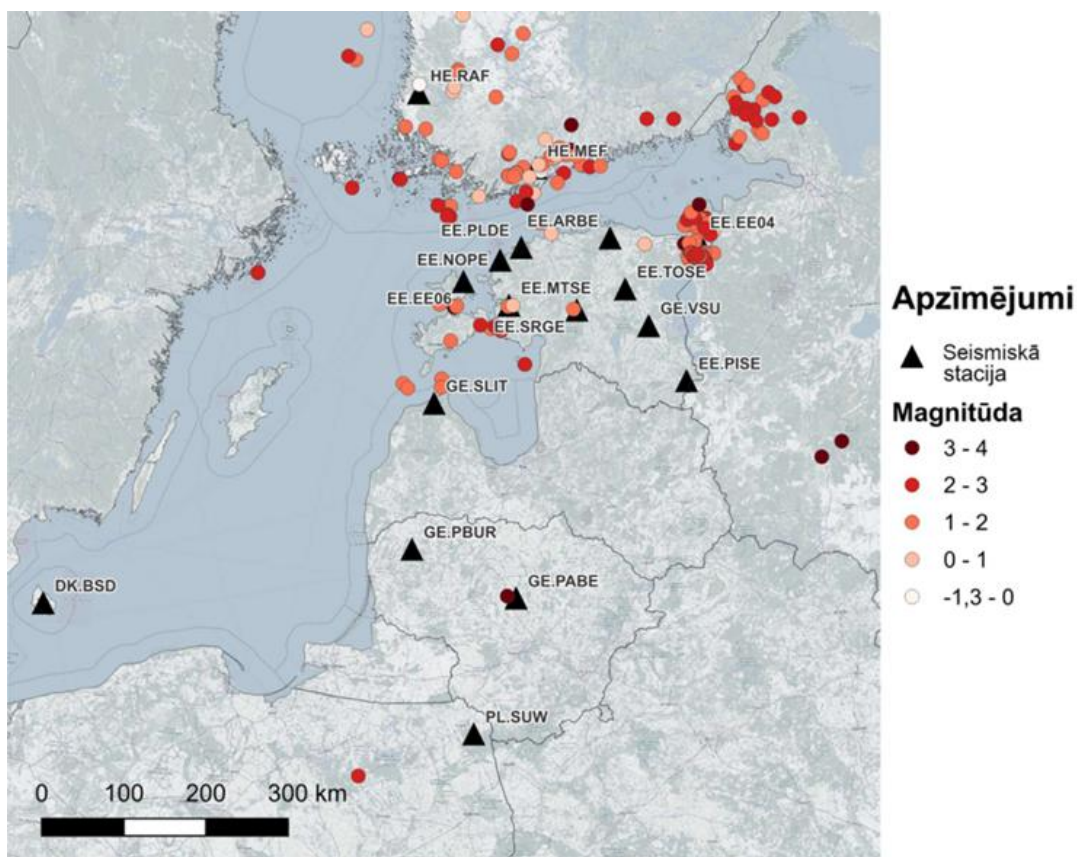
3.1.1. ZEMESTRĪCE

Latvijas teritorija neatrodas seismiski aktīvajā zonā, bet esošie statistikas un vēstures dati liecina, ka Latvijas teritorijā un tās apkārtnē (Baltijas reģionā) konstatētas 28, tai skaitā arī samērā stipras, zemestrīces. Pēdējās astoņas samērā vieglas un viduvējas zemestrīces notikušas no 1976. gada līdz 2004. gadam. Šo inducēto zemestrīču magnitūda pēc Rihtera skalas bija 3,5 (maz nozīmīga) līdz 5 (neliela/kaitējoša). 2004. gada 21. septembrī zemestrīces epicentrs atradās Karalaučos (Kāliņingrada). Spēcīgākais satricinājums Latvijā bija izjūtams Saldus apkārtnē (5 balles). Pazemes grūdieni sajusti ap Liepāju, Rīgu, Valmieru.

Latvijas Zemes garozā tektonisko lūzumu ir relatīvi daudz, piemēram, Liepājas–Rīgas–Pleskavas tektoniskā zona šķērso Latvijas teritoriju virzienā no DR uz ZA no Liepājas līdz Valmierai

un turpinās uz austrumiem Pleskavas virzienā. Pamatojoties uz Latvijas seismiskās bīstamības pētījumu rezultātiem, ir pamats uzskatīt par ticamu zemestrīces rašanās scenāriju ar ne mazāk kā 5,2 magnitūdu pēc Rihtera skalas, kas skaitās kā kaitējoša. Šāda stipruma zemestrīces var izraisīt ēku sienu bojājumus, plaisas, zemes nogrūzumus, spēcīgas vibrācijas, dažādu objektu krišanu, ietekmi uz cauruļvadiem un aizsprostiem, hidrotehnisko būvju bojājumus, sekundāri radot iežu masu pārvietošanos, piemēram, zemes nogrūzumus un noslīdeņus. Vislielākā bīstamība zemestrīcēs ir sekundārie efekti, jo tie nes lielākus zaudējumus, galvenokārt blīvi apdzīvotās vietās ar būvkonstrukcijām, kas nav pietiekami izturīgas. Latvijā visbiežāk dažādus seismoloģiskos notikumus fiksē piekrastes zonā, sākot no Liepājas, kā arī Zemgalē un Latgalē.

Vairums seismisko notikumu saskaņā ar BAVSEN datiem notikuši Irbes šaurumā un Kurzemes pussalas ziemeļos. Seismiskie notikumi, kas notikuši Latvijas teritorijā, galvenokārt ir saistīti ar tehnogēnu ģenēzi. Papildu seismiskos notikumus var radīt atmīnēšanas darbi jūrā un karjeru spridzināšana, kuru radītās vibrācijas tiek uztvertas kā seismiskie notikumi un viltus seismiskie notikumi jeb aparātūras kļūdas. Postošu zemestrīču riska iespējamība Cēsu novadā ir reta, bet iespējama. Iespējama Cēsu novada iedzīvotāju atrašanās seismiski aktīvajās teritorijās, īslaicīgi atrodoties ārvalstīs, kur būtu jāņem vērā attiecīgi piesardzības pasākumi.

3. attēls. Latvijas vispārējās seismiskās rajonēšanas karte (Pārskats "Seismoloģiskais monitorings Latvijā par 2024.gadu", LVĢM dati, 2025.gada publikācija)

KĀ RĪKOTIES:

Zemestrīces gadījumā, ja atrodaties ēkā tuvu izejai un tas ir droši, pametiet telpas. Dodieties uz pēc iespējas lielāku klajumu. Ja atrodaties iekštelpās, patvērumu meklējiet zem izturīgām mēbelēm, piemēram, zem masīva galda, pie iekšējās sienas vai durvju ailē. Izvairieties atrasties stūros, kas izvietoti pie logiem, lieliem spoguļiem, priekšmetiem, kas karājas, smagām mēbelēm, kamīniem un krāsnīm. Atrodoties ārpusē pārvietojaties uz atklātu teritoriju, kur krītoši objekti nevarētu Jūs aizskart. Pārvietojieties prom no ēkām, elektrības līnijām un kokiem. Palīdziet apkārtējiem cilvēkiem. Ja nepieciešama glābēju vai mediķu palīdzība, zvaniet 112.

3.1.2.ZEMES NOGRUVUMS

Zemes nogrūvums – ir ģeoloģiska parādība, kuras laikā dažādu faktoru ietekmē notiek iežu vai augsnes nobrukšana. Šie nogrūvumi var notikt ūdenstilpņu krastos, kā arī jebkur, kur ir augsts reljefa pacēlums. Zemes nogrūvumi var būt vairāku veidu- tajos var nogrūt dažādas nobiras, dubļi, akmeņi un citi.

Klimatu pārmaiņu rezultātā aizvien biežāk ir novērojamas intensīvas lietusgāzes un citi ekstremāli laikapstākļi, kā rezultātā gruntsūdeņu ietekme, erozija un augsnes sašķidrināšanās var izraisīt zemes nogrūvumus.

Cēsu novada teritorijā būtiski zemes nogrūvumi var veidoties upju stāvkrastos, pie valsts un reģionālajiem autoceļiem un dzelzceļa, kuri ir veidoti uz uzbūrumiem. Cēsu novadā ir zināmas teritorijas, kur sastopami tā saucamie zemes kriteņi – pazemes tukšumi, kas veidojas dēļ pazemes avotiem un ezeriem. Tie ir neprognozējami, tie var radīt zemes iegrūvumus.

Augšlīgatnē, teritorijā starp dzelzceļu un šoseju uz Līgatni, kriteņu izplatība ir ievērojama. Šajā teritorijā nav veikta ģeoloģiskā izpēte, tādēļ grūti prognozēt, kādas kriteņu parādības var notikt. Līgatnes teritoriālajā plānojumā minētā teritorija norādīta kā paaugstinātas bīstamības zona. Pie „Briņķu” mājām atrodas Briņķu ūdensrijējs, ezeriņš – kriteņš, kur reizēm pazūd ūdens, aizplūstot pazemes tukšumos. Līdzīgi kriteņi atrodas arī Braslas upes apkārtnē.

Kriteņu izplatības teritorija pirmām kārtām ir paaugstinātas bīstamības zona apdzīvotās vietās, arī tur, kur paredzēta ēku būvniecība. Kriteņi nav prognozējami, jo nav zināms, kāda veida un cik gari ir pazemes tukšumi tieši konkrētajā teritorijā.

KĀ RĪKOTIES:

Novērojot zemes nogrūvumu draudus nekavējoties pamest tuvāko teritoriju, brīdināt tuvumā esošās personas, un sazināties ar atbildīgajiem dienestiem, 112.

3.1.3.PALI, PLŪDI UN VĒJUZPLŪDI

Plūdi ir sauszemes, kas parasti nav klāta ar ūdeni, applūšana. Latvijas teritorijā plūdu cēloņi ir vētras uzplūdi jūras piekrastē un strauja ūdens līmeņu celšanās upēs un ezeros palu un lietus uzplūdu laikā. Pali ir ūdens režīma fāze, kas konkrētos klimatiskos apstākļos katru gadu atkārtojas vienā un tajā pašā sezonā un raksturojas ar gadā vislielāko ūdens apjomu, ilgstošiem augstiem ūdens līmeņiem un palienu applūšanu. Latvijā pali ir pavasarī (parasti martā vai aprīlī) sniega kušanas laikā. Latvijas lielajās un vidējās upēs pavasara palu ūdens līmeņi parasti pārsniedz vasaras-rudens plūdu līmeņus (atsevišķos gados ar maziem paliem vasaras-rudens plūdi var tos arī pārsniegt).

Klimata pārmaiņu rezultātā plūdi visā pasaulē ir kļuvuši gan biežāki, gan postošāki. Plūdu apdraudēto teritoriju apzināšana ir valstiski nozīmīgs process, gan ar mērķi pasargāt dzīvības un cilvēku radīto saimniecisko vidi, gan arī no dabas resursu racionālas apsaimniekošanas un vides daudzveidības saglabāšanas viedokļa.

Plūdu apdraudētās teritorijas pēc to izcelsmes Latvijā iedalāmas divās pamata grupās:

1. dabiskās (ar plūdu vai jūras uzplūdu) apdraudētās teritorijas, kuras tiek appludinātas dabas apstākļu ietekmes rezultātā;
2. mākslīgās - cilvēku radītās (antropogēni izraisītās) appludinātās vai appludinājuma ietekmētās teritorijas.

Plūdu veidi:

- pavasara pali parasti novērojami martā – aprīlī. Pavasara palu plūdus izraisa intensīva sniega kušana, palielinoties gaisa temperatūrai, kad pēc garām ziemām ir uzkrājusies bieža sniega un ledus sega. Pavasara pali var kombinēties ar lietus ūdeņiem, ledus un vižņu sastrēgumiem. Palu ūdeņu daudzums ir atkarīgs no sniega ūdeņu tilpuma un caurteces pieauguma upēs, maksimālais palu līmenis ir atkarīgs no sniega segas kušanas intensitātes un ilguma, ko nosaka augsnes filtrācijas īpašības;
- ledus sastrēgumi veidojas upju posmos ar samazinātu garenslīpumu, upju grīvās, vietās, kur ir salas, strauji līkumi, upes gultnes sašaurinājumi, kā arī vietās, kur ūdenskrātuvēs beidzas ūdens uzstādinājums. Ledus un vižņu sablīvējumi rodas, kad notiek strauja ledus iešana un lielas gaisa temperatūras svārstības;
- lietus radīti plūdi ir saistīti ar nokrišņu daudzumu, intensitāti un izplatības areālu, kas mazajās upēs var izraisīt strauju ūdens līmeņa celšanos un teritoriju applūšanu. Pilsētās intensīvi nokrišņi var radīt strauju noteci un pārsniegt lietus ūdeņu notek sistēmu maksimālo ūdens novadītspēju.
- vējuzplūdi teritorijās gar jūras krastu un lielāko upju grīvās - ūdens līmeņa paaugstināšanās jūrā vai upju grīvās, kuru izraisa noteiktu vēju iedarbība. Vējuzplūdi parasti novērojami rudenī un ziemas sākumā, kad Ziemeļeiropu šķērso vairāki aktīvi cikloni, kuri izraisa

vairākkārtēju rietumu puses vēju pastiprināšanos, veicinot ūdens pieplūdumu Baltijas jūrā un pēc tam arī Rīgas līcī un upēs;

- antropogēnas darbības izraisīti plūdi saistīti ar teritorijām, kur cilvēka darbība ietekmējusi ūdens dabisko režīmu un tādejādi applūšanai pakļaujot iepriekš neapdraudētas teritorijas. Plūdi var rasties kā blakusparādība, izveidojot ūdenskrātuves, polderus un citas hidrotehniskās būves, gan arī hidrotehnisko būvju avārijas rezultātā (piemēram, dēļ aizsprosta iekšējās erozijas). Hidrotehnisko būvju avārijas ietekmi var pastiprināt aizdambējumi un citi upes sašaurinājumi.

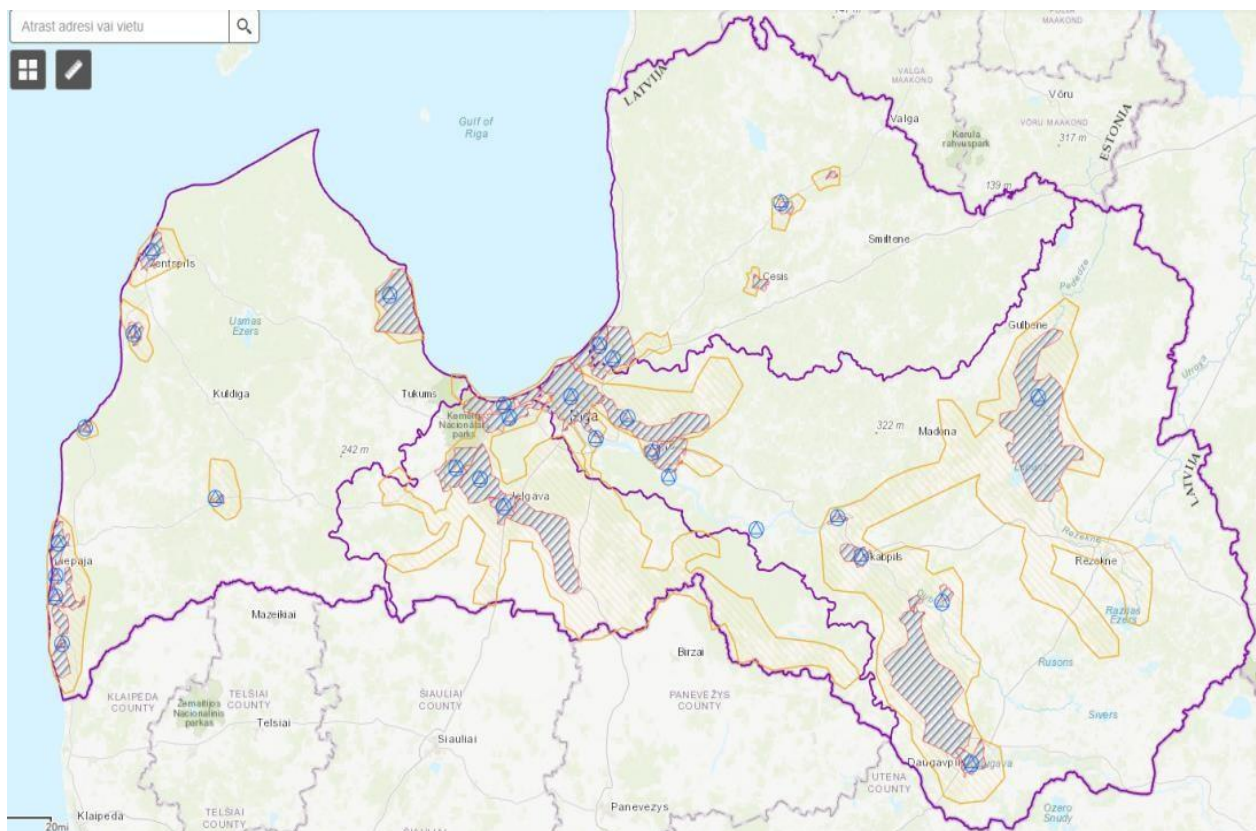
Plūdus izraisošie cēloņi Latvijā kopumā, ir šādi:

- Pavasara pali jeb sniega kušanas ūdeņi;
- Ledus sastrēgumi pavasara ledus iešanas periodā;
- Vasaras – rudens plūdi jeb lietus nokrišņu ūdeņi;
- Cilvēku saimnieciskās darbības rezultātā izraisītie plūdi (hidrotehnisko būvju avārijas);
- Jūras uzplūdi.

Plūdu iespējamība Cēsu novada teritorijā

- Cēsu novada teritorijas daļa var tikt appludināta, izejot no krastiem Gaujas upei pie stiprām lietus gāzēm vai sniegputeņiem dažādos gadalaikos, kā arī pavasara palu laikā, veidojoties ledus aizsprostojumiem.
- Lielākā iespējamā appludinātā teritorija 18 km², kas veidojas, paceļoties ūdens līmenim Gaujā līdz atzīmei 27 m (pie tilta pār Gauju ceļā Cēsis-Raiskums).
- Atkarībā no laika apstākļiem, Gaujas baseinā pavasarī var veidoties ievērojami ledus sastrēgumi, kas rada strauju ūdens līmeņa celšanos.

Zemāk norādīta Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra (turpmāk tekstā – LVĢMC) uzturētā Latvijas plūdu riska informācijas sistēmas karte.

4.attēls "Plūdu karte"

Hidrotehnisko būvju pārrāvumi vai to nepareiza ekspluatācija arī ir uzskatāma par risku radītāju, jo var nebūt atkarīgi tikai no meteoroloģiskajiem apstākļiem. Cēsu novada teritorijā ir jānodrošina pareiza un droša šo būvju ekspluatācija, kā arī sliktu meteoroloģisko apstākļu laikā jānodrošina komunikācija starp šo objektu apsaimniekotājiem.

Cēsu novada teritorijā esošie HES uzskaitīti **25.pielikumā**

Papildus informācija ir apkopota CAP sadaļā 3.1.17. "Dambju un citu hidrotehnisko būvju pārrāvumi.

KĀ RĪKOTIES:

Lai mazinātu plūdu risku, svarīgi apzināties vai dzīvesvieta atrodas iespējamo plūdu teritorijā. Ja teritorijā pastāv plūdu risks, jāseko līdzi meteoroloģiskajai informācijai. Atrodoties plūdu teritorijā un saņemot informāciju par nelabvēlīgiem meteoroloģiskiem apstākļiem, savlaicīgi parūpējies par sagatavošanās pasākumiem vai veic evakuāciju. Sagatavošanās pasākumos ietilpst smilšu maisu izvietošana, mantu pārvietošana uz augstākiem stāviem, vai to pacelšanu, kā arī evakuācijas somas un transporta sagatavošana. Ja plūdi sākušies negaidīti, sazinies ar VUGD (112), pārvietojies uz ēkas augstāku stāvu, vai jumtu. Nakts laikā izmanto lukturīti, lai signalizētu glābējiem. Informatīvais materiāls par rīcību plūdu draudu un plūdu gadījumā **43.pielikumā**.

3.1.4. LIETUSGĀZES, ILGSTOŠAS LIETAVAS, PĒRKONA NEGAISS UN KRUSA, SNIEGS UN PUTENIS, APLEDOJUMS UN SLAPJA SNIEGA NOGULUMS, STIPRS SALS, KARSTUMS, SAUSUMS

Lietusgāzes un ilgstošas lietavas

Lietus izraisīto ietekmi var raksturot divos dažādos mērogos:

1. ilgstošs periods (nedēļas līdz pat mēneši), kad bieži tiek novērots lietus, augsne pakāpeniski kļūst pārmitra un vairs nespēj uzsūkt lieko mitrumu. Ilgstoši regulāra lietus ūdeņu pieplūduma rezultātā ūdens līmenis novadgrāvjos un upēs ir paaugstināts, ūdens uzkrājas arī zemās vietās ar sliktu noteci vai vāju uzsūkšanos augsnē. Īpaši bīstamas situācijas veidojas, ja viena otrai seko vairākas šādas epizodes. Ilgstoša lietus epizodes parasti skar teritoriāli plašākus apgabalus, vairākus novadus;
2. īslaicīgs, bet intensīvs lietus. Parasti tas tiek novērots gada siltajā sezonā, sevišķi vasarā, to bieži pavada pērkona negaiss, iespējama arī krusa. Šādos apstākļos, īsā laika periodā nolīst liels nokrišņu daudzums, kuru nespēj uzsūkt augsne, kā arī tas nespēj notecēt uz ūdenstīlpēm. Sevišķi bīstamas situācijas veidojas pilsētvides apstākļos, kur zaļā zona, kas varētu uzsūkt ūdeni, ir ierobežota.

Latvijā ilgstoša lietus raksturošanai un sabiedrības brīdināšanai izmanto nokrišņu daudzumu 12 stundu periodā

Laika parādības intensitātes apzīmējums	BEZ NOKRIŠĻIEM, NELIELS LĪDZ MĒRENS LIETUS	STIPRA LIETUSGĀZE	ĻOTI STIPRA LIETUSGĀZE	EKSTREMĀLI STIPRA LIETUSGĀZE
Lietusgāzes, nokrišņu daudzums mazāk nekā 3 stundu laikā	≤ 9 mm jeb l/m ²	10-19 mm jeb l/m ²	20-29 mm jeb l/m ²	≥ 30 mm jeb l/m ²
	Nav gaidāms, ka lietus izraisīs būtisku ietekmi, tomēr iespējamas lokālas lietusgāzes	ESI INFORMĒTS par potenciāli plūdiem visvairāk pakļautajām teritorijām. Ņem vērā, ka laika apstākļi var traucēt āra aktivitātēm. Braukšanas apstākļus uz ceļa var apgrūtināt pasliktināta redzamība un akvaplanēšana	ESI GATAVS pasargāt sevi un savu īpašumu. Iespējama īpašumu un transporta infrastruktūras applūšana. Var tikt traucēta elektroenerģijas un ūdens piegāde, telekomunikāciju sakari. Iespējams, būs nepieciešama evakuācija. Bīstami braukšanas apstākļi uz ceļa pasliktinātas redzamības un akvaplanēšanas dēļ	RĪKOJIES, lai pasargātu sevi, un seko norādījumiem, ko sniedz atbildīgās institūcijas! Iespējama plaša īpašumu applūšana, kas apdraud dzīvību, kā arī evakuācija. Ļoti apgrūtināta pārvietošanās un traucēta elektroenerģijas un ūdens apgāde, telekomunikāciju sakari. Bīstami braukšanas apstākļi uz ceļa pasliktinātas redzamības un akvaplanēšanas dēļ

Pēc LVGMC "Sākotnējā plūdu riska novērtējuma 2019. – 2024. gadam" aplūšanas cēlonis pilsētu teritorijās ir lietus ūdens kanalizācijas sistēmu trūkums vai lietus ūdens novadīšanas sistēmu projektēto parametru neatbilstība intensīvām lietusgāzēm. Ciematos un mazāk blīvi apdzīvotās vietās šī problēma ir mazāk izteikta, jo ir daudz vairāk zaļo zonu. Lietus kanalizācija bieži ir blakus sadzīves kanalizācijas tīkliem, līdz ar to bojājumi var izraisīt lietus un sadzīves kanalizācijas ūdens sajaušanos un noplūdes virszemē, radot bioloģisko piesārņojumu.

Pērkona negaiss un krusa

Pērkona negaiss ir atmosfēras elektriskā parādība, kas parasti ir novērojama gada siltajā sezonā, bet ir iespējama jebkurā no gada mēnešiem. Pērkona negaiss veidojas gubu-lietus mākoņos, kad spēcīgas gaisa strāvas mākonī izraisa lietus lāšu un / vai krusas graudu savstarpēju berzi, radot elektriskās izlādes – zibeni. No lielā siltuma daudzuma, kas izdalās zibens rezultātā, apkārtējais gaiss strauji izplešas, izraisot skaņu – pērkonu. Pērkona negaisu var pavadīt gan intensīvas lietusgāzes, gan arī krasas vēja brāzmas un krusa. Atsevišķos gadījumos krusa var tikt novērota arī tad, ja nav pērkona negaiss. Latvijas teritoriju regulāri šķērsos gubu-lietus mākoņu zonas.

Pērkona negaisu klasifikācijai un sabiedrības brīdināšanai tiek izmantoti sekojoši kritēriji:

Laika parādības intensitātes apzīmējums	PĒRKONA NEGAISS	STIPRS PĒRKONA NEGAISS	ĻOTI STIPRS PĒRKONA NEGAISS	EKSTREMĀLI STIPRS PĒRKONA NEGAISS
Pērkona negaiss, kuru pavada vismaz viena no sekojošām laika parādībām: lietusgāzes, krasas vēja brāzmas un / vai krusa	Pērkona negaiss ar vēja brāzmām ≤ 14 m/s, lietusgāzēm ≤ 9 mm/3st., bez krusas	Pērkona negaiss ar vēja brāzmām 15-19 m/s, lietusgāzēm 10-19 mm <3 st. laikā un krusu <6 mm	Pērkona negaiss ar vēja brāzmām 20-24 m/s, lietusgāzēm 20-29 mm <3 st., lielgraudu krusu (6-19 mm)	Pērkona negaiss ar vēja brāzmām ≥25 m/s, lietusgāzēm ≥30 mm <3 st., īpaši lielu graudu krusu (≥20 mm)
	Nav gaidāms, ka pērkona negaiss izraisīs būtisku ietekmi, tomēr iespējama lokāla tā ietekme	ESI INFORMĒTS, ka var veidoties pērkona negaiss. Īpaši piesardzīgs esi vietās, kas sevišķi pakļautas pērkona negaisu ietekmei, piemēram, mežos, atklātās teritorijās. Nolauzti koku zari, nefiksēti priekšmeti vai atlūzas var tikt nestas pa gaisu. Iespējama lokālu zemāko teritoriju applūšana. Braukšanas apstākļus uz ceļa var apgrūtināt pasliktināta redzamība un akvaplanēšana. Āra aktivitātes var tikt traucētas. Ja vien iespējams, meklē patvērumu slēgtās telpās.	ESI GATAVS ļoti stipram pērkona negaisam, lai varētu sevi pasargāt no zibens. Iespējamas krasas vēja brāzmas, krusa un lietusgāzes, kas izraisa strauju ūdens līmeņa celšanos un teritorijas applūšanu. Nolauzti koku zari vai koki, nefiksēti priekšmeti vai atlūzas tiks nestas pa gaisu. Gaidāmi īpašumu bojājumi, traucēta transporta kustība un āra aktivitātes. Ieteicams meklēt patvērumu slēgtās telpās.	RĪKOJIES, lai pasargātu sevi negaisa laikā! Seko norādījumiem, ko sniedz atbildīgās institūcijas. Ir iespējami plaši un ļoti spēcīgi pērkona negaisi ar bīstamu zibeņošanu, krusu un postošām vēja brāzmām, kā arī intensīvām lietusgāzēm, kas izraisa strauju ūdens līmeņa celšanos un teritorijas applūšanu. Gaidāmi transporta kustības un elektroapgādes traucējumi, ļoti nozīmīgi ikdienas gaitu traucējumi, jāizvairās doties ārā vai pārvietoties, ja vien tas nav kritiski nepieciešams

Sniegs un putenis

Sniegs un putenis kā ziemas laika parādības nozīmīgu ietekmi rada gan intensīvas vai ilgstošas snigšanas un putināšanas apstākļos, kad nozīmīgi pieaug sniega sega un tiek aizputināti ceļi, gan arī neierasti agras vai vēlas šo dabas parādību iestāšanās gadījumos, kad vēl nav iestājušies vai jau noslēgušies atbilstošie ceļu uzturēšanas apstākļi. Agra vai vēla snigšana var radīt postījumus arī sala neizturīgām lauksaimniecības kultūrām. Snigšanas un puteņa apstākļos papildus ietekmi rada vēja pastiprināšanās, kas var veicināt ceļu aizputināšanu, turklāt atsevišķās situācijās, kad zemes virsmu klāj pietiekami bieza, bet nesablietēta sniega sega, ceļu aizputināšana var notikt arī situācijās, kad nesnieg, bet stipra vēja apstākļos tiek pārvietots uz zemes virsmas esošais sniegs. Tāpat kā papildus nozīmīgs faktors ir redzamības attāluma samazināšanās intensīvas snigšanas un puteņa laikā.

Klimata pārmaiņas ir ievērojami ietekmējušas sezonālā sniega pārklājumu un biežumu. Latvijas teritorijā kopumā tiek novērota vidējā sniega segas biežuma samazināšanās. Arī sezonas garums, kad tiek novēroti stabili sniega apstākļi, kļūst īsāks, tomēr ļoti agrīna vai vēlīna snigšana aizvien var tikt novērota.

Stipra snigšana ar sniega segas palielināšanos par 6 – 13 cm un vairāk 12 stundās vai īsākā laika periodā, kā arī putenis un apledojs var izsaukt transporta kustības traucējumus, transporta avārijas, elektrolīniju un elektronisko sakaru līniju bojājumus, elektroenerģijas padeves pārtraukumus, mežu postījumus.

Laika parādības intensitātes apzīmējums	BEZ NOKRIŠNIEM, NELIELS LĪDZ MĒRENS SNEIGS	STIPRS SNEIGS	ĻOTI STIPRS SNEIGS	EKSTREMĀLI STIPRS SNEIGS
Sniegšana, snigšanas intensitāte vai sniega segas pieaugums 12 stundās vai īsākā laika periodā	nokrišņu daudzums ≤ 6 mm vai sniega segas pieaugums ≤ 4 cm	nokrišņu daudzums 7-14 mm vai sniega segas pieaugums 5-9 cm	nokrišņu daudzums 15-24 mm vai sniega segas pieaugums 10-14 cm	nokrišņu daudzums ≥ 25 mm vai sniega segas pieaugums ≥ 15 cm
	Nav gaidāms, ka snigšana izraisīs būtisku ietekmi, tomēr iespējama lokāla snigšanas ietekme	ESI INFORMĒTS par gaidāmo snigšanas intensitāti, kas var kavēt transporta kustību uz ceļiem, kā arī gājēju pārvietošanos. Atsevišķos rajonos var tikt traucētas āra aktivitātes. Esi uzmanīgs gan ejot, gan arī braucot ar divriteni vai automašīnu	ESI GATAVS, ka ļoti stipra snigšana plašās teritorijās traucēs transporta kustību uz ceļiem un dzelzceļiem, gaisa satiksmi, kā arī gājēju pārvietošanos, u.c. āra aktivitātes. Pārvietojoties pa ceļiem, esi ļoti uzmanīgs, ieplāno ilgāku laiku	RĪKOJIES, lai pasargātu sevi! Ļoti stipra snigšana plašās teritorijās traucēs transporta kustību uz ceļiem un dzelzceļiem, kā arī gaisa satiksmi. Ļoti augsts risks iekļūt ceļu satiksmes negadījumā. Izvairies pārvietoties pa ceļiem, ja vien tas nav kritiski nepieciešams

Puteņa apstākļu klasifikācijai un sabiedrības brīdināšanai tiek izmantoti sekojoši kritēriji:

Laika parādības intensitātes apzīmējums	BEZ NOKRISNIEM, NELIELS LĪDZ MĒRENS PUTENIS	STIPRS PUTENIS	ĻOTI STIPRS PUTENIS	ĒKSTREMĀLI STIPRS PUTENIS
Putenis	snigšanas laikā redzamība nav mazāka par 4 km un vēja brāzmas ≤ 14 m/s	snigšana, kuras laikā redzamība ir mazāka par 4 km vai mazāka par 2 km, bet īslaicīgi, un īslaicīgi vēja brāzmas ≥ 15 m/s	snigšana, kuras laikā redzamība ir mazāka par 2 km, vējš brāzmās 15-19 m/s, vai īslaicīgi vēja brāzmas ≥ 20 m/s	snigšana, kuras laikā redzamība ir mazāka par 2 km un vēja brāzmas ≥ 20 m/s
	Nav gaidāms, ka putenis izraisīs būtisku ietekmi, tomēr iespējams, ka putenis nēsīs lokālu ietekmi	ESI INFORMĒTS par gaidāmo puteni, kas var kavēt transporta kustību uz ceļiem, kā arī gājēju pārvietošanos. Atsevišķos rajonos var tikt traucētas āra aktivitātes. Esi uzmanīgs gan ejot, gan arī braucot ar divriteni vai automašīnu	ESI GATAVS, ka putenis plašās teritorijās traucēs transporta kustību uz ceļiem un dzelzceļiem, gaisa satiksmi, kā arī gājēju pārvietošanos u.c. āra aktivitātes. Pārvietojoties pa ceļiem, esi ļoti uzmanīgs, ieplāno ilgāku laiku	RĪKOJIES, lai pasargātu sevi! Putenis plašās teritorijās traucēs transporta kustību uz ceļiem un dzelzceļiem, kā arī gaisa satiksmi. Ļoti augsts risks iekļūt ceļu satiksmes negadījumā. Izvairies pārvietoties pa ceļiem, ja vien tas nav kritiski nepieciešams

Apledojums un slapja sniega nogulumu

Apledojums ir ziemas sezonas laika parādība, tas rodas, kad negatīvas temperatūras apstākļos veidojas intensīva migla, smidzina vai pat līst lietus (tiek novērota atkala) un uz virsmām (ceļiem, ielām, trotuāriem u.c.) vai objektiem (vadiem, koku zariem u.c.) veidojas ledus kārtas. Ielas un trotuāri šādos apstākļos jau ļoti ātri kļūst slideni. Bet uz vadiem un koku zariem izveidojies biezs apledojuma slānis var izraisīt to lūšanu.

Slapja sniega nogulums arī ir ziemas sezonas laika parādība. Tas veidojas, kad krīt slapjš sniegs, bet gaisa temperatūra ir negatīva, izraisot slapjā sniega piesalšanu.

Apledojums un slapja sniega nogulums var izsaukt transporta kustības traucējumus, transporta avārijas, elektrolīniju un elektronisko sakaru līniju bojājumus, elektroenerģijas padeves pārtraukumus, mežu postījumus. Slapja sniega nogulumu nav ļoti bieža parādība Latvijas ziemās.

Laika parādības intensitātes apzīmējums	NAV APLEDOJUMA VAI NELIELS APLEDOJUMA RISKS	STIPRS APLEDOJUMS	ĻOTI STIPRS APLEDOJUMS	EKSTREMĀLI STIPRS APLEDOJUMS
Apledojums, sasalstošo nokrišņu intensitāte, mm	nav sasalstošu nokrišņu vai 1-2 stundas ar intensitāti <1 mm	sasalstoši nokrišņi (nokrišņu daudzums <1 mm) 3 stundas un ilgāk	sasalstoši nokrišņi ar nokrišņu daudzumu 1-4 mm/12 st.	sasalstoši nokrišņi ar nokrišņu daudzumu ≥ 5 mm/12 st.
	Nav gaidāms, ka apledojums izraisīs būtisku ietekmi, tomēr iespējama lokāla apledojuma ietekme	ESI INFORMĒTS par apledojuma veidošanos uz ceļiem un ietvēm. Atsevišķos rajonos var tikt traucētas āra aktivitātes. Esi uzmanīgs gan ejot, gan arī braucot ar divriteni vai automašīnu	ESI GATAVS, ka apledojums plašās teritorijās traucēs transporta kustību uz ceļiem un dzelzceļiem, gaisa satiksmi, ka arī gājēju pārvietošanos u.c. āra aktivitātes. Pārvietojoties pa ceļiem, esi ļoti uzmanīgs, ieplāno ilgāku laiku	RĪKOJIES, lai pasargātu sevi! Ļoti stiprs apledojums plašās teritorijās traucēs gājēju pārvietošanos un transporta kustību uz ceļiem un dzelzceļiem, kā arī gaisa satiksmi. Ļoti augsts risks iekļūt ceļu satiksmes negadījumā. Izvairies pārvietoties pa ceļiem, ja vien tas nav kritiski nepieciešams

Stiprs sals

Dažādos pētījumos lielākoties ir noskaidrots, ka ilggadīgajā laika periodā lielākajā pasaules daļā auksto dienu un nakšu kļūst mazāk. Arī Latvijā nepilnu pēdējo 100 gadu laikā ir norisinājušās līdzīgas izmaiņas ekstremāli zemas gaisa temperatūras sakarā – dienu skaits ar stabilu salu un apstākļiem, kad tiek novērota sevišķi zema gaisa temperatūra, samazinās. Tomēr Latvijā vēl aizvien ziemas periodā var iestāties stiprs sals, kas var apdraudēt cilvēku veselību un pat dzīvību, kā arī izraisīt tehnogēnus bojājumus - cauruļvadu un apkures sistēmas bojājumus, lauksaimniecības kultūru izsalšanu u.c. Sala ietekmi būtiski var palielināt stiprs vējš vai apstākļi, kad zemes virsmu neklāj sniegs – ir kailsals.

Laika parādības intensitātes apzīmējums	Sals	STIPRS SALS	ĻOTI STIPRS SALS	EKSTREMĀLI STIPRS SALS
Sals	gaisa temperatūra ≥ -19°	gaisa temperatūra -20...-24°	gaisa temperatūra -25...-29°	gaisa temperatūra ≤ -30°
	Nav gaidāms, ka sals izraisīs būtisku ietekmi, tomēr atbilstoši gaisa temperatūrai iespējama lokāla sala ietekme	ESI INFORMĒTS, ka gaidāms stiprs sals. Pastāv veselības traucējumu risks atsevišķām iedzīvotāju grupām, piemēram, vecākiem cilvēkiem un zīdaiņiem, arī bezpajumtniekiem	ESI GATAVS ļoti stipram salam! Pastāv paaugstināts veselības traucējumu risks atsevišķām iedzīvotāju grupām, piemēram, vecākiem cilvēkiem un zīdaiņiem, arī bezpajumtniekiem. Seko un rīkojies atbilstoši norādījumiem, ko sniedz atbildīgās institūcijas	RĪKOJIES, ir gaidāms bīstami stiprs sals! Pasargā sevi un atbalsti cilvēkus, kas visvairāk pakļauti sala ietekmei. Seko norādījumiem, ko sniedz atbildīgās institūcijas. Ir iespējami infrastruktūras funkcionēšanas traucējumi

Karstums

Karstuma viļņiem jeb ilgstošu nepārtraukta karstuma periodu biežuma un intensitātes pieaugumam arvien biežāk tiek pievērsta pastiprināta uzmanība, jo tie negatīvi ietekmē cilvēku veselību un mirstību, sevišķi vasarā. Īpaši satraucošas šīs pārmaiņas ir lielo pilsētu aglomerāciju iedzīvotājiem, jo pilsētas kā “siltuma salas” ietekmē gaisa temperatūra pilsētas centrā – tā ir augstāka nekā nomalē, līdz ar to arī karstuma radītais diskomforts pilsētas centrā būs lielāks.

Spēcīgi karstuma viļņi var izraisīt kultūraugu bojājumus, nāves gadījumus no hipertermijas, un plašus strāvas zudumus, jo masveidā tiek izmantoti gaisa kondicionieri un ventilatori. Tiek izraisīta pastiprināta asfalta kušana, kas pasliktina ceļa seguma saķeri.

Laika parādības intensitātes apzīmējums	KARSTUMS	STIPRS KARSTUMS	ĻOTI STIPRS KARSTUMS	EKSTREMĀLI STIPRS KARSTUMS
Karstums	maksimālā gaisa temperatūra $\leq +26^\circ$ vai arī $+27\dots+30^\circ$ tikai vienu dienu	maksimālā gaisa temperatūra $+27\dots+30^\circ$ divas dienas un ilgāk	maksimālā gaisa temperatūra $+31\dots+34^\circ$ divas dienas un ilgāk	maksimālā gaisa temperatūra $\geq +35^\circ$
	Nav gaidāms, ka augsta gaisa temperatūra izraisīs būtisku ietekmi, tomēr atbilstoši gaisa temperatūrai iespējama lokāla karstuma ietekme	ESI INFORMĒTS, ka ir gaidāms stiprs karstums! Karstums rada veselības traucējumu risku atsevišķām iedzīvotāju grupām - zīdaiņiem, gados vecākiem cilvēkiem, cilvēkiem ar hroniskām saslimšanām! Karstuma laikā, atpūšoties pie ūdens, neesi pārgalvīgs un nepakļauj sevi straujai atdzišanai!	ESI GATAVS, ka gaidāms ļoti stiprs karstums, seko un rīkojies atbilstoši norādījumiem, ko sniedz atbildīgās institūcijas! Karstums rada veselības traucējumu risku plašam iedzīvotāju lokam, bet sevišķi zīdaiņiem, gados vecākiem cilvēkiem, cilvēkiem ar hroniskām saslimšanām! Karstuma laikā, atpūšoties pie ūdens, neesi pārgalvīgs un nepakļauj sevi straujai atdzišanai!	RĪKOJIES, ir gaidāms ekstremāli stiprs karstums, seko un rīkojies atbilstoši norādījumiem, ko sniedz atbildīgās institūcijas! Karstums rada veselības traucējumu risku visiem, bet sevišķi zīdaiņiem, gados vecākiem cilvēkiem, cilvēkiem ar hroniskām saslimšanām! Karstuma laikā, atpūšoties pie ūdens, neesi pārgalvīgs un nepakļauj sevi straujai atdzišanai! Karstuma ietekmē būs nepieciešams mainīt vai atcelt dienas laikā iepļānotās aktivitātes un darbus. Ir sagaidāmi infrastruktūras funkcionēšanas traucējumi!

Sausums

Sausums ir apstākļi dabā, kad ilgāku laika periodu netiek novēroti nokrišņi. Sevišķi nelabvēlīgi apstākļi var veidoties, ja tas tiek novērots aktīvās veģetācijas periodā, vienlaikus iestājoties arī karstumam – tad sausums būtiski ietekmē lauksaimniecību, kā arī mežsaimniecību. Turklāt sausuma apstākļos parasti ievērojami pieaug ugunsbīstamība mežos. Ilgstošs sausums izkaltē augsnes virskārtu un zāli, samazinot gaisa mitrumu un mākoņu daudzumu. Tas veicina straujāku gaisa atdzišanu diennakts tumšajā laikā un straujāku sakaršanu dienas gaitā. Latvijā sausuma raksturošanai ir ieviests Standartizētais nokrišņu daudzuma indekss (SPI, *Standardized precipitation index*) – rādītājs, kas raksturo sausuma un mitruma periodus.

KĀ RĪKOTIES:

Seko līdz meteoroloģiskajiem paziņojumiem un atbildīgo iestāžu norādījumiem. Lietavu laikā rīcība analoga plūdu rīcībai. Sniega un puteņa lakā nodrošināt pārtikas un ūdens krājumus dažām dienām, līdz operatīvie dienesti spēj iztīrīt ceļus līdz nomaļi apdzīvotām vietām (ja tādā dzīvo). Karstuma un sausuma laikā parūpēties par ūdens rezervēm un pēc iespējas mazāk uzturēties ārpus telpām, dienas karstākajos periodos. Stipra sala laikā parūpēties lai ir pietiekams apjoms kurināmā materiāla un silts apģērbs. Apledojumu laikā izvairīties no pārvietošanās ar automašīnu un sagatavoties iespējamiem elektrības traucējumiem. Ja dzīvībai draud briesmas, sazināties ar operatīvajiem dienestiem (112).

3.1.5.VĒTRAS (VĒJA BRĀZMAS), VIESUĻI, KRASAS VĒJA BRĀZMAS

Vēja ātrums un tā izmaiņas gada griezumā ir būtiski atkarīgas no atmosfēras kopējās cirkulācijas īpatnībām, kā arī no vietējiem apstākļiem. Svarīgs vēja ātruma parametrs ir vēja ātrums brāzmās.

Vēja ātruma brāzmu raksturošanai un sabiedrības brīdināšanai par vēja pastiprināšanos, Latvijā tiek izmantoti sekojoši kritēriji:

1. stipra vētra – vējā ātrums brāzmās sasniedz 20-24 m/s,
2. ļoti stipra vētra – 25-32 m/s,
3. bīstami, jeb ekstremāli stipra vētra - ≥ 33 m/s.

Vētru laikā tieši vēja brāzmas izraisa lielākos postījumus. Ekstremāls vēja ātrums ir tiešs drauds cilvēku dzīvībai un materiālajām vērtībām, tai skaitā dažāda veida infrastruktūrai. Tāpat lielu vēja ātrumu var saistīt arī ar netiešu ietekmi, piemēram, eroziju, kas var radīt ekonomiskus zaudējumus. Pēc vējlauzēm pasliktinās meža sanitārais stāvoklis, jo ievērojami pieaug kukaiņu masveida savairošanās risks. It īpaši bīstama ir egļu astoņzobu mizgrauža savairošanās.

Valstī spēcīgas vēja brāzmas novērotas 2005. un 2024.gadā, kad valstī piedzīvotas vētras. Tiek prognozēts, ka tuvāko gadu laikā klimata pārmaiņu negatīvo seku rezultātā vētras risks var palielināties.

Ļoti lokāli, pērkona negaisa laikā, Latvijā var tikt novēroti arī virpuļviesuļi jeb tornado. To darbības joslā tiek nopostīti ne tikai meži, elektrolīnijas un ēkas, bet gaisā tiek pacelti ievērojami smagumi, kas nodara lielus postījumus.

Krasas vēja brāzmas ir piepeša strauja vēja ātruma palielināšanās par 8 m/s un vairāk īsā laika intervālā (vismaz 1 minūte), kad vēja ātrums ir ≥ 11 m/s. Kraso vēja brāzmu postījumi var būt lielāki nekā vēja postījumi gadījumos, kad vēja pastiprināšanās notiek pakāpeniski. Turklāt krasās vēja brāzmas pērkona negaisa laikā visbiežāk tiek novērotas vasaras sezonā.

Iedzīvotājus, tautsaimniecības objektus un citus objektus var apdraudēt vētra ar vēja ātrumu 25 m/s un vairāk, kas var radīt elektronisko sakaru līniju un elektrolīniju pārrāvumus, kontaktu un kabeļu bojājumus pilsētu elektrotransporta un elektrovilcienu līnijās. Var tikt sagrautas vai bojātas dzīvojamās mājas un ražošanas ēkas, izraisītas transporta avārijas, mežu postījumi, autoceļu un ielu aizsprostojumi (nogāzti koki, konstrukcijas). Pēc ilggadējiem datiem Latvijā, vētru iespējamība paaugstinās rudens periodos, bet viesuļvētras iespējamās no jūlija līdz augustam.

Kraso vēja brāzmu pērkona negaisa laikā klasifikācijai un brīdinājumu sagatavošanai sabiedrībai tiek izmantoti sekojoši kritēriji:

1. stipras: pērkona negaisu pavada krasas vēja brāzmas 15-19 m/s,
2. ļoti stipras: pērkona negaisu pavada krasas vēja brāzmas 20-24 m/s,
3. bīstami jeb ekstremāli stipras: pērkona negaisu pavada krasas vēja brāzmas ≥ 25 m/s.

Pēc pieejamās informācijas, vēja ātrums, kas pārsniedz 15 m/s jau rada zināmus bojājumus. Tipiski tie ir laužti koki un zari, ceļazīmes u.c. Šādos gadījumos tiek veikta sadarbība ar VUGD.

KĀ RĪKOTIES:

Vētru laikā ieteicams atrasties iekštelpās un aizvērt logus, durvis. Ieteicams mājās turēt pārtikas un dzeramā ūdens rezerves, kā arī radio ar alternatīvo strāvas barošanu. Pēc vētras var būt bojāta elektroapgāde, aizšķērsoti ceļi, līdz ar to tuvākās dienas var nebūt iespēja saņemt operatīvo dienestu palīdzību un nokļūt līdz veikalam. Radio ir nepieciešams, lai saņemtu aktuālāko informāciju un norādes.

3.1.6. MEŽU UN KŪDRAS PURVU UGUNSGRĒKI

Cēsu novada teritorijā meži aizņem ~ 1631,4 km² un klāj 54,9% teritorijas. Purvi aizņem 3,3% no teritorijas. No tiem tikai daļa tiek izmantota kā kūdras ieguves vietas.

Meža ugunsapsardzība ir organizēta tā, lai pēc iespējas ātrāk atklātu un ierobežotu meža ugunsgrēkus visos mežos neatkarīgi no īpašuma veida un piederības. Lai sekmīgi veiktu šo uzdevumu, pa visu valsti ir izveidots meža ugunsnovērošanas torņu (turpmāk- UNT) un meža ugunsdzēsības staciju tīkls, kas ugunsnedrošajā laikposmā sekmē ugunsgrēku atklāšanu. Gandrīz visi ugunsgrēki tiek atklāti pusstundas laikā no to izcelšanās brīža, un uz ugunsgrēka vietu tiek izsūtīta attiecīgās ugunsdzēsības stacijas automašīna ar meža ugunsdzēsēju komandu.

Meža ugunsgrēku biežums un intensitāte ir atkarīga no laika apstākļiem. Jo konkrētais gadalaiks ir sausāks un vējaināks, jo biežāk mežus skar ugunsnelaime. Daudz ugunsgrēku notiek pavasarī, īpaši kūlas dedzināšanas laikā, un arī vasaras otrajā pusē, kad mežos ir ogas, un sausos rudenos.

Mežu ugunsbīstamības riska novērtējumam (VSIA Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs) - izstrādā un - pielieto indeksu - mežu degamības rādītāju, kurš tiek aprēķināts, ņemot vērā gaisa temperatūru, mitrumu un nokrišņu daudzumu - jo augstāka gaisa temperatūra, sausāks gaiss un mazāks nokrišņu daudzums, jo straujāk pieaug ugunsbīstamības risks. Tā klasifikācijai un sabiedrības brīdināšanai par ugunsbīstamības risku mežos tiek izmantoti sekojoši kritēriji:

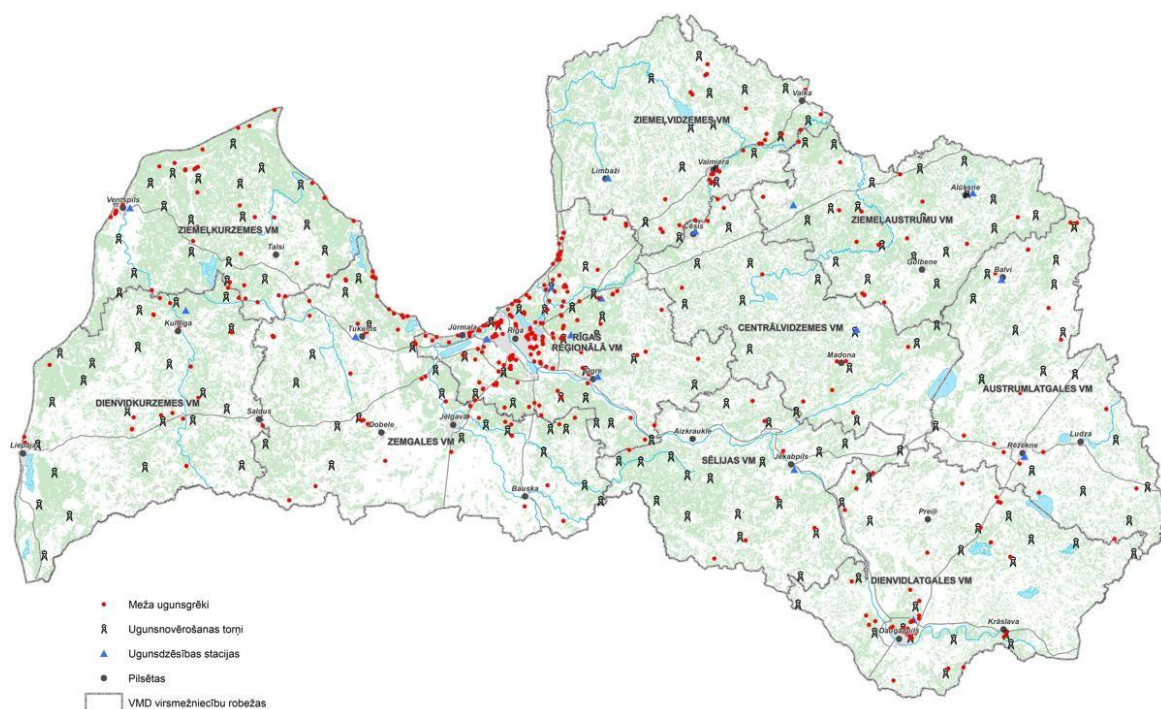
1. augsta ugunsbīstamība, kad mežu degamības rādītājs sasniedz 4. klasi,
2. ļoti augsta ugunsbīstamība, kad mežu degamības rādītājs sasniedz 5. klasi,
3. ekstremāli augsta ugunsbīstamība, kad mežu degamības rādītājs sasniedz 5. klasi nedēļu un ilgāk vismaz 1/3 daļā no valsts teritorijas.

Meža ugunsnedrošo laikposmu visā valsts teritorijā katru gadu nosaka Valsts meža dienests (turpmāk tekstā – VMD) ar rīkojumu. Pašvaldības pēc saskaņošanas ar VMD attiecīgajā administratīvajā teritorijā var noteikt un izsludināt citu meža ugunsnedrošo laikposmu. Sevišķas ugunsbīstamības apstākļos pašvaldībām ir tiesības veikt pasākumus, kas samazina ugunsgrēku izcelšanās iespējas mežā. Meža ugunsnedrošais laikposms atkarīgs no meteoroloģiskajiem apstākļiem un parasti ilgst no sniega nokušanas līdz rudens lietavām. Ugunsbīstamākās ir jaunaudzes un vidēja vecuma skujkoku audzes. Vietēja mēroga ārkārtas situāciju saistībā ar ilgstošu sausuma periodu un novada mežu augsto ugunsbīstamību vai sakarā ar konkrētu meža ugunsgrēku ierosina izsludināt VMD vai VUGD.

Valsts meža dienests ir tiesīgs ierosināt ārkārtējās situācijas izsludināšanu šādā kārtībā:

- ja ir pašvaldības administratīvās teritorijas vai tās daļas tiešs apdraudējums, Valsts meža dienesta struktūrvienības vadītājs iesniedz rakstisku ierosinājumu attiecīgajā pašvaldībā un Zemkopības ministrijā;
- ja ir visas valsts teritorijas vai vairāku pašvaldību administratīvo teritoriju vai to daļu tiešs apdraudējums, Valsts meža dienesta ģenerāldirektors iesniedz rakstisku ierosinājumu Zemkopības ministrijā un Krīzes vadības padomē.

Uz iespējamā ugunsgrēka vietu vispirms izbrauc VMD amatpersona, kuras uzdevums ir pārliecināties par izsaukuma pamatotību un situāciju izsaukuma vietā. Ja tiešām ir izcēlies ugunsgrēks, amatpersona uz izsaukuma vietu izsauc tuvāko meža ugunsdzēsības staciju ugunsdzēsības autocisternu ar komandu. Gadījumā, ja Valsts meža dienesta amatpersona konstatējot ugunsgrēka vietā vai tā dzēšanas laikā, vai arī ja pastāv iespēja ka tiks apdraudētas būves vai citi īpašumi, kas var izraisīt paaugstinātu ugunsbīstamību, ka ar saviem resursiem nespēj meža degšanu ierobežot, tā pieprasa palīdzību VUGD. Ugunsdzēsības darbus un kārtību reglamentē MK 2008. gada 10. jūnija noteikumi Nr. 420 "Noteikumi par meža ugunsdzēsības darbiem un Valsts meža dienesta un Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta sadarbības kārtību, veicot meža ugunsgrēku ierobežošanas un likvidācijas darbus".

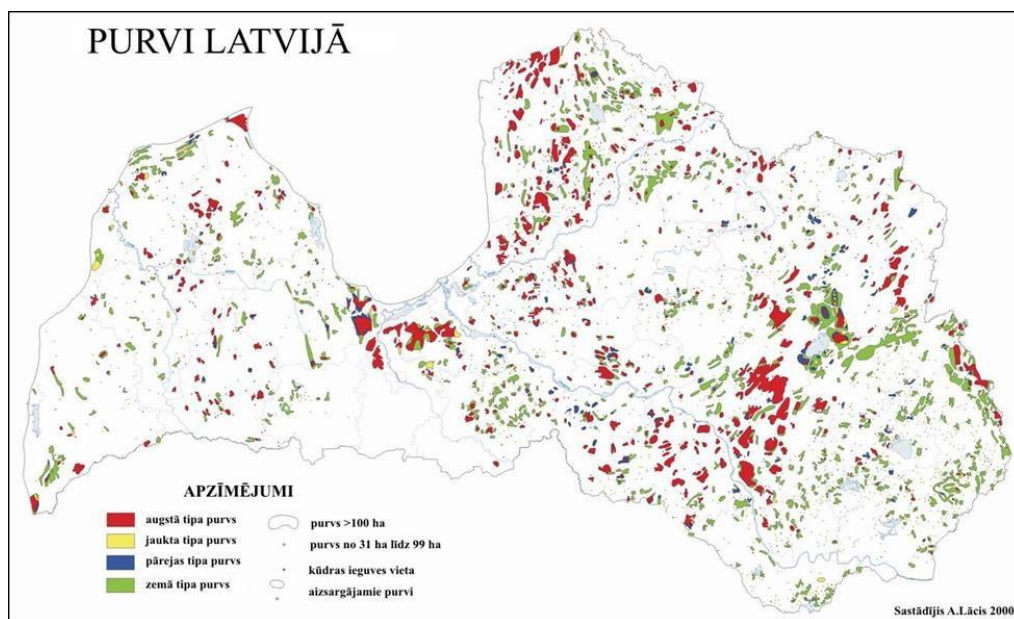
5. attēls. Meža ugunsnovērošanas torņu un meža ugunsdzēsības staciju tīkls, kā arī meža ugunsgrēku statistika 2021. gadā [VMD]

Saskaņā ar Ugunsdrošības un ugunsdzēsības likumu ugunsgrēka ierobežošanas un likvidācijas darbus mežā un meža zemēs vada Valsts meža dienesta atbildīgā amatpersona.

45.pielikumā pieejama Valsts mežu dienesta iesniegtā informācija (kontaktpersonas, iesaistāmā tehnika, privātie resursi), kas iesaistāma mežu ugunsgrēku dzēšanas darbos

Lielu mežu ugunsgrēku dzēšana ir darbietilpīgs un ilgstošs process, kas var turpināties vairākas diennaktis un pat nedēļas. Bīstamās teritorijas ir visi skujkoku mežu masīvi uz sausieņu tipa un susinātām augsnēm, kuras ir 1. un 2. ugunsbīstamības klases audzes.

Kūdras purvu degšana var ilgt pat vairākus mēnešus, līdz brīdim kad sākas spēcīgas lietavas. Ugunsbīstamība strauji pieaug laikā, kad ilgstoši ir sausi, karsti laikapstākļi ar stipru vēju. Tad šādos gadījumos var tikt izsludināta ārkārtas situācija. Purvi un kūdrāji būtiski atšķiras ar uguns izplatības gaitu, kuru nosaka kūdras kā substrāta un degšanas materiāla specifiskās īpašības. Ugunsgrēka ierobežošanai un likvidēšanai jāiesaista cilvēkresursi, transportlīdzekļi (buldozери, ekskavatori u.c.) energoresursi, sakaru līdzekļi u.c. Meža un kūdras purvu ugunsgrēkiem piemīt arī pārrobežu izplatīšanās risks, kā rezultātā nepieciešama pārrobežu sadarbība katastrofas pārvarēšanai.

6.attēls. Purvi Latvijā [latvijaskudra.lv]

Saskaņā ar VUGD rekomendācijām valsts un pašvaldību institūcijām meža un kūdras purvu ugunsgrēki vērtējams kā vidējs risks ar augstu varbūtību.

KĀ RĪKOTIES:

Mežos ugunsbīstamajā sezonā un sausuma periodos neveidot ugunsiskus vai neizmantojot atklātu liesmu. Stikla tara un lauskas saulainā laikā var kļūt par sausas virsmas pašaiizdeģšanās ierosinātāju, tāpēc nepieļaut to atstāšanu mežā. Fiksējot meža ugunsgrēku nekavējoties ziņot: Centrālvidzemes virsmežniecības Cēsu biroja adrese: Bēraines iela 5, Cēsis, tālr.Nr. 64129486,

VUGD Cēsu daļas adrese: A.Kronvalda iela 52, Cēsis, tālr.Nr.67439161 vai VUGD (112). Nekavējoties pamest skarto teritoriju, pēc iespējas dodoties pretēji vēja virzienam, lai nesaindētos ar dūmiem, kā arī ņemot vērā uguns skartās teritorijas.

3.1.7. EPIDĒMIJA, PANDĒMIJA

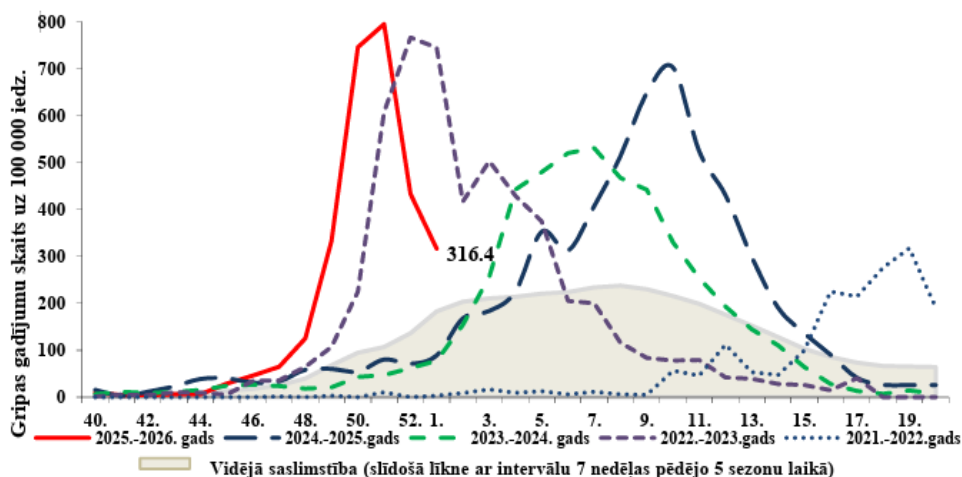
Epidēmija ir infekcijas slimības izplatīšanās tādos apmēros, kas pārsniedz konkrētai teritorijai raksturīgu saslimstības līmeni, vai arī slimības parādīšanās un intensīva izplatīšanās teritorijā, kurā iepriekš tā nav reģistrēta (Epidemioloģiskās drošības likuma 1.panta 6.punkts). Atkarībā no infekcijas slimības īpatnībām un izplatīšanās apstākļiem epidēmijas var atšķirties pēc intensitātes saslimušo skaita ziņā, ģeogrāfiskās izplatības, skarto iedzīvotāju grupu loka un norises ilguma. Savukārt pandēmija ir epidēmija, kas skar plašas ģeogrāfiskas teritorijas vai kontinentus.

Infekciju slimības izplatības īpatnības ir atkarīgas no daudziem faktoriem, tai skaitā, iedzīvotāju imunitātes, vakcinācijas aptveres, dzīves apstākļiem un sanitārās kultūras līmeņa, gadalaika (dažām infekcijas slimībām raksturīga sezonālitate), ģeogrāfiskām un klimatiskajām joslām, klimata pārmaiņām, kā arī veikto pretepidēmijas pasākumu efektivitātes. Bīstamākais ir tas, ka nav iespējams paredzēt infekciju uzliesmojumu.

Epidēmiju un pandēmiju iespējamība palielinās situācijās, ja, piemēram, ir notikusi dabas katastrofa vai militārs iebrukums. Palielinās cilvēku skaits, kam nepieciešama medicīniskā palīdzība vai īpaša aprūpe, kā arī evakuācijas laikā, masveida izmitināšanas vietās un citur, kur lielā daudzumā uzturas un pulcējas cilvēki ir paaugstināts risks vides piesārņojumam, kas veicina infekciju slimības ieviešanu un izplatīšanos. Tāpat epidēmijas un pandēmijas draudi var rasties infekcijas pārrobežu pārnesšanas gadījumā.

Latvijā par aktuālu joprojām uzskatāma Covid-19 infekcija un epidēmijas risks saglabājas ar gripas strauju izplatīšanos. Vidēji gripas sezonas laikā 3 000 pacienti tiek hospitalizēti saistībā ar gripu un gripas izraisītu pneimoniju, bet ārstēšanu ambulatori saņem ap 50 000 pacientu. Lielākais nāves gadījumu skaits tiek reģistrēts nedēļās, kad ir augstākā gripas epidēmijas intensitāte. Pandēmiskā gripas vīrusa izplatīšanās gadījumā saslimušo un mirušo skaits var ievērojami pieaugt.

Epidēmija vai pandēmija ir vērtējama kā augsts risks un tās iestāšanās gadījumā būtiski tiek noslogota veselības nozares kapacitāte, kā arī liela strādājošo skaita saslimšana vai darba nespēja, aprūpējot saslimušos bērnus, var ietekmēt citu sabiedrībai svarīgo pakalpojumu nodrošināšanu, piemēram, ūdensapgādi, elektroapgādi, reaģēšanu uz ugunsgrēkiem, glābšanas darbiem un citiem ar drošību saistītiem pasākumiem.

7. attēls. Vēršanās ambulatorajās iestādēs gripas gadījumos [SPKC dati]

7. attēlā redzamā statistika Latvijā veidota, balstoties uz veiktā monitoringa datiem. Monitoringā tiek iesaistītas ambulatorās ārstniecības iestādes (ģimenes ārsta prakses), stacionārās ārstniecības iestādes un izglītības iestādēs.

Valsts katastrofu medicīnas plāns ir stratēģiska līmeņa dokuments, kurš, ņemot vērā Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likumā noteiktos katastrofu pārvaldīšanas pasākumus, katastrofu medicīnas sistēmas ietvaros nosaka ārkārtas medicīnisko situāciju un ārkārtas sabiedrības veselības situāciju pārvaldīšanā iesaistīto institūciju atbildību un rīcību. Saskaņā ar Ārstniecības likumu katastrofu medicīnas sistēma ir valsts koordinētu pasākumu kopums, ko veic ārstniecības iestādes un citas veselības aprūpes nozares institūcijas neatkarīgi no īpašuma formas, lai ārkārtas medicīniskajās un ārkārtas sabiedrības veselības situācijās (turpmāk kopā – ārkārtas situācija) glābtu cilvēku dzīvību un mazinātu postošo ietekmi uz sabiedrības veselību.

Katastrofu medicīnas sistēmu aktivizē ārkārtas medicīniskajā situācijā un ārkārtas sabiedrības veselības situācijā. Ārkārtas medicīniskā situācija ārstniecības iestādē, pašvaldības administratīvajā teritorijā vai valstī ir tādā gadījumā, ja tūlītēji pieejamo medicīnisko resursu apjoms neatbilst esošajam vai prognozējamam cietušo vai saslimušo skaitam.

Ārkārtas sabiedrības veselības situācija ir infekcijas slimību uzliesmojums vai uzliesmojuma drauds ar ievērojamu un grūti kontrolējamu izplatīšanās potenciālu, kā arī notikums vai notikuma drauds ar veselībai kaitīga bioloģiskā, ķīmiskā vai fizikālā faktora iedarbību uz iedzīvotājiem, kad nepieciešama sabiedrības veselības aizsardzības pasākumu veikšana pastiprinātā režīmā un koordinēta iesaistīto institūciju rīcība.

KĀ RĪKOTIES:

Sekot līdzi atbildīgo dienestu norādījumiem. Sagādāt pārtikas un dzeramā ūdens rezerves, ja nepieciešams ievērot pilnīgu izolāciju. Izvairīties no publisku vietu apmeklēšanas, masu pasākumiem un citiem tiešiem kontaktiem ar cilvēkiem. Rūpēties par personīgo higiēnu. Slimības simptomu izpausmes gadījumā, sazināties ar ģimenes ārstu. Veselības straujas pasliktināšanās gadījumā, sazināties ar NMPD (113) vai vienoto dienesta Nr. (112).

3.1.8. DZĪVNIĒKU INFEKCIJAS SLIMĪBAS (EPIZOOTIJAS)

Epizootijas ir dzīvnieku infekcijas slimības, kurām raksturīga dzīvnieku masveida saslimšana, un tās rada lielus ekonomiskos zaudējumus, ierobežo tirdzniecību ar dzīvniekiem un dzīvnieku izcelsmes produkciju. Tās ir, piemēram, Āfrikas cūku mēris, klasiskais cūku mēris, mutes un nagu sērga, putnu gripa u.c.

Konstatējot epizootijas uzliesmojumu, skartās novietnes dzīvnieki pakļauti nogalināšanai, savukārt noteiktā teritorijā ap skarto novietni tiek piemēroti dažādi ierobežojumi un papildus kontroles pasākumi. Konstatējot epizootijas uzliesmojumu savvaļas dzīvniekiem, tiek noteikti ierobežojumi un slimības kontroles pasākumi gan slimības apkarošanai un uzraudzībai attiecīgajā savvaļas dzīvnieku populācijā, gan lauksaimniecības dzīvnieku novietnēm, atkarībā no konkrētās slimības un skartās dzīvnieku sugas. Slimības uzraudzības un apkarošanas pasākumus veic valsts kompetentās iestādes. Epizootiju izplatību ietekmē inficētu savvaļas dzīvnieku migrācija, inficētu lauksaimniecības dzīvnieku pārvietošana vai dzīvnieku izcelsmes produktu, kas iegūti no inficētiem dzīvniekiem, aprīte. Risku rada arī dažādu dzīvnieku nelegāla pārvietošana.

Epizootija var radīt sekojošas sekas:

- būtiskas negatīvas sekas biznesam un peļņai,
- pieaug slimību ārstēšanas izmaksas,
- samazinās saimniekošanas efektivitāte,
- tiek apdraudētas citas tuvākās dzīvnieku novietnes,
- tiek apdraudēta apkārtējā vide no slimību iekļūšanas tajā.

Epizootisko slimību profilakses pasākumus un to paziņošanas kārtību, ierobežojumus mājdzīvnieku un mājas apstākļos audzētu savvaļas dzīvnieku iespējamās saslimšanas gadījumā, apkarošanas pasākumu kopumu pēc karantīnas noteikšanas, uzliesmojuma likvidēšanas un draudu novēršanas pasākumus, ja ir saslimuši savvaļas dzīvnieki, dzīvnieku pārvadāšanas ierobežojumus, transportlīdzekļu tīrīšanas un dezinfekcijas kārtību, ierobežojumus dzīvnieku izcelsmes produktu iegūšanai un dzīvnieku izcelsmes blakusproduktu, kas nav paredzēti cilvēku patēriņam, izmantošanas un savvaļas dzīvnieku medību kārtību slimību apkarošanas laikā, slimību apkarošanas pasākumos iesaistīto institūciju un personu darbību un pienākumus

nosaka 2002. gada 19. marta MK noteikumi Nr. 127 "Epizootiju uzliesmojuma likvidēšanas un draudu novēršanas kārtība".

Zemkopības ministrija (turpmāk tekstā – ZM) noteikusi sevišķi bīstamas dzīvnieku slimības (epizootijas):

- Mutes un nagu sērga,
- Klasiskais cūku mēris,
- Āfrikas cūku mēris,
- Putnu gripa un pandēmiskais H1N1 2009 vīruss,
- Āfrikas zirgu mēris,
- Citas epizootijas.

1. Mutes un nagu sērga. Slimības izraisītājs ir patogēns vīruss, kas rada pārnadžu kārtas un biezpēdaiņu apakškārtas dzīvnieku saslimšanu. Pret to visuzņēmīgākie dzīvnieki ir govīs, cūkas, kazas un aitas. Ja uzņēmīgo savvaļas dzīvnieku populācijā konstatē slimības uzliesmojumu vai slimības gadījumu, veterinārais inspektors par to informē ZM. Valsts un pašvaldības iestāžu turpmākā darbība notiek saskaņā ar Valsts CAP vai attiecīgās pašvaldības CAP. Lai arī Latvijā mutes un nagu sērga pēdējo reizi reģistrēta 1987. gadā, savas kontagiozitātes (lipīguma) dēļ tā kļūst aktuāla ikreiz, kad sērgas uzliesmojums konstatēts Eiropā. Slimības uzliesmojuma gadījumā veiks pasākumus, ko paredz 2005. gada 2. augusta MK noteikumi Nr. 582 "Mutes un nagu sērgas likvidēšanas un draudu novēršanas kārtība". PVD ir izstrādājis „Mutes un nagu sērgas apkarošanas instrukciju”²⁴.

2. Klasiskais cūku mēris (turpmāk tekstā – KCM) – kontagioza, ģeneralizēta visu vecumu cūku infekcijas slimība, kuru ierosina vīruss un kas ātri izplatās uzņēmīgo cūku (mājas un mežu cūku) populācijā. Pārtikas un veterinārais dienests (turpmāk tekstā – PVD) klasiskā cūku mēra inficētajās teritorijā veic slimības apkarošanas un ierobežošanas pasākumus. Latvijā pēdējais KCM gadījums reģistrēts 2014. gada 26. jūnijā. Slimības uzliesmojuma gadījumā veiks pasākumus, ko paredz 2004. gada 30. novembra MK noteikumi Nr. 991 "Klasiskā cūku mēra likvidēšanas un draudu novēršanas kārtība".

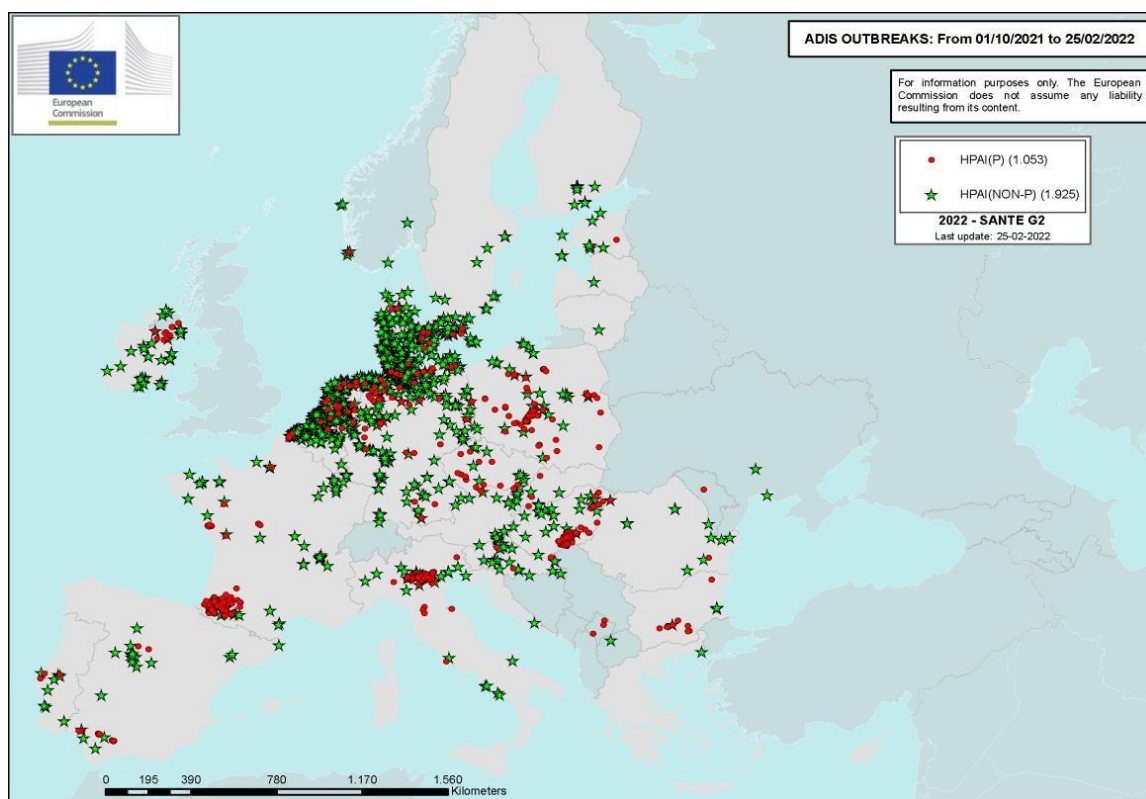
8. attēls. KCM riska, inficētās un vakcinācijas teritorijas karte [ZM dati]

3. **Āfrikas cūku mēris (turpmāk tekstā – ĀCM)** – ļoti lipīga akūta cūku infekcijas slimība, ko raksturo septicēmija un augsta letalitāte. Latvijā ĀCM pirmo reizi reģistrēts 2014. gada 26. jūnijā. Mājas cūkas no saslimšanas ar Āfrikas cūku mēri var pasargāt, ievērojot stingrus biodrošības pasākumus. PVD, pamatojoties uz Eiropas Komisijas izdotajiem normatīvajiem aktiem un 2004. gada 17. februāra MK noteikumiem Nr.83 „Āfrikas cūku mēra likvidēšanas un draudu novēršanas kārtība”, ir izstrādājis ĀCM apkarošanas instrukciju, kas paredz detalizētu rīcību slimības aizdomu vai uzliesmojuma gadījumā. Saskaņā ar MK noteikumiem Nr.83 pēc cūku mēra uzliesmojuma Latvijā tiek noteikta karantīnas teritorija ar trijām riska zonām:

1. III riska zona tiek noteikta pēc cūku mēra gadījumu konstatēšanas mājas cūku novietnēs un savvaļas cūku populācijā,
2. II riska zona tiek noteikta pēc cūku mēra gadījumu konstatēšanas tikai savvaļas cūku populācijā,
3. I riska zona tiek noteikta kā aizsardzības zona ap III vai II riska zonu.

4. **Putnu gripa un pandēmiskais H1N1 2009 vīruss** – akūta, ļoti lipīga putnu infekcijas slimība, kas rada bojājumus dažādās orgānu sistēmās, un tās klīniskā izpausme atkarīga no ierosinātāja patogenitātes. Ar putnu gripu slimo vistas, pīles, zosis, tītari, paipalas, pāvi, fazāni un strausi, retāk citas putnu sugas. PVD Latvijas teritorijā katru gadu veic aktīvu putnu gripas uzraudzību putnu migrācijas laikā – pavasaros un rudenos. Pamatojoties uz 2007. gada 19. jūnija MK noteikumiem Nr. 405 "Putnu gripas uzliesmojuma likvidēšanas un draudu novēršanas kārtība", PVD ir izstrādājis „Putnu gripas apkarošanas instrukciju”, kurā aprakstīta detalizēta informācija un rīcības shēma PVD inspektoriem putnu gripas aizdomu vai apstiprināta uzliesmojuma gadījumā. Salīdzinot ar 2017. un arī 2020. gadu, kad profilaktiskā

nolūkā tika noteikti ierobežojumi mājputniem (tos turēt slēgtās telpās, nepieļaujot kontaktu ar savvaļas putniem), putnu gripas aktivitāte 2018. un 2019. gadā Eiropā bija mazāk intensīva. 2021. gadā, līdz 02.jūnijam, putnu gripa Latvijā reģistrēta 50 savvaļas putniem. Putnu gripas gadījumi fiksēti arī 2022. gada pirmajā pusē.

9. attēls. Putnu gripas uzliesmojumi 2021. gada sezonā [European Commission]

5. **Āfrikas zirgu mēris** – vīrusa izraisīta slimība, kas skar visus zirgu dzimtas dzīvniekus. 2002. gada 19. marta MK noteikumos Nr. 127 “Epizootiju uzliesmojuma likvidēšanas un draudu novēršanas kārtība” noteikti slimības profilakses pasākumi un to paziņošanas kārtība, pasākumi ar zirga mēri saslimšanas gadījumos, slimības apkarošanas pasākumi pēc karantīnas noteikšanas, slimības uzliesmojuma likvidēšanas un draudu novēršanas pasākumi, Āfrikas zirgu mēra diagnostika. Latvijā Āfrikas zirgu mēris nav konstatēts. Lai izvairītos no epizootiju uzliesmojumiem, dzīvnieku novietnēs jāievēro bioloģiskā drošība.

Saskaņā ar VUGD rekomendācijām valsts un pašvaldību institūcijām “Iespējamo apdraudējumu katalogs”, visā Latvijas teritorijā fiksēts ĀCM (2014. – 2018. gads), putnu gripas ierosinātāji H5N8 un H5N5 (2016. un 2017. gads), govju enzootiskā leikoze (2015. un 2016. gads), mājdzīvnieku mutes un nagu sērga (1982. un 1987. gads) un putnu gripas vīruss H5N1 (2006. gads). Epizootijas vērtējamas kā nozīmīgs risks ar augstu varbūtību.

KĀ RĪKOTIES:

Katrai infekcijas slimībai un dzīvnieku novietnē esošajam dzīvnieku veidam šie pasākumi var atšķirties, tāpēc zemāk norādītas vispārējās piesardzības prasības:

- Iegādājoties dzīvniekus no citām novietnēm – pārliecināties par to veselības stāvokli. Pirms jauno dzīvnieku pievienošanas esošajiem, ievietot tos karantīnā (2 – 3 nedēļas);
- Iegādājoties bioloģisko materiālu, to darīt tikai no valsts veterinārajā uzraudzībā esošiem atzītiem spermas savākšanas un uzglabāšanas centriem;
- Aktīvi sadarboties ar praktizējošiem veterinārārstiem, nodrošinot ātru reakciju dzīvnieku slimību gadījumā;
- Higiēnas prasību ievērošana novietnē – tīra un sausa ieeja, pie ieejas novietots dezinfekcijas paklājs, vieta, kur nomazgāt rokas, regulāra personāla apmācība;
- Higiēnas prasību ievērošana novietnes apmeklētājiem – roku mazgāšana, atbilstoša apģērba vilkšana, apavu dezinfekcija, bahilu izmantošana;
- Nodrošināt, lai novietnes personālam nav saistība ar kādu citu dzīvnieku novietni;
- Nepieļaut nepiederošu personu un citu dzīvnieku iekļūšanu novietnē. Līdz minimumam samazināt novietnes apmeklētājus. Apskarot kaitēkļus (grauzējus, insektus);
- Regulāri veikt tīrīšanas un dezinfekcijas pasākumus novietnē un tās teritorijā. No barības tvertnēm un ēdināšanas sistēmas regulāri izvākt barības pārpalikumus;
- Organizēt izlietoto pakaišu, neizmantotās barības un mirušo dzīvnieku uzglabāšanu līdz savākšanai, ievērojot vispārējās higiēnas prasības un normatīvos aktus. Dzīvnieku liķu iznīcināšanu uzticēt uzņēmumam, kurš saņēmis attiecīgo atļauju;
- Neizbarot lauksaimniecības dzīvniekiem pārtikas atkritumus, medījumu apstrādes pārpalikumus u.c.

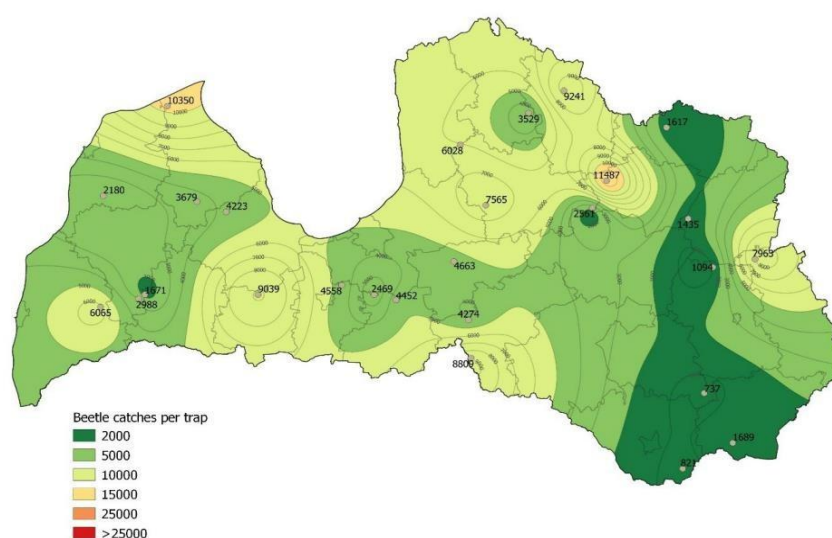
Savā saimniecībā konstatējot dzīvnieku saslimšanu, sazināties ar sev tuvāko vetārstu un Pārtikas un veterināro dienestu (dzīvnieku infekcijas slimību uzraudzības daļa - +371 67095239). No slimā dzīvnieka jāpaņem testējami paraugi, kuri jātestē akreditētā laboratorijā. Ja slimība konstatēta, novietne tiek ievietota karantīnā un jāievēro Pārtikas un veterinārā dienesta norādījumi.

3.1.9. AUGIEM KAITĪGO ORGANISMU IZPLATĪBA (EPIFITOTIJAS)

Epifitotijas ir strauja augiem kaitīgo organismu (augu slimības vai kaitēkļu invāzijas) izplatīšanās, kā rezultātā rodas meža koku, kultūraugu un citu augu masveida saslimšana vai strauja bojāeja. Lai cīnītos ar šiem uzliesmojumiem, tiek noteikta norobežotā teritorija, kas sastāv no inficētās zonas un buferzonas. Norobežotajā teritorijā tiek piemēroti dažādi fitosanitārie pasākumi, kuri vērsti uz to, lai pēc iespējas ātrāk ierobežotu organisma tālāku izplatīšanos vai pilnībā to iznīcinātu.

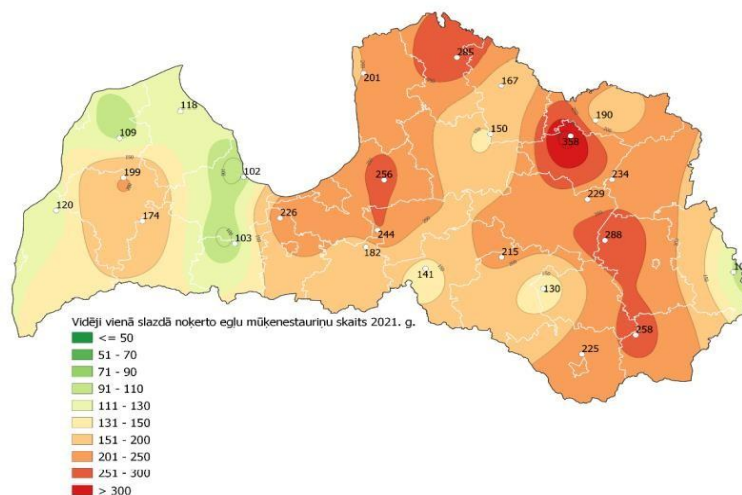
Masveida kukaiņu savairošanās mežaudzēs novērojama pēc ugunsgrēkiem, plūdiem, vējgāzēm, kad mežaudzes koki ir novājināti. Kukaiņu masveida savairošanās gadījumā rodas būtiski zaudējumi meža nozarei, kas savukārt ietekmē ekonomiku. Atbilstoši "Meža kaitēkļu un slimību monitoringa un briežu dzimtas dzīvnieku nodarīto jaunaudzju bojājumu monitoringa rezultātiem" par 2021. gadu, Latvijā tiek monitorētas šādas kukaiņu sugas: priežu parastā zāglapsene (*Diprion pini*), priežu sprīžotājs (*Bupalus piniarius*), priežu stūrspārnis (*Semithisa liturata*), priežu sfings (*Hyloicus pinastri*), priežu pūcīte (*Panolis flammea*), priežu iedzeltenā zāglapsene (*Gilpinia pallida*) un citas, mazāk nozīmīgas, kaitēkļu sugas. Īpaši bīstams ir egļu astoņzobu mizgrauzis (*Ips typographus*), kas barojas un attīstās galvenokārt parastajās eglēs. Uzskatāms par bīstamāko meža kaitēkli Latvijā pēc mežam nodarītā zaudējuma apmēra. Pēdējo gadu klimatiskie apstākļi Eiropā radījuši labvēlīgus nosacījumus egļu astoņzobu mizgrauža savairošanās uzliesmojumam daudzās Eiropas valstīs, sasniedzot pat epidēmijas apmērus. Egļu astoņzobu mizgrauži ievērojami izplatījušies arī Latvijā, kur tie ir sasnieguši fona statusu un būtiskus draudus mežsaimniecībai pagaidām nerada. Lielākās masveida savairošanās ir punktveida, izteikti lokālas, un skar atsevišķas audzes vai koku pudurus.

Latvijā šī kaitēkļa pēdējā savairošanās novērota pēc 2005. gada janvāra vētras. Zemāk 24. attēlā redzama 2021. gada informācija par egļu astoņzobu mizgrauža izplatību Latvijā.

10.attēls. Egļu astoņzobu mizgrauža lidošanas intensitāte (vidēji vienā feromonu slazdā noķerto vaboļu skaits) 2021. gadā. [Meža kaitēkļu un slimību monitoringa 2021. gada rezultāti]

Egļu mūķene (*Lymantria monacha*) ir viens no bīstamākajiem skuju grauzēju kaitēkļiem Latvijā. Pēdējā egļu mūķenes masveida savairošanās novērota 2010. – 2012. gadā Garkalnes apkārtnē, kad priežu audzes tika pilnībā atskujotas vairāk nekā 10 000 ha platībā. Egļu mūķene ziemo olu stadijā aiz priežu kreves mizas, kur olas grūti atrodamas. Sekojoši, šo kaitēkli nav iespējams konstatēt zemsegas kontrolē. Egļu mūķenes populācija pēc ievērojama krituma 2018. gadā strauji palielinājās 2019. gadā un augsts populācijas līmenis saglabājās arī 2020. un 2021. gadā.

11.attēls. Vidēji vienā slazdā noķerto egļu mūķenes tauriņu skaits 2021. gadā. [Meža kaitēkļu un slimību monitoringa 2021. gada rezultāti]

Pēdējos gados kā vienu no kaitēkļiem var pieminēt arī Spānijas kailgliemezi (*Arion vulgaris*). Spānijas kailgliemezis ir visēdājs, līdz ar to kaitē augļiem, dārzeņiem un zaļajiem augiem. Latvijā suga konstatēta 20. gs. beigās, bet jau 21. gs. sākumā tā strauji sākusi izplatīties. Ja 2009. gadā bija zināma tikai viena šīs sugas atradne, tad 2018. gadā suga apstiprināta 46 vietās. 2026.gadā Latvijā Spānijas kailgliemezis tika atzīts par invazīvu sugu. Spānijas kailgliemezim raksturīgas masveida populācijas, un, savairojoties lielā daudzumā, tas ir spējīgs nodarīt būtisku kaitējumu laukaugiem. Iedzīvotāji tiek aicināti ziņot par sastaptajiem Spānijas kailgliemežiem Dabas aizsardzības pārvaldei, kā arī tos uzraudzīt un likvidēt savos īpašumos. Likvidēšanai iespējamās tādas metodes kā mehāniska nolasišana (savāc un iznīcina pēc tam) vai mehāniska iznīcināšana uz vietas (pāršķeļot ar asu priekšmetu). Augus var aizsargāt būvējot aizsargsienas, izmantojot vara stieples (pie augšas nolokot 45 grādu leņķī) vai lentes un elektriskos ganus. Var ierīkot paslēptuves, kas pievilina Spānijas kailgliemežus, tādējādi padarot vieglāku to savākšanu.

Pie invazīvām kaitēkļu sugām var pieminēt Amerikas signālvēzi. Uzskatāms par visbīstamāko invazīvo vēžu sugu, kas būtiski apdraud vietējo vēžu populācijas un izplata vēžu mēri. Dzīves veida ziņā ieņem līdzīgus biotopus kā platspīļu upesvēzis, bet, tā kā ir noturīgāks pret slimībām un pats tās pārnēsā, signālvēzis ir nopietns konkurents vietējiem vēžiem. Dzīvo upēs, ezeros, drenāžas kanālos, rok alas. Visēdājs.

Augu saslimstības iedala karantīnas un nekarantīnas slimībās:

- Karantīnas slimībām ir svarīgi savlaicīgi konstatēt infekcijas izraisītāja klātbūtni un iznīcināt attiecīgos infekcijas perēkļus. Aktuālākā karantīnas slimība ir kartupeļu gaišā gredzenpuve.
- Nekarantīnas slimības savlaicīgi ierobežo, lietojot augu aizsardzības līdzekļus. Raksturīgākā nekarantīnas slimība ir kartupeļu lakstu puve.

Zemkopības ministrija ir sagatavojusi noteikumu projektu par pasākumiem augu aizsardzībai pret *Xylella fastidiosa* organismu, kas izraisa bīstamu bakteriālu slimību augiem. Noteikumu projekts izstrādāts, lai novērstu kaitīgā organisma ieviešanu un izplatīšanos Latvijā. 2018. gada 16. oktobra MK noteikumos Nr. 640. "Fitosanitārie pasākumi un to piemērošanas kārtība augu un augu produktu aizsardzībai pret *Xylella fastidiosa* (Wells et al.)" noteikti fitosanitārie pasākumi un to piemērošanas kārtība augu un augu produktu aizsardzībai pret kaitīgo organismu *Xylella fastidiosa* (Wells et al.) jeb bakteriālo lapu apdegumu. Organisms augiem izraisa bīstamu bakteriālu slimību. Baktērijas nosprosto koksnes vadaudus, kas kavē auga attīstību, izraisa lapu vīšanu, koka vainaga atmiršanu un bojāeju. Organismu arī pārnēsā kukaiņi (cikādes), kas veicina tā izplatīšanos. Viena no cikāžu sugām, kas pārnēsā organismu, ir putu cikāde, kas plaši izplatīta arī Latvijā. *Xylella fastidiosa* ir viena no visbīstamākajām baktērijām pasaulē, kas apdraud vairāk nekā 300 dažādas augu sugas, tajā skaitā tādas Latvijā saimnieciski un ekonomiski nozīmīgas koku sugas kā ozolus, kļavas, vītulus, gobas, vīksnas, zirgkastaņas, arī augļu kokus un ogulājus – plūmes, ķiršus, avenes, kazenes, dzērvenes, krūmmellenes. Tāpat baktērija var bojāt daudzus plaši izplatītus dekoratīvos augus (hortenzijas, efejas, lavandas, rozmarīnu, pelargonijas u.c.). Baktēriju nav iespējams ierobežot ar augu aizsardzības līdzekļiem. Galvenais veids kā apturēt baktērijas izplatību, ir ļoti stingru fitosanitāro pasākumu piemērošana – inficēto koku un apkārtējo saimniekaugu pēc iespējas ātrāka iznīcināšana. Papildus šiem pasākumiem jāizmanto insekticīdi, kas samazinātu slimības pārnēsēju kukaiņu skaitu. Galvenais baktērijas izplatīšanās veids ir ar stādāmo materiālu (arī podaugiem, kas domāti dekoratīviem nolūkiem). Tāpēc ir ļoti jāuzmanās ar augu ieviešanu no tām valstīm, kur baktērija ir izplatīta, piemēram, ASV, Kanāda, arī Itālija, Francija, Spānija, Vācija. Baktērija Eiropā pirmo reizi konstatēta 2013. gadā, Itālijā, kur nodarīja milzīgus zaudējumus olīvu audzētājiem, nopostot stādījumus vairāk nekā 300 000 ha platībā.

2017. gadā Latvijā pirmo reizi konstatēta baktērija, kas izraisa ozolu akūto kalšanu. Akūto ozolu kalšanas ierosinātājs ir zinātnei jaunas baktērijas: *Gibbsiella quercinecans* un *Brenneria goodwinii*. Slimība laboratoriski apstiprināta Lielbritānijā un Šveicē, bet slimības simptomi novēroti vairākās Eiropas valstīs. Slimība sevišķi izplatīta ir Lielbritānijā, kur notiek intensīvi šīs slimības pētījumi. 2018. gada 14. decembrī noslēgts daudzpusējas sadarbības līgums par turpmākajiem darbiem un slimības zinātniskiem pētījumiem trīs gadu periodā.

Latvijā pie kaitīgajām epifitotijām var pieskaitīt latvāņa izplatīšanos. Valsts augu aizsardzības dienests (turpmāk tekstā – VAAD) ir veicis invazīvās augu sugas – Sosnovska latvāņa (turpmāk – latvānis) – izplatības noteikšanu Latvijas teritorijā. Valstī ir uzmērīta 10 946 ha liela teritorija, kura ir invadēta ar latvāni (dati 18.02.2022.).

Epifitotijas var izraisīt negatīvas ekonomiskas sekas attiecībā uz kultūru audzēšanu, radot papildu izmaksas saistībā ar lauksaimnieciskās ražošanas resursiem, piemēram, ar kultūru aizsardzību. Palīdzību epifitotiju cietušajiem reglamentē 2015. gada 14. jūlija MK noteikumi Nr. 401 "Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība pasākumam "Dabas katastrofās un katastrofālos notikumos cietušā lauksaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana un piemērotu profilaktisko pasākumu ieviešana"" saskaņā ar Augu aizsardzības likuma 17. panta 6. punktu "Kaitīgo organismu masveida izplatīšanās (epifitotijas) gadījumā augu aizsardzības pasākumus veic saskaņā ar Civilās aizsardzības likumu".

Saskaņā ar VUGD rekomendācijām valsts un pašvaldību institūcijām "Iespējamo apdraudējumu katalogs", visā Latvijas teritorijā fiksēta kļavu lapu melnkreve (2013. gads), Bakteriālā iedega (2007., 2011., 2013., 2014. gads), Akūtā ozolu kalšana (2017., 2018. gads), Dzeltenā rūsa (2015. gads), Stiebrzāļu gredzenplankumainība (2016. gads), Kviešu lapu dzeltenplankumainība (2016. gads) un Graudzāļu miltrasa (2016. gads). VAAD izvērtējot iepriekšējā gada sezonas slimību un kaitēkļu noverojumu rezultātus, prognozē būtiskāko slimību un kaitēkļu attīstību 2022. gada sezonā. Epifitotijas apdraudējums novērtēts kā nozīmīgs risks ar augstu varbūtību.

KĀ RĪKOTIES:

Savā saimniecībā saskaroties ar kaitējošu augu vai kukaiņu sugu, arī latvāņu izplatību, par to ziņot Valsts augu aizsardzības dienestam. Atkarībā no kaitējuma veida un apjoma, Valsts augu aizsardzības dienests, var nosūtīt speciālistus, vai ieteikt rīcības ar kurām paši var novērst kaitējumu. Pēc palīdzības var griezties arī pie pašvaldības vides speciālistiem.

3.1.10. BĪSTAMO VIĒLU NOPLŪDE OBJEKTĀ

Bīstamo ķīmisko vielu noplūde – ražošanas tehnoloģisko procesu būtiski bojājumi, tīrņu, cauruļvadu vai bīstamo vielu pārvadāšanas līdzekļu bojājumi, kas noved pie bīstamo vielu noplūdes tādos daudzumos, kas apdraud cilvēku, dzīvnieku veselību un dzīvību, kā arī rada postījumus apkārtējai videi un lielus materiālos zaudējumus. Bīstamo vielu noplūdes iemesli objektā var būt ugunsgrēks, novirzes no tehnoloģiskā procesa, transporta avārijas, uzglabāšanas un transportēšanas tvertņu vārstu un ventiļu bojājums. Gadījumā, ja notikusi vai draud izcelties rūpnieciskā avārija, kurai ir vai var būt pārrobežu iedarbība, avārijas izcelsmes valsts nodrošina, lai par to tiktu informēta avārijas seku skartā valsts.

Bīstamu ķīmisko kravu klasifikācija izveidota saskaņā ar Eiropas valstu nolīgumu par bīstamo kravu pārvadājumiem, bīstamo kravu marķēšanu un bīstamu ķīmisko izstrādājumu marķēšanu. Notikuma attīstība ir atkarīga no bīstamu ķīmisko vielu fizikāli ķīmiskajām īpašībām, notikuma un meteoroloģiskajiem apstākļiem, kā arī apvidus īpatnībām. Ķīmiskajās avārijās bieži notiek bīstamas ķīmiskās vielas mākoņa veidošanās un tā izplatība vidē. Šāda

mākoņa izmērus un bīstamību nosaka bīstamās ķīmiskās vielas fāžu stāvoklis, fizikāli ķīmiskās īpašības, uzglabāšanas apstākļi, meteoroloģiskie apstākļi, apvidus reljefs u.c. Piesārņojums gaisā var pastāvēt no dažām stundām līdz dažām diennaktīm, bet zemē un ūdenī – vēl ilgāku laika periodu. Bīstamo ķīmisko vielu iedarbība var izpausties gan momentāni, gan pēc kāda laika. Ķīmiskajās avārijās cilvēki var saindēties un/vai gūt apdegumus (apsaldējumus), ieelpojot piesārņoto gaisu vai nonākot tiešā kontaktā ar bīstamo ķīmisko vielu. Informāciju par bīstamajām vielām objektā var iegūt no objekta civilās aizsardzības plāniem (turpmāk tekstā - objekta CAP), objektu drošības pārskatiem (turpmāk tekstā - DP), objektu rūpniecisko avāriju novēršanas programmām (turpmāk tekstā - RANP), ražošanas procesu aprakstiem un vielu drošības datu lapām (turpmāk tekstā - DDL).

Paaugstinātas bīstamības objektu apzināšanas un noteikšanas, kā arī civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas plānošanas un īstenošanas kārtību nosaka Ministru kabineta 19.09.2017. gada noteikumi Nr. 563 "Paaugstinātas bīstamības objektu apzināšanas un noteikšanas, kā arī civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas plānošanas un īstenošanas kārtība".

Paaugstinātas bīstamie objekti (PBO) uzskaitīti atbilstoši 2021. gada 21. janvāra MK noteikumiem Nr. 46 "Paaugstinātas bīstamības objektu saraksts".

Atbilstoši Ministru kabineta 2016. gada 1. marta noteikumiem Nr. 131 "Rūpniecisko avāriju riska novērtēšanas kārtība un riska samazināšanas pasākumi" (18.09.2025.redakcija) 15. punkta prasībām jāizstrādā objektu īpašniekiem RŪPNIESCISO AVĀRIJU NOVĒRŠANAS PROGRAMMA un 16. punkta prasībām jāizstrādā DROŠĪBAS PĀRSKATS un Civilās aizsardzības plāns. Cēsu novada teritorijā nav objektu kuru darbība nosaka izstrādāt "Rūpniecisko avārijas risku programmu", savukārt ir paaugstinātas bīstamības objekti, kuriem ir jāizstrādā Civilās aizsardzības plāns.

Kā stacionārus bīstamus objektus var uzskatīt degvielas uzpildes stacijas (turpmāk tekstā – DUS) un gāzes uzpildes stacijas (turpmāk tekstā – GUS).

9.pielikumā uzskaitīti paaugstinātas bīstamības objekti, kuriem ir nepieciešams izstrādāt civilās aizsardzības plānus. Šo objektu civilās aizsardzības plāni ir iesniegti Cēsu novada pašvaldībā.

Iespējamās avārijas DUS un GUS saistītas ar degvielas/gāzes noplūdi tvertņu uzpildīšanas laikā, tvaiku/gāzes sprādzienbīstamu koncentrāciju veidošanos gaisā un tvaiku/gāzes gaisa maisījuma aizdegšanos. Tvaiku/gāzu maisījuma aizdegšanos var izsaukt elektroinstalāciju un iekārtu bojājumi, ugunsdrošības prasību neievērošana objektā, zibens izlāde, ugunsgrēki blakus esošajās teritorijās un tīši bojājumi (terorisms). Tvaiku/gāzes gaisa maisījuma eksplozijas gadījumā tuvumā esošās ēkas var tikt sagrautas vai daļēji bojātas, cilvēkiem iespējami ausu bungādiņu bojājumi, savainojumi no lidojošām šķembām un pat letāls iznākums. Bīstamo vielu noplūde objektā vērtēta kā ļoti augsts risks ar vidēju varbūtību.

Bīstamo ķīmisko vielu noplūdes, ka arī ugunsgrēki (siltumstarojums), sprādzieni (pārspiediens) ir iespējami ne tikai paaugstinātas bīstamības objektos, bet arī sadzīvē, publiskās vietās, pasākumos u.c.

KĀ RĪKOTIES:

Konstatējot bīstamās vielas noplūdi objektā, nekavējoties par to jāziņo VUGD (112). Uzņēmumi, kas savā saimnieciskajā darbībā izmanto bīstamās vielas ir informēti par veicamajām darbībām avāriju situācijās. Paaugstinātas bīstamības uzņēmumiem ir izstrādāti savi iekšējie rīcības plāni. Iedzīvotājiem, ja tas savlaicīgi iespējams un droši, jāpamet skartā teritorija. Teritorijas pamešanai svarīgs ir vēja virziens, lai evakuējoties nesaindētos ar bīstamo vielu tvaikiem - evakuācija jāveic pretēji vēja plūsmai (vējš pūš sejā nevis no muguras). Ja evakuācija nav iespējama, vai to neiesaka darīt operatīvie dienesti, jāpaliek iekštelpās un jānoblīvē (jāaizklāj) visi iespējamie āra ventilācijas punkti un jāaiztaisa logi, lai iekštelpās neiekļūtu toksiskie tvaiki. Ja sajūtama toksisko tvaiku esamība iekštelpās, jāizvērtē vai iespējama droša evakuācija. Lai mazinātu toksisko tvaiku un dūmu kaitīgo ietekmi, elpot caur vairākās kārtās salocītu vai samitrinātu auduma gabalu.

3.1.11. AVĀRIJA NAFTAS PRODUKTU CAURUĻVADA TRANSPORTA INFRASTRUKTŪRĀ

Maģistrālā naftas produktu cauruļvada avārija rada apdraudējumu cilvēkiem, videi vai īpašumam, būtiskus materiālos un finansiālos zaudējumus, un pārsniedz atbildīgo valsts un pašvaldības institūciju ikdienas spējas novērst notikuma postošos apstākļus.

Maģistrālā naftas produktu cauruļvada avārija var notikt dažādu iemeslu dēļ, piemēram, cauruļvada tīša bojāšana, naftas produktu cauruļvada nolietojums, naftas produktu cauruļvada bojājums dabas katastrofas (plūdi, ugunsgrēks) ietekmē, terora akts un cilvēciskā faktora radītā kļūda.

Cēsu novada teritoriju nešķērso neviens maģistrālais naftas vads. Zemāk attēlā ir atainots Latvijas teritoriju šķērsojošais naftas vads

12.attēls. Maģistrālā cauruļvada shēma un Latvijas republikas un Lietuvas republikas teritorijā esošo LRDS, NPS un PNP atrašanās vietas [LatRosTrans rīcības plāns noplūžu gadījumos 2020]

KĀ RĪKOTIES:

Ja atrodiaties reģionā, kur atrodas maģistrālais cauruļvads, fiksējot vielas noplūdi vidē no cauruļvada, sazināties ar VUGD (112) un Valsts vides dienestu (+ 371 26338800), lai norobežotu teritoriju un fiksētu vides piesārņojumu.

3.1.12. AVĀRIJA DABASGĀZES APGĀDES SISTĒMĀ

Latvijā dabasgāzes apgādes sistēmu veido dabasgāzes pārvades, krātuves un sadales sistēmas. Dabasgāzes pārvades sistēma sastāv no cauruļvadu sistēmas, kuras kopējais garums Latvijas teritorijā ir 1 188 km un tās maksimālais darba spiediens var sasniegt līdz 55 bar, ar visiem pārvades funkciju veikšanai nepieciešamajiem objektiem, t.sk. 40 gāzes regulēšanas stacijām, 2 gāzes regulēšanas mezgliem un 1 gāzes mērīšanas stacijas. Dabasgāzes pārvades sistēmas (maģistrāliem) cauruļvadiem pēc katriem 20 – 25 km ir ierīkoti krāni, kas nodrošina dabasgāzes plūsmas vadību.

Aizsargjoslu likumu ir noteiktas ekspluatācijas un drošības aizsargjoslas. Ekspluatācijas aizsargjoslu galvenais uzdevums ir nodrošināt dabasgāzes pārvades sistēmas gāzesvada efektīvu un drošu ekspluatāciju un attīstības iespējas. Savukārt drošības aizsargjoslu galvenais uzdevums ir nodrošināt vides un cilvēku drošību šo objektu ekspluatācijas laikā un iespējamo avāriju gadījumā, kā arī pašu objektu un to tuvumā esošo objektu drošību. Gāzes regulēšanas staciju principiālā shēma veidota tā, lai nodrošinātu nepārtrauktu dabasgāzes padevi sadales tīkliem. Tipveida konstrukcija paredz divas paralēlas līnijas: darba līniju un rezerves līniju. Šāds divlīniju konstruktīvais risinājums, sniedz iespēju virzīt gāzes plūsmu pa vienu vai otru līniju atkarībā no tehnoloģiskās nepieciešamības. AS "Gasco" nodrošina avārijas dienesta darbību, kas atbildīgs par avāriju novēršanu dabasgāzes sadales tīklos.

Periodiski VUGD un gāzes avārijas dienests saņem izsaukumus uz gāzes noplūdēm dzīvojamajos sektoros (nenoslēgta gāzes padeve, bojājumi gāzes pievades sistēmā, bojājumi gāzes plītīs u.c.), kur tās tiek operatīvi novērstas.

Saskaņā ar VUGD rekomendācijām valsts un pašvaldību institūcijām "Iespējamo apdraudējumu katalogs", Avārijas dabasgāzes apgādes sistēmās, tiek vērtētas kā nozīmīgs risks ar augstu varbūtību.

KĀ RĪKOTIES:

Konstatējot gāzes noplūdi no gāzes cauruļvada, jāsaazinās ar VUGD (112) un Gāzes avārijas dienestu (114). Jāatkāpjas no skartās teritorijas un jāgaida dienestu norādījumi. Konstatējot gāzes noplūdi telpās, sazināties ar Gāzes avārijas dienestu (114) vai VUGD (112). Atvērt logus, bet neveidot caurvēju (aizcērtoties durvīm un logiem var veidoties dzirkstele). Neieslēgt elektriskās ierīces, spuldzes u.c., kā arī nelietot atklātu liesmu. Pamest telpu un ārpusē sagaidīt avārijas dienestu. Dabas gāze uzkrājas zemākās teritorijās, tāpēc gāzes noplūdes gadījumos izvairīties no uzturēšanās pagrabos, grāvjos, ieplakās u.c.

26.pielikumā pieejama Conexis Grid izstrādātā drošības instrukcija iedzīvotājiem, saistībā ar maģistrālajiem gāzes vadiem

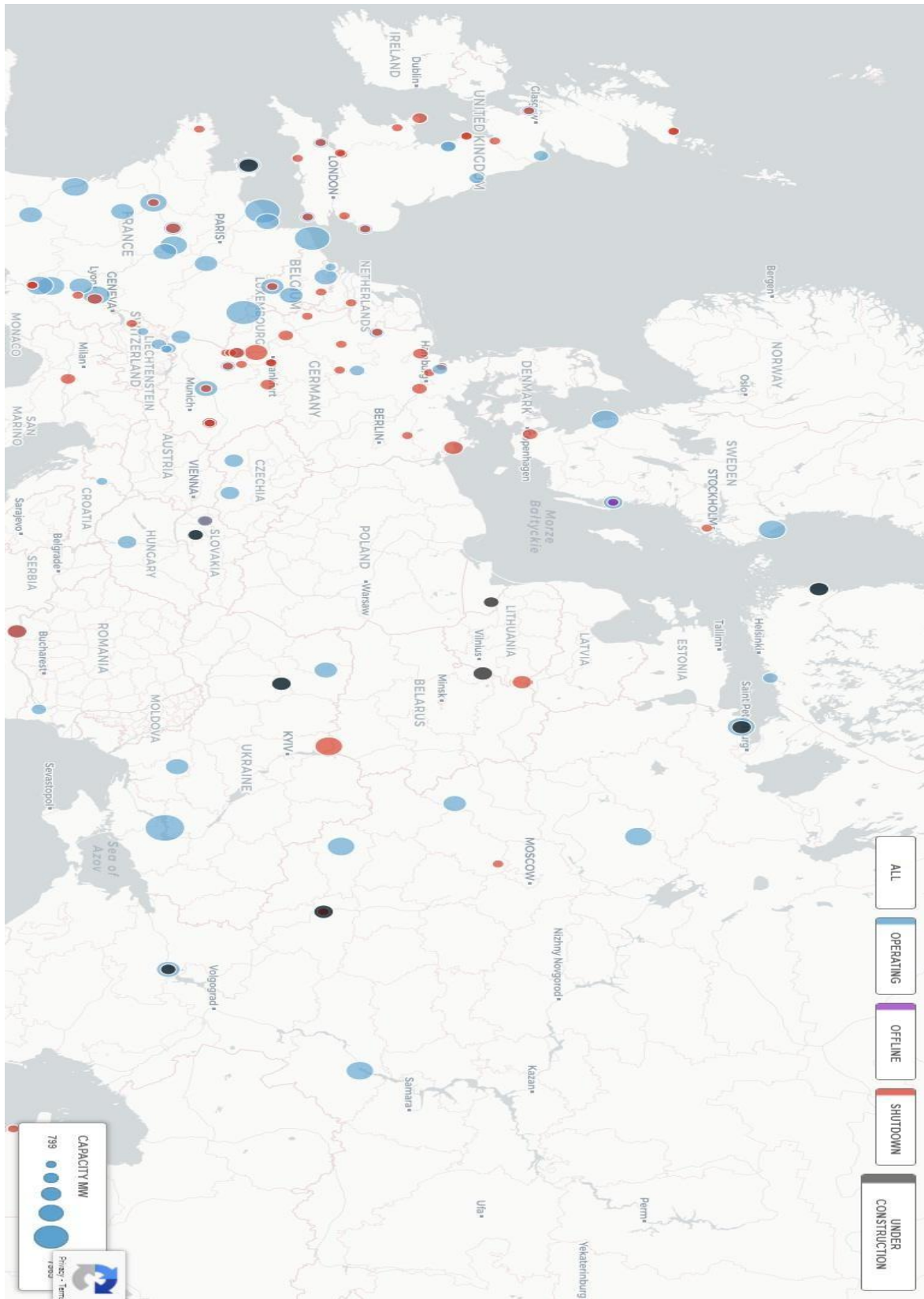
3.1.13. RADIOAKTĪVO VIELU AVĀRIJA OBJEKTĀ

Radiācijas avārija ir gadījums, kas saistīts ar jonizējošā starojuma avotu un kura izraisītās sekas rada noteikto jonizējošā starojuma dozas limitu pārsniegšanu un kaitējumu vai kaitējuma draudus. Ir trīs galvenās cilvēka radīto jonizējošā starojuma avotu izmantošanas sfēras: pirmkārt, medicīnā vēža ārstēšanai un slimību diagnostikai; otrkārt, radioaktīvie materiāli rūpniecībā – mērīšanas nolūkā un elektrības ražošanā. Gan medicīnā, gan rūpniecībā veidojas radioaktīvie atkritumi. Treškārt, agrāko kodolieroču eksploziju un citu avāriju nogulsnes. Radiācijas avārijas cēlonis var būt saistīts ar ugunsgrēku, terora aktu, diversiju un radiācijas drošības normu neievērošanas, veicot darbības ar jonizējoša starojuma avotu. Radiācijas avārijas sekas var izpausties kā apdraudējums cilvēka veselībai un dzīvībai, vides piesārņojums, pārtikas un dzeramā ūdens piesārņojums vai īpašuma bojājums vai zaudējums (piesārņojuma gadījumā).

Valsts teritorija var būt radioaktīvi piesārņota, notiekot avārijai kodolobjektos ārpus valsts teritorijas. Pašreiz Baltkrievijas AES ir Latvijas robežai tuvākā darbojošās AES. Ignalinas AES uzskatāma par tuvāko AES, kas beigusi savu darbību. Taču jāņem vērā, ka Ignalinas AES lietotā kodoldegviela tiek uzglabāta bijušās AES teritorijā, bet nākotnē uz Ignalinas AES infrastruktūras bāzes tiek plānots uzsākt jaunās Visaginas AES celtniecību.

Lai veiktu kontroli par iespējamo radiācijas noplūdi, izveidota Latvijas automātiskā gamma starojuma monitoringa un radiācijas negadījumu agrās brīdināšanas sistēma, kurā ietilpst 20 stacijas. Minētās stacijas kontrolē valsts teritoriju un to skaits uzskatāms par pietiekamu. Lai kontrolētu iedzīvotāju saņemtās apstarojuma dozas, noris regulārs vides radiācijas monitoringa un pārtikas kontrole. Monitoringa datus apkopo Radiācijas drošības centrs.

Radiācijas un drošības centrs ir izdevis informatīvos materiālus, par rīcībām radiācijas avāriju gadījumā. Buklets pieejams **39.pielikumā**. Īsumā, radiācijas avārijas gadījumā meklēt patvērumu iekštelpās, sekot pieejamajai informācijai un uzturā nelietot atklātu pārtiku vai ūdeni.

14. attēls. AES Eiropā (pašlaik darbojas, slēgtas un tiek būvētas)

2.tabula

AES, kas darbojas līdz 300 un 500 km rādiusā no valsts robežas				
Nr.p.k.	AES nosaukums	Attālums no Latvijas robežas	Reaktoru skaits un tips	Kopējā elektriskā jauda (MW)
Līdz 300 km				
1.	Baltkrievijas AES	110	2-VVER	2388
2.	Loviisas AES-Somija	265	2-PWR	1040
3.	Ļeņingradas AES-Krievija	275	4-LWGR	4000
4.	Oskarshammas AES-Zviedrija	280	3-BWR	2603
5.	Smoļenskas AES-Krievija	300	3-LWGR	3000
Līdz 500 km				
1.	Forsmarkas AES-Zviedrija	310	3-BWR	3392
2.	Olkiluoto AES-Somija	330	2-BWR	1820
3.	Kaļiņinas AES-Krievija	475	4-PWR	4000
4.	Ringhalsas AES-Zviedrija	500	3-PWR 1-BWR	4055

3.tabula

Līdz 500 km rādiusā no valsts robežas demontāžai nodotās AES			
Nr.p.k.	AES nosaukums	Attālums no Latvijas robežas	Reaktoru skaits un tips
1.	Ignalinas AES-Lietuva	8	2-LWGR
2.	Barsebaka-2- Zviedrija	500	2-BWR

Līdz 1000 km rādiusā no valsts robežas plānotās AES				
Nr.p.k.	AES nosaukums	Attālums no Latvijas robežas	Reaktoru skaits un tips	Kopējā jauda (MW)
1.	Baltic 1	150	1-PWR	1194
2.	Ļeņingradas-2 AES	275	2-PWR	2340
3.	Novovoronežas-2 AES palaists 2019.gada novembrī	890	2-PWR	2384

Valsts nozīmes jonizējošā starojuma objekti Latvijā				
Nr. p. k.	Objekts, iekārta	Radionuklīds	Radioaktivitāte, TBq (2016. gada 1. janvārī)	Objekta adrese
1.	Valsts asinsdonoru centrs, gamma starošanas iekārta BIOBEAM 2000	Cs-137	30	Sēlpils iela 9, Rīga, LV-1007
2.	Valsts SIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs", radioaktīvo atkritumu glabātava "Radons"	Dažādi, t. sk. H-3, Sr-90, Co-60, Cs-137, Ra-226	340	"Radons", Baldones novads, LV-2125
3.	Valsts SIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs", Salaspils kodolreaktors	Dažādi, t. sk. H-3, Co-60	100	Miera iela 31, Salaspils, Salaspils novads, LV-2169

Uzskaitītie valsts nozīmes jonizējošā starojuma objekti ugunsgrēka, terora akta, diversijas un radiācijas drošības normu neievērošanas rezultātā var radīt apdraudējumu objekta darbiniekiem un piesārņojumu objekta teritorijā un ārpus tās. Avārijas gadījumā ietekme būs lokāla. Svarīgākie pasākumi šādas avārijas gadījumā – teritorijas norobežošana, atbildīgo dienestu informēšana, avota un radītā piesārņojuma savākšana un nogādāšana uz radioaktīvo atkritumu glabātavu "Radons", dezaktivācija, paraugu analizēšana, piesārņojuma novērtēšana un saņemto dozu analīze.

Par rīcību radiācijas avāriju gadījumos atbild Valsts vides dienesta Radiācijas drošības centrs (turpmāk tekstā – VVD RDC). Inspekcijas nodaļas Operatīvās brīdināšanas grupa (turpmāk tekstā – OBG) nodrošina kodolnegadījumu izziņošanas 24 stundu operatīvo gatavību, veic sakaru punkta funkcijas saskaņā ar Konvenciju par kodolnegadījumu operatīvu izziņošanu un ES ECURIE sistēmu. Sektors nodrošina iespēju jebkurā diennakts stundā saņemt konsultācijas radiācijas drošības jautājumos un vajadzības gadījumos organizē RDC operatīvās reaģēšanas vienības izsaukšanu.

Radioaktīvo vielu avārijas Cēsu novada teritorijā saistītas tikai ar pārrobežu ietekmi, kuru gadījumā tas ietekmētu visu Latvijas valsti. Nevar izslēgt iespēju, ka notiek avārijas ar kosmisku aparātu, uz kura borta atrodas radioaktīvas vielas. Šādā gadījumā, atkarībā no avārijas vietas, saindējums var skart lielu teritoriju. Radioaktīvās vielas šajā gadījumā būs izkļiedētas gaisā un, nosēžoties zemē, piesārņos augus, ūdeni, produktus, kā arī nodarīs kaitējumu cilvēku veselībai.

Radioloģiskā situācija Cēsu novada teritorijā ir stabila un netiek novērots apkārtējās vides gada gamma dozas pieaugums. Latvijā 2020. gadā vidējā gamma dozas jauda bija mazāka par 0,1μSv/h. Saskaņā ar VUGD rekomendācijām valsts un pašvaldību institūcijām "Iespējamo apdraudējumu katalogs", nav fiksētas avārijas, kas saistītas ar jonizējošo starojuma avotiem. Ministru kabineta 2002. gada 9. aprīļa noteikumi Nr. 149 "Noteikumi par aizsardzību pret jonizējošo starojumu" reglamentē prasības aizsardzībai pret jonizējošo starojumu. Radioaktīvo vielu avārijas objektā uzskatāmas par vidēju risku ar zemu varbūtību.

KĀ RĪKOTIES:

Konstatējot radiācijas noplūdi no mazjaudīga jonizējošā starojuma avota (medicīnas iekārta, muitas iekārtas u.c.) atstāt telpu kurā atrodas iekārta un sazināties ar VUGD (112). Notiekot liela mēra radiācijas negadījumam (AES negadījums vai atombumbas eksplozija) ieteicams meklēt patvērumu iekštelpās. Radiācijas negadījumā svarīgākais ir laiks, jāsamazina laika intervāls, kurā ķermenis tiek apstarots ar radioaktīvajām daļiņām. Uzturēties ēkas vidusdaļā, prom no logiem, vai pagrabā. Aizvērt visus logus, durvis un iespēju robežās visas spraugas. Ja ir aizdomas ka uz Jūsu apģērba var būt radioaktīvais materiāls (putekļi, nosēdumi u.c.) novelciet un novietojiet to pēc iespējas tālāk no cilvēkiem (ja iespējams ievietojiet kādā konteinerā vai iepakojumā). Izvairieties no radioaktīvā materiāla iekļūšanas brūcēs. Ja radioaktīvais materiāls nonācis uz ādas, jāmazgājas ar ziepēm un ūdeni. Cēsu novads neatrodas bīstamajā AES zonā, kurā būtu jāparedz liela ietekme AES avārijas gadījumā (nav paredzēta joda profilakse vai plānveida evakuācija). Latvijas teritorija atrodas zonā, kur radiācijas noplūdes gadījumā var tikt piemēroti pārtikas lietošanas ierobežojumi. Tas nozīmē, ka nav ieteicams uzturā lietot ēdienu, kas uzglabāts atklātā veidā (ražā no lauka, graudi, ogas, sēnes u. c). Ieteicams ēst tikai hermētiski iepakotu pārtiku.

3.1.14. BIOLOĢISKO VIELU NEGADĪJUMI

Ir zināmi vairāk nekā 200 dažādu bioloģisko aģentu, kas var izraisīt infekcijas slimības, alerģijas un saindēšanos. Bioloģiskās vielas ir bioloģiskie aģenti - mikroorganismi (vienas šūnas vai bezšūnu organismi, kas spēj vairoties vai pārnest ģenētisko materiālu), arī ģenētiski pārveidoti mikroorganismi, šūnu kultūras (laboratorijas apstākļos izaudzētas šūnas) un cilvēka endoparazīti, kuri var būt infekcijas slimību izraisītāji vai kuri var izraisīt invāziju, alerģiju vai saindēšanos, vai kuru dēļ cilvēks var kļūt par slimības izraisītāja nēsātāju.

Bioloģisko vielu negadījumu iestāšanās gadījumā var tikt skarts liels skaits cilvēku, kas var būtiski ietekmēt kopējo valsts saimniecisko darbību un ekonomiku, rada pārrobežu izplatīšanās risku sakarā ar infekciozo materiālu nelegālu pārvadāšanu un inficēto personu pārvietošanos. Bioloģisko vielu izplatība var notikt netīši (piemēram, incidenta rezultātā laboratorijā vai pārvadājot infekcijas slimību izraisītājus starp laboratorijām) un tīši, jo bioloģiskie aģenti ir izvēles ieroči. Bioterrorisma iespējamība Latvijā nav liela.

2002. gada 21. maija MK noteikumos Nr.189 "Darba aizsardzības prasības, saskaroties ar bioloģiskajām vielām" sniegta bioloģisko aģentu klasifikācija. Smags akūts respiratorā

sindroma koronavīruss 2 (SARS-CoV-2) jeb Covid-19 tiek klasificēts kā bioloģiskais aģents. Kopumā pasaulē līdz 2022. gada 15. martam bija apstiprināti vairāk nekā 460 miljoni inficēšanās gadījumu ar SARS-CoV-2.

Kaut gan bioterorisma iespējamība Latvijā nav liela, tomēr bioloģiskā aģenta tīšai izmantošanai var būt graujoša ietekme uz sabiedrisko dzīvi. Bioloģiskā terorisma uzbrukumi ir visneizvēlīgākie un nāvējošākie, tie izraisa lielu cietušo skaitu un tie rada ievērojamas sociāli ekonomiskās sekas, rada pārrobežu izplatīšanās risku sakarā ar infekciozo materiālu nelegālu pārvadāšanu un inficēto personu pārvietošanos. Visticamāk, ka bioloģiskie aģenti noziedzīgā nolūkā varētu tikt izmantoti slēptā veidā. Šādos gadījumos incidenta sākumā nekas neliecina par uzbrukumu, bioloģiskais aģents tiek izplatīts ar tādu ierīci vai metodi, kas neļauj šo izplatīšanu pamanīt, cilvēki nezina par to, ka ir eksponēti, slimības pazīmes parādās vēlāk – pēc inkubācijas perioda. Šādus incidentus var atklāt veselības aprūpes darbinieki, sniedzot medicīnisko palīdzību saslimušajiem un Slimību profilakses un kontroles centra (turpmāk tekstā – SPKC) epidemiologi, veicot epidemioloģisko uzraudzību.

Pazīstamākās bioloģiskās vielas ir Sibīrijas mēris, bakas, Ebola vīruss, botulisms, mēris. Sibīrijas mēris – bakteriālas sporas, kas izturīgas pret vides ietekmi. Sibīrijas mēris nav lipīgs, bet var izraisīt letālu iznākumu, ja tiek ieelpots liels daudzums sporu. Bakas – ļoti lipīgs vīruss, kas var izraisīt letālu iznākumu. Vīruss viegli izplatās pa gaisu. Ebola vīruss – ļoti letālas iedarbības hemotoloģisks drudzis, kas rada apjomīgu asiņošanu no ķermeņa atverēm. Botulisms – viens no visnāvējošākajiem bakteriālajiem toksīniem. Botulisms var radīt elpošanas ceļu traucējumus, paralīzi. Mēris – ļoti lipīga baktērija, kas var izraisīt letālu pneimoniju.

Ikgadēji redzams, ka lielāko skaitu infekcijas slimības sastāda vīrusa zarnu infekcijas, no kura vislielākais skaits ir rota vīrusu enterīts. Pie infekcijas slimībām pieskaitāmi: adenovīrusi, A hepatīts, anogēnītālās herpes, B hepatīts, C hepatīts, difterija, gonoreja, hlamidioze u.c.

Saskaņā ar VUGD rekomendācijām valsts un pašvaldību institūcijām “Iespējamo apdraudējumu katalogs”, bioloģisko vielu negadījumi Cēsu novada teritorijā nav fiksēti. Bioloģisko vielu negadījumi var būt kā sekundāri cēloņi plūdu gadījumā. Piemēram, plūdu gadījumā nepārtikā izmantojamais virszemes ūdens vai pārplūšanas rezultātā saimnieciskās kanalizācijas ūdeņi var nokļūt saskarē ar dzeramo ūdeni vai pārtiku, izsaucot saindēšanos iedzīvotājiem, kas uzturā lietojoši šo pārtiku/ūdeni. Bioloģisko vielu negadījums uzskatāms par nozīmīgu risku ar augstu varbūtību.

KĀ RĪKOTIES:

Infekcijas gadījumā jāievēro higiēnas prasības un jāgriežas pēc medicīniskās palīdzības. Infekcijas slimību uzliesmojuma gadījumā izvairīties no publiskām vietām, sekot līdzi informācijai publiskajos sakaru tīklos un ievērot operatīvo dienestu norādījumus.

Ir izstrādāta Ministru kabineta instrukcija 10.06.2025. nr.4 “Instrukcija par atbildīgo institūciju rīcību nezināmas izcelsmes vielas vai priekšmeta atrašanas gadījumā, ja ir aizdomas,

ka tas satur sprādzienbīstamas, radioaktīvas vai bīstamas ķīmiskas vielas vai bioloģiskos aģentus, kā arī ja konstatētas terora akta pazīmes”**(42.pielikums)**, primārā rīcība ir sazināšanās ar glābšanas dienestiem (policija, VUGD), ierobežot vielas izplatību telpā, palikšanu telpā un citu kolēģu brīdināšanu par netuvošanos.

3.1.15. UGUNSGRĒKI BŪVĒS

Izplatītākie ugunsgrēka cēloņi ir cilvēku neuzmanīga rīcība ar uguni vai atklātu liesmu, kas sastāda arī lielāko daļu ugunsgrēku, kuri ik gadu tiek apkopoti statistikās. Nākošais no izplatītākajiem ugunsgrēku izcelšanās cēloņiem ir elektroierīču, elektroiekārtu bojājumi vai ekspluatācijas noteikumu neievērošana, tad tīša vai ļaunprātīga dedzināšana. Pārējie cēloņi ir ugunsdrošības noteikumu neievērošana ekspluatējot un ierīkojot apkures iekārtas, neatbilstoši veikti būvdarbi, bērnu rotaļāšanās ar uguni, nesakopti īpašumi (piemēram, kūlas ugunsgrēki), kā arī nezināmi ugunsgrēka izcelšanās iemesli.

Mūsdienu modernie būvmateriāli un sadzīves priekšmeti, kas ražoti no naftas produktiem (plastmasas logi, durvis, apdares materiāli, linoleji, tapetes, montāžas putas, sintētiskie izolācijas materiāli, blīvējošie materiāli, akustiskie materiāli u.c.), ir krasi palielinājuši aizdegšanās ātrumu un toksiskumu. Degšanas laikā no šiem būvmateriāliem izdalās liels siltuma, degošu pilienu un dūmu daudzums ar toksiskiem savienojumiem: dioksīniem, dibenzofurāniem, kas ir spēcīgi kancerogēni, ciānūdeņražiem, hlorūdeņražiem, sērūdeņražiem un zilskābi.

Ugunsgrēka izraisīto seku apjoms ir atkarīgs no vairākiem faktoriem, kur būtiskākie seku mazināšanas nosacījumi ir reaģēšanas laiks un atbilstoša rīcība. Ugunsgrēka izraisītās sekas var palielināties ņemot vērā pirmo reaģētāju tehnisku un cilvēku resursu trūkumu.

VUGD ierašanās laiku notikuma vietā reglamentē 2016. gada 17. maija MK noteikumi Nr. 297 “Kārtība, kādā Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests veic un vada ugunsgrēku dzēšanu un glābšanas darbus” 5. un 6. punkts, kas nosaka, ka VUGD apakšvienības izbrauc no daļas vai posteņa garāžas 90 sekunžu (1,5 min) laikā pēc nosūtīšanas uz notikuma vietu un republikas pilsētā, pilsētā un ciemā, kur atrodas VUGD daļa vai postenis, ierodas 8 minūšu laikā, savukārt, pilsētā, ciemā, novada un pagasta teritorijā, kur neatrodas VUGD daļa vai postenis, ierodas 23 minūšu laikā. VUGD Cēsu iecirknim ir izstrādāts algoritms, kāda apjomā tiek iesaistīta attiecīga glābšanas tehnika un personāls, kā tiek informēti un iesaistīti citi avārijas un atbalstošie dienesti.

Cēsu novada teritorijā darbojas daudzi paaugstinātas ugunsbīstamības objekti, tāpēc objektu uguns aizsardzība un gatavība ir ļoti svarīga. Rīcību ugunsgrēka gadījumā reglamentē VUGD. Noderīgus informācijas materiālus skatīt: <https://www.vugd.gov.lv/lv/ugunsdroshiba>. Ugunsgrēks būvēs uzskatāms par nozīmīgu risku ar ļoti augstu varbūtību.

KĀ RĪKOTIES:

Pamanot ugunsgrēku atrodies ēkā, iedarbināt signalizāciju (ja tāda ir), skaļi informēt apkārtējos par ugunsgrēku. Dzēšanas darbus uzsāk tikai apmācītas personas. Ja neizdodas uguni likvidēt 30 sekunžu laikā, primāra ir telpu pamešana, brīdinot un palīdzot izklūt arī citiem cilvēkiem (cilvēki ar kustību traucējumiem u.c.). Pēc telpu pamešanas jāziņo VUGD (112), svarīgi ir noskaidrot, kurš zvana glābējiem un vai informācija ir nodota, precīzi nosaucot adresi, kas deg. TELEFONU PIRMAIS "NOLIEK" VUGD DISPIČERS! Sagaidot glābējus, savlaicīgi nodrošina piekļuvi objektam, ūdens ņemšanas vietām. Informē glābējus par personām objektā, bīstamiem priekšmetiem un vielām, kas atrodas objektā. Nepamet teritoriju, par to kādu neinformējot!

3.1.16. AVĀRIJAS VAI NEGADĪJUMI OSTU UN JŪRAS HIDROTEHNISKAJĀS INŽENIERBŪVĒS

Cēsu novada teritorijā neatrodas ostas un jūras hidrotehniskās inženierbūves

3.1.17. DAMBJU UN CITU HIDROTEHNISKO BŪVJU PĀRRĀVUMI

Hidroelektrostacijas (HES) kaskādes mērķis ir ražot elektroenerģiju no dabiskajiem ūdens un gravitācijas spēkiem. Tipiski, lai nodrošinātu nepārtrauktu un vienmērīgu ūdens pieplūdi HES elektriskajām turbīnām, upē tiek veidots uzpludinājums, izveidojot dambi/aizsprostu. Hidrotehnisko būvju avārija var rasties aizsprosta iekšējās erozijas vai slūžu avārijas dēļ, nepareiza ekspluatācija, terora akts, zemestrīce vai ilgstošas lietusgāzes. Veidojas triecienvilnis, kas leļpus aizsprostam, strauji plūstot un raujot sev līdzī kokus, krūmus, nenostiprinātus priekšmetus, nodara kaitējumu ekosistēmai, pārpludina teritorijas, kā arī var izraisīt vispārīgus traucējumus iedzīvotāju pamatvajadzību nodrošināšanai (elektrības piegādes traucējumi, veselības aprūpes traucējumi, pārtikas un dzeramā ūdens piegādes traucējumi, siltuma un dzeramā ūdens apgādes un notekūdeņu sistēmas bojājumi un citi).Turklāt pastiprināt to ietekmi var aizdambējumi pie tiltiem vai citās šaurās vietās. Vislielākā aizsprosta avārijas ietekme ir tūlīt aiz aizsprosta, posmā lejup pa upi, tālāk tā līdzinās plūdu gadījumā novērotajam.

Par būtiskiem seku mazināšanas pasākumiem HES pārrāvumu gadījumā var minēt, monitoringu, HES lejteces ūdenskrātuvju ūdens līmeņa samazināšanu, savlaicīgi veiktu cilvēku agrīno brīdināšanu apdraudētajās teritorijās, ūdens regulatoru izbūvi, HES regulāra atbilstības novērtēšana ekspluatācijas prasībām un nekavējoša rīcība ja konstatētas atkāpes no normām. Situācijās, kad ir augsts plūdu risks, precīzi jāievēro HES ūdenskrātuves ekspluatācijas noteikumi un drošuma programma un jārikojas atbilstoši tajā paredzētajai kārtībai. Novērtējot iespējamo plūdu apmērus, savlaicīgi jāatbrīvo aizsprosta aillas, nepieļaujot ūdens līmeņa celšanos virs kritiskās atzīmes. Ja nepieciešams, jāpazemina ūdens līmeni līdz atzīmei, kas norādīta ūdens resursu lietošanas atļaujā. HES ir jānodrošina diennakts dežūras, lai darbinieki operatīvi regulētu ūdens līmeni, kā arī apzinātu iekārtas, kuras varētu izmantot

elektroenerģijas piegādes pārtraukuma gadījumā (mehāniski aizvaru pacēlāji, sūkņi, kas darbojas bez elektrības).

Cēsu novada teritorijā atrodas 8 mazie HES, kas atrodas uz Amatas upes (4), Gaujas upes(3) un Braslas upes (1), kas ir uzskaitīti un aprakstīti CAP [25.pielikumā](#). HES ir noteiktas trīs drošuma klases. Atbilstoši likumam "Par hidroelektrostaciju hidrotehnisko būvju drošumu" (07.12.2000.) 3. panta 1. punktam, ir šādas HES hidrotehnisko būvju drošuma klases:

A klase — būves, kuru avāriju rezultātā rodas draudi fiziskās personas dzīvībai un veselībai, tiek nodarīts būtisks zaudējums fizisko un juridisko personu īpašumam un būtisks kaitējums videi;

B klase — būves, kuru avāriju rezultātā nerodas draudi fiziskās personas dzīvībai un veselībai, bet tiek nodarīts zaudējums fizisko un juridisko personu īpašumam un kaitējums videi;

C klase — būves, kuru avāriju rezultātā nerodas draudi fiziskās personas dzīvībai un veselībai, bet zaudējums fizisko un juridisko personu īpašumam un kaitējums videi ir nenozīmīgs.

Nevienai no Cēsu novada HES nav piešķirta A drošuma klase, kas nozīmē, ka pārrāvumu gadījumā, tieši draudi cilvēku dzīvībai nav gaidāmi.

Novada teritorijā atrodas privātās ūdenstilpnes ar dambjiem un ūdens pārplūdes sistēmām ("meniķi", caurtekas u.c.), kas prasa no to īpašniekiem to atbilstošu uzraudzību un uzturēšanu.

KĀ RĪKOTIES:

Fiksējot bojājumus hidrotehniskajās būvēs, kuros nav apdraudēti cilvēki, sazināties ar hidrotehniskās būves īpašnieku, bet ja nav informācijas par īpašnieku – sazināties ar pašvaldību. Pašvaldība pēc informācijas saņemšanas sazinās ar būves īpašnieku un liek novērst radušos bojājumus. Ja bojājumu nav iespējams novērst ar īpašnieka spēkiem, lūdz palīdzību pašvaldībai un citiem dienestiem. Ja tiek apdraudēta cilvēku dzīvība, sazināties ar VUGD (112).

3.1.18. SADALES ELEKTROTĪKLU BOJĀJUMI UN PĀRVADES ELEKTROTĪKLU BOJĀJUMI

Elektroenerģijas patērētājiem, iedzīvotājiem un saimnieciskās darbības veicējiem elektroapgādi no elektroenerģijas ražotājiem nodrošina elektrotīklu infrastruktūra. Elektroenerģijas sadales tīklu Latvijā nodrošina AS "Sadales tīkls", kas no AS "Augstsprieguma tīkls" 110 kV apakšstacijām spriegumu sadala videsprieguma līnijās (6–20 kV) un zemsprieguma līnijās (0,23 – 1,00 kV), sniedzot elektroenerģijas piegādes pakalpojumu vairāk nekā 1,1 miljons elektroenerģijas sadales sistēmas lietotāju objektiem, ar savu pakalpojumu aptverot 99 % Latvijas teritorijas. Sadales elektrotīkla kopgarums ir aptuveni 94 000 km, no kuriem aptuveni

45 000 jeb 48 % ir izbūvēti kailvadu gaisvadu līniju veidā, kas pakļautas tiešai laika apstākļu ietekmei.

Bojājumi augstsprieguma līnijās (110 kV un 330 kV) ir novērojami reti, taču sadales tīklos (≤ 20 kV) katru gadu novērojami elektrotīklu bojājumi dažādu hidrometeoroloģisku apstākļu dēļ, piemēram, vētras, zibens, plūdi, apledojums u.c. Ārkārtas situāciju gadījumos (vētras, plūdi) iedzīvotājiem un uzņēmumiem tiek traucēta elektroapgāde, līdz ar to - citu pakalpojumu saņemšana vai sniegšana.

Būtiski elektrotīklu bojājumi var atstāt negatīvu ietekmi uz iedzīvotāju pamatvajadzību nodrošināšanu – elektroapgādi, kas var radīt kaskādes veida reakciju uz citu pamatvajadzību nodrošināšanu – ūdensapgādi, siltumapgādi, sakaru nodrošinājumu, drošību un veselības aprūpi u.c. Ilgstošu elektroapgādes pārtrūkumu gadījumā tiek ietekmēti ražošanas objekti, komunālie uzņēmumi, publisko elektronisko sakaru tīkli, radio un televīzijas pakalpojumi, kas rezultējas ar būtiskiem zaudējumiem tautsaimniecībai un rada draudus valsts iedzīvotāju labklājībai un veselībai, kā arī var izsaukt haosu un marodierismu.

Elektrotīklu bojājumi, padeves traucējumi, sprieguma svārstības rada draudus un zaudējumus industriāliem uzņēmumiem, kavē to attīstību, ietekmē ražojošo objektu, komunālo uzņēmumu, publisko elektronisko sakaru tīklu normālu darbību, radio un televīzijas pakalpojumu apraidi un raidīšanu, kā rezultātā tiek ierobežotas iedzīvotāju informēšanas iespējas. Elektrotīklu bojājumus var izsaukt vadu apledojums, vēja brāzmās nogāzto koku uzkrišana uz elektropārvades līnijām, bojājumi transformatoru apakšstacijās, terora akti u.c. Situācijai elektrotīklā iedzīvotāji aicināti sekot līdzi www.sadalestikls.lv pieejamajā digitālajā atslēgumu kartē, kur apkopota informācija par jau reģistrētajiem elektrotīkla bojājumiem. Aktuālā informācija (elektroniski) un Sadales tīklu pieejamie resursi **27.pielikumā**.

Cēsu novada teritorijā ir izbūvēti alternatīvās saules elektroenerģijas ražošanas parki, tiek plānoti vēja parki.

Elektrotīklu pārrāvuma gadījumā nepieciešams pēc iespējas ātrāk atsākt tādu objektu darbību kā NAI, dzeramā ūdens sūkņu un pirmās medicīniskas palīdzības punktu darbību. Šim nolūkam var izmantot ģeneratorus. Pēc 2005. gada vētras, liela daļa objektu palika bez elektrības. Veikts Cēsu novada pašvaldībai pieejamo ģeneratoru apkopojums (arī pašvaldības kapitālsabiedrības un privāti uzņēmumi, kas snieguši šādu informāciju), kas pievienots CAP pielikumā. **Svarīgi ir apzināt, un nepieciešamības gadījumā izbūvēt, saderīgas alternatīvo ģeneratoru pieslēguma vietas attiecīgiem objektiem. Tiem ir jābūt atslēdzamiem no kopējā tīkla, nepieļaujot iespēju strāvas novirzīšanai tīklā, apdraudot remonta brigādes, sadales tīklu iekārtas.** Sadales elektrotīklu bojājumi un pārvades elektrotīklu bojājumi uzskatāmi par vidēju risku ar vidēju varbūtību.

KĀ RĪKOTIES:

Fiksējot augstas bīstamības elektrotīkla bojājumu, netuvoties bojājuma vietai, īpaši ja tās ir virszemes līnijas, jo strāva bojājuma vietā var saņemt elektrisko triecienu.

Atrodoties strāvas kabeļu bojājumu vai pārrāvumu zonā, tas jāpamet izvairoties no tā saucamā “soļa sprieguma” , kad strāvas trieciens tiek saņemts brīdī (iziet caur ķermeni), kad otra kāja skar zemi. **NEDRĪKST PĀRVIETOTIES SOĻIEM! Pareizi būtu lēkt uz vienas kājas, bet jābūt pārliecinātam, ka to var paveikt līdz drošajai zonai** (nepakļūpot un neskarot zemi ar otru kāju vai roku, krītot). Tā pat jārīkojas, pametot transporta līdzekli, kas nonācis šādā zonā.

Elektrotīklu bojājumus var pieteikt pa tālruni 8404, vai zvanot 112. Pirms vētrām ieteicams sagatavoties elektrības pārrāvumiem, iegādājoties lukturīti (vai sveces, sērkokļus) un uzlādējot telefonu. Ja elektrība nepieciešama svarīgu procesu nodrošināšanai, parūpēties par ģenerators iegādi. Fiksētos bojājumus, plānotos un neplānotos atslēgumus var redzēt interaktīvajā kartē (saite uz resursu [27.pielikumā](#)). Ja elektrotīkla bojājums un elektrības neesamība tiks fiksēti blīvi apdzīvotā vietā, speciālisti jau būs informēti par pārrāvumu.

3.1.19. BŪVJU SABRUKUMS

Ēku un būvju sabrukšanu var izraisīt dažādi faktori, sākot no dabas katastrofām līdz antropogēnai darbībai:

- Sprādziens;
- dabas katastrofas (ļoti stipra vētra, plūdi, zemestrīce, snigšana, zibens)
- būvniecību reglamentējošo normatīvo aktu neievērošana;
- būvju, ēku, būvkonstrukciju vai būvmateriālu tehniskais nolietojums, ekspluatācijas noteikumu neievērošana;
- terora akts, ļaunprātīga rīcība;
- citi faktori, kas var ietekmēt būvju un ēku nestspēju un noturību (ugunsgrēks, eksplozija, citu būvdarbu veikšana blakus ēkai vai būvei, montāžas un demontāžas darbi, apjomīgu priekšmetu ietriekšanās ēkā vai būvē, bīstamo ķīmisko vielu iedarbība, avārija maģistrālajos vai sadales ūdens apgādes cauruļvados, karš vai militārs iebrukums utt.)

Dabas katastrofu izraisīto ēku sabrukšanu ir ļoti grūti prognozēt, jo tas ir atkarīgs no katastrofas apjoma un intensitātes. Antropogēno darbību izraisītu ēku sabrukšanu ir vieglāk prognozēt, jo tas saistīts ar ēku atrašanos bīstamu objektu tuvumā (DUS, GUS u.c. par bīstamiem uzskatāmie objekti).

Ēku un būvju sabrukšanas rezultātā var tikt nodarīts kaitējums cilvēku veselībai un dzīvībai, nodarīti materiālie zaudējumi, kaitējums videi, var tikt bojātas inženierkomunikācijas (gāzes apgāde, elektroapgāde, siltumapgāde, ūdens apgāde). Vienlaikus šāds notikums var izraisīt plašu sabiedrisko rezonansi, kas var pārtapt sabiedriskās nekārtībās.

Būvniecību uzrauga Cēsu novada pašvaldības būvvalde un būvniecības valsts kontroles birojs (turpmāk tekstā – BVKB), nodrošina būvju pieņemšanu ekspluatācijā.

KĀ RĪKOTIES:

Konstatējot būtiskus bojājumus ēkā, kurā nav cietuši cilvēki, sazināties ar Pašvaldību vai Būvvaldi. Ar būvvaldi var sazināties arī tad, ja ir aizdomas par ēkas slikto tehnisko stāvokli. Ja ēkas bojājumu vai sabrukuma gadījumā konstatēti cietušie, vai pastāv risks iedzīvotājiem, sazināties ar VUGD (112). Ja esat iesprostots drupās, centieties saglabāt mieru un periodiski taisīt troksni, lai glābējiem būtu vieglāk identificēt Jūsu atrašanās vietu. Ja drupas nav stabilas, centieties neveikt asas kustības. Ja tas iespējams un ir droši, sniedziet palīdzību citiem iesprostotajiem.

3.1.20. BĪSTAMO ĶĪMISKO VIELU NOPLŪDE NO KUĢIEM, KUĢA UZSKRIEŠANA UZ SĒKĻA, KUĢU SADURSME, PASAŽIERU KUĢA KATASTROFA

Cēsu novada teritorija neatrodas tiešā saskarē ar jūras un ostu teritorijām, bet kuģu avārijas un nelaimes gadījumi var atstāt ietekmi arī reģionos, kas neatrodas pie jūrās.

Notiekot liela apjoma bīstamo ķīmisko vielu noplūdei jūrā vai Latvijas piekrastes tiešā tuvumā, kuru neizdodas efektīvi likvidēt, paredzami būtiski zaudējumi jūras vides resursiem, zvejniecības nozarei, tūrisma nozarei, sabiedrības interesēm (piemēram, zvejošanas aizliegums, pludmales slēgšana u.tml.). Par bīstamo ķīmisko vielu noplūdes cēloni jūrā var būt kuģu sadursme, kuģa uzsēšanās uz sēkļa, kuģa korpusa bojājumi, kuģa apkalpes kļūda, kravas pazaudēšana. Uzsēšanās uz sēkļa ir viens no statistiski visbiežākajiem jūras negadījumiem. Visbīstamākās sekas kuģa uzsēšanās uz sēkļa ir saistītas ar bīstamo ķīmisko vielu noplūdi.

Valstī ir "Nacionālais gatavības plāns naftas, bīstamo vai kaitīgo vielu piesārņojuma gadījumiem jūrā".

KĀ RĪKOTIES:

Jūras transportiem ir izstrādāti iekšējās kārtības un rīcības dokumenti. Iedzīvotājam fiksējot jūras vai ūdeņu piesārņojumu, jāsaazinās ar VVD. Vienotai pieejai var zvanīt uz VVD Operatīvo koordinācijas centru (26338800) vai ziņot mobilajā aplikācijā "Vides SOS". Ja esat liecinieks kuģa avārijai, zvaniet uz 112. Ja esat cietušais kuģa avārijā, ievērojiet kuģa apkalpes un kapteiņa norādījumus.

3.1.21. AUTOTRANSPORTA AVĀRIJA

Autotransporta avārija – negadījums, kurā iesaistīts vismaz viens transportlīdzeklis un kā rezultātā ir liels cietušo vai bojā gājušo skaits, kā arī nodarīti būtiski zaudējumi fiziskās vai juridiskās personas mantai vai videi. Autotransporta avārija var notikt dažādu iemeslu dēļ, piemēram, autotransporta sadursme, autotransporta tehniskais stāvoklis, dabas vai tehnogēnas katastrofas ietekme, ļaunprātīgā rīcība vai terora akts, cilvēciskā faktora radītā kļūda.

Autotransporta avārija var izraisīt cilvēku bojāeju, bīstamo vielu noplūdi, ugunsgrēku, sprādzieni, būvju bojājumus, ceļu satiksmes apgrūtinājumus, tajā skaitā sastrēgumus un noteiktu ceļu posmu slēgšanu.

Ceļu uzturēšanu organizē tā īpašnieks vai pārvaldītājs: Cēsu novada pašvaldība, VAS "Latvijas Valsts ceļi", AS "Latvijas Valsts meži" un citi teritoriju īpašnieki vai nomnieki (t.sk. kooperatīvi, uzņēmēji).

Cēsu novadu šķērso divi valsts galvenie autoceļi un 9 reģionālas nozīmes autoceļi. Šie autoceļi ir:

Valsts nozīmes (galvenie) autoceļi

- A2 autoceļš Rīga—Sigulda—Igaunijas robeža (Veclaicene) jeb Vidzemes šoseja ir augstākās kategorijas Latvijas autoceļš,
- A3 autoceļš Inčukalns—Valmiera—Igaunijas robeža (Valka) ir augstākās kategorijas Latvijas autoceļš,

Reģionālie autoceļi:

- P14 autoceļš Umurga—Cēsis—Līvi
- P20 jeb Valmiera—Cēsis—Drabeši
- P28 autoceļš Priekuļi—Rauna
- P29 autoceļš Rauna (Vidzemes šoseja)—Drusti—Jaunpiebalga
- P3 autoceļš Garkalne—Alauksts
- P30 autoceļš Cēsis—Vecpiebalga—Madona
- P31 autoceļš Ērgļi—Drabeši
- P32 autoceļš Augšlīgatne—Skrīveri
- P33 autoceļš Ērgļi—Jaunpiebalga—Saliņkrogs

Autotransporta avārijas ar lielāko ietekmi ir:

- Transports, kas iesaistīts pasažieru pārvadājumos.
- Paaugstinātas bīstamības kravu pārvadājumi.

Paaugstinātas bīstamības kravu transportam ir jābūt atbilstoši pielāgotiem, kā arī to vadītājiem jābūt atbilstoši apmācītiem un sertificētiem, tādējādi samazinot avārijas iespējamību un ietekmi uz apkārtējo vidi. Modelējot iespējamo auto avārijas ietekmi var izmantot to pašu metodi, kas pielietota pētīt Degvielas uzpildes staciju ietekmi to avārijas gadījumā (informācija par objektiem **9.pielikumā**).

KĀ RĪKOTIES:

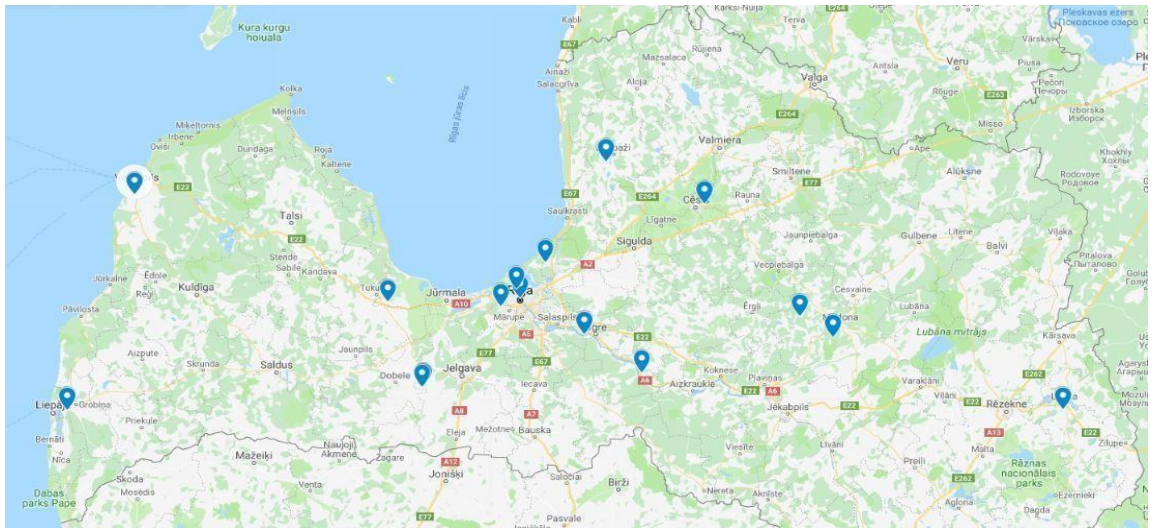
Iedzīvotājam konstatējot auto avāriju ar vielas izlīšanu, netuvoties negadījuma vietai, jo nav iespējams paredzēt kas tā ir par vielu un cik bīstama/toksiska tā ir. Nekavējoties sazināties ar VUGD (112).

3.1.22. AVIĀCIJAS NELAIMES GADĪJUMI AR GAISA KUĢI

Vispārējās nozīmes aviācijā ietilpst privāti gaisa kuģi, tai skaitā, helikopteri un deltaplāni, kā arī bezpilota gaisa kuģi (droni) un gaisa baloni, kuru nelaimes gadījuma iespējamība ir lielāka, bet izraisītās sekas ir maznozīmīgas. Komerציācijā un militārajā aviācijā tiek iekļauti tie gaisa kuģi, kuri veic pasažieru un kravu pārvadājumus un kam ir izteiktas stingrākas drošības prasības, tādēļ šādu gaisa kuģu nelaimes gadījumu skaits ir ar mazāku iespējamību.

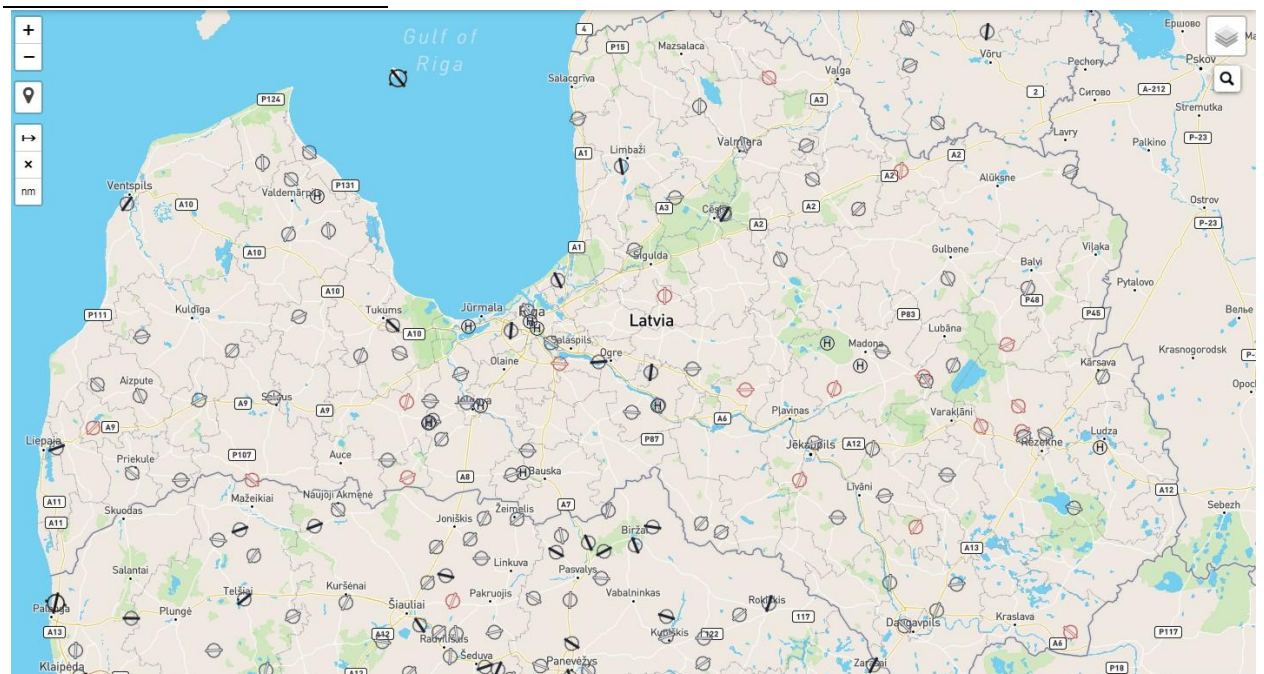
Dažādu iemeslu dēļ (nelabvēlīgi laika apstākļi, pilotu vai dispečeru kļūdas, gaisa kuģu sadursmes ar putniem, terora akts, gaisa kuģu tehniskie bojājumi u.c.) var notikt aviācijas nelaimes gadījumi. Ja negadījums notiek lidlauka teritorijā, tad sekas, visticamāk, būs saistītas ar pašu gaisa kuģi (kuģiem), pasažieriem, lidlauka ēku un būvju bojājumiem, kā arī ar lidlaukā izvietotās aeronavigācijas infrastruktūras bojājumiem. Aviācijas negadījums ārpus lidlauka teritorijas rada draudus gaisa kuģī esošajiem cilvēkiem, kā arī cilvēkiem, infrastruktūrai un videi avārijas vietā. Aviācijas negadījums var izraisīt ēku un būvju sagraušanu, mežu vai objektu ugunsgrēkus, bīstamo vielu noplūdes un cita veida apdraudējumus.

Pēc Valsts aģentūra "Civilās aviācijas aģentūra" (turpmāk tekstā – VACAA) pieejamās informācijas, Latvijas teritorijā ir 13 sertificēti civilās aviācijas lidlauki, kuros ietilpst vispārējās aviācijas lidlauki, gaisa pārvadājumu lidlauki un vispārējās aviācijas helikopteru lidlauki. Pēc citas pieejamās informācijas Latvijas teritorijā ir 94 lidlauki, no kuriem 9 ir sertificēti, 7 ir neizmantojami (iznīcināti vai statuss nezināms) un 78 ir nesertificēti lidlauki. Zemāk attēlā norādītas sertificēto, nesertificēto un militāro lidlauku atrašanās vietas. Neizmantojamie lidlauki (iznīcināti vai statuss nezināms) netiek iezīmēti kartē, jo to nākotnes izmantošana ir maz ticama. Nesertificēts lidlauks nozīmē lidlauku, kurš netiek izmantots komerciāliem lidojumiem, bet to var izmantot maza izmēra lidaparāti vai komerciālie lidaparāti ārkārtas situācijās.

61.

15.attēls. *Sertificētie lidlauki Latvijā [VACAA]*

16.attēls. *Nesertificētie un militārie lidlauki Latvijā [myairfields]*

Cēsu novada teritorijā atrodas sertificēts lidlauks “Cēsis”. Tas ir privāts vispārējās aviācijas lidlauks un paredzēts kā vispārējās aviācijas lidlauks gaisa kuģiem ar noteiktu maksimālo pacelšanās masu līdz 5700kg, kā arī vispārējās aviācijas lidojumiem un speciālo aviācijas darbu lidojumu veikšanai. Lidlaukā ir viens 800m garš un 30m plats skrejceļš. Lidlaukam un manevrēšanas ceļiem ir cietināta grunts virsma ar zāles segumu. Izvietojies Cēsu pilsētas ziemeļaustrumu pierobežā 4 km no pilsētas centra pie autoceļa P20. Sertificēts (2014) vizuālajiem lidojumiem diennakts gaišajā laikā.

Lidlauku "Cēsis" izmanto arī Nacionālo bruņoto spēku un to sabiedroto gaisa kuģi. Lidlauks var tikt izmantots arī citu, lielāku gaisa kuģu izmantošanai, avārijas situāciju gadījumos.

17.attēls lidlauks "Cēsis"

Lidlaukam ir izstrādāta "Lidlauka ekspluatācijas instrukcija" **28.pielikums**

Konstatējot aviācijas negadījumu nekavējoties sazināties ar VUGD un NMPD (112).

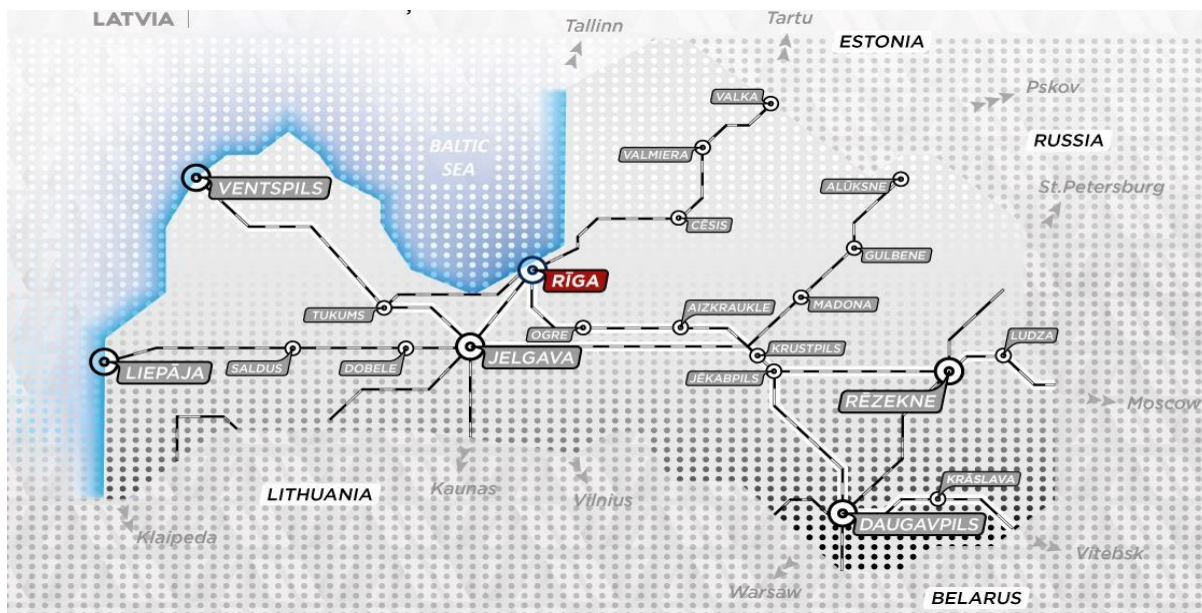
3.1.23. DZELZCEĻA TRANSPORTA KATASTROFA

Dzelzceļa transporta katastrofa – ar dzelzceļa transporta izmantošanu saistīts notikums, kas radījis apdraudējumu un postījumus cilvēkiem, videi vai īpašumam, kā arī radījis vai rada būtiskus materiālos un finansiālos zaudējumus un pārsniedz atbildīgo valsts un pašvaldības institūciju ikdienas spējas novērst notikuma postošos apstākļus.

Dzelzceļa transporta katastrofa var notikt dažādu iemeslu dēļ: bojāts dzelzceļa ritošais sastāvs, dzelzceļa infrastruktūras bojājums, vilciena sadursme ar priekšmetiem, autotransportu pārbrauktuvē vai sadursme ar citu vilcienu, cilvēciskā faktora radītā kļūda, trešo pušu neatļautas un nelikumīgas darbības (piemēram, terora akti uz dzelzceļa) u.c.

Dzelzceļa satiksmes negadījums ar bīstamo kravu var būt saistīts ar bīstamās kravas noplūdi vai izbiršanu, ja ir radušies bojājumi ritošajā sastāvā vai bīstamās kravas tarā, vai arī ar citiem apstākļiem, kas varētu izraisīt eksploziju, ugunsgrēku, saindēšanos, apstarošanu, slimības, apdegumus, apsaldēšanos, cilvēku un dzīvnieku saslimšanu vai bojāeju, vides saindēšanu un piesārņošanu, kā arī, ja dzelzceļa infrastruktūras zemes nodalījuma joslā

notikušās avārijas vai ugunsgrēka zonā atrodas vagoni, kravu vietas vai konteineri ar bīstamām kravām.

15.attēls. Dzelzceļa kravu pārvadāšanas tīkls

196.attēls. Pasažieru vilcienu pārvadājumu shēma, 2021. gads [AS "Pasažieru vilciens"]

Dzelzceļa avārijas var iedalīt divās daļās: kravas vilcienu avārijas un pasažieru vilciena avārijas.

Cēsu novadā iespējami abi scenāriji, jo notiek gan kravu gan pasažieru pārvadājumi. Pēdējo desmit gadu laikā Latvijā nopietnie dzelzceļa satiksmes negadījumi ir būtiski samazinājušies.

No nopietnu negadījumu kopskaita vēl joprojām lielāko negadījumu īpatsvaru (vidēji 77,42%) veido “Negadījumi ar personu, kurā iesaistīts kustībā esošs ritošais sastāvs”. Otrs lielākais īpatsvars ir negadījumiem kategorijā “Negadījums uz dzelzceļa pārbrauktuves vai pārejas”. Šajos negadījumos lielāko īpatsvaru (88,98%) veido nevis sadursmes ar autotransportu, bet gan gadījumi ar personām, kad tās ir šķērsojušas dzelzceļa pārbrauktuvi neievērojot drošības prasības. Salīdzinoši mazs īpatsvars ir t.s. “tiešiem dzelzceļa satiksmes negadījumiem” – vilcienu sadursme, vilciena nobraukšana no sliedēm un ugunsgrēki.

Dzelzceļa avārijām var pielāgot Degvielas uzpildes stacijām modelētos scenārijus, kur notiek dzelzceļa cisternas avārija ar benzīna noplūdi. Dzelzceļa cisternas atkarībā no pārvadājamās vielas var būt ar dažādiem tilpumiem, bet tipiski to tilpums ir 60 – 80 m³. Dzelzceļa avāriju scenārijā, potenciāli skarto teritoriju attālums nav atkarīgs no avārijas vietas, tāpēc zonējumu attālumi ir pielīdzināmi arī citiem dzelzceļa posmiem. Modelēšanā parādītajām bīstamajām zonām ir tikai informatīva nozīme un tās attēlo sliktākos scenārijus, kad nenotradā neviena no drošības sistēmām un ir labvēlīgi meteoroloģiskie apstākļi toksisko tvaiku izplatībai. Reālajā situācijā bīstamās zonas būtu mazākas.

Naftasgāzes pārvadājumi pa dzelzceļu Latvijā notiek reti.

Dzelzceļa avāriju likvidēšanu var apgrūtināt to atrašanās grūti pieejamās vietās (bez piebraucamiem ceļiem, uz uzbērumiem un tiltiem, mežu un purvu teritorijas utt). Latvijas dzelzceļam ir izstrādāts rīcības plāns bīstamo kravu avāriju situācijās.

Informācija par Latvijas Dzelzceļš rīcību avāriju gadījumos pieejama **24.pielikumā**

KĀ RĪKOTIES:

Konstatējot dzelzceļa avāriju nekavējoties sazināties ar VUGD, NMPD un Policiju (112). Ja izlijušas vielas, netuvoties avārijas vietai. Pasažieru vilciena negadījuma gadījumā, ja tas ir iespējams un droši, sniegt cietušajiem pirmo medicīnisko palīdzību.

3.1.24. SABIEDRISKĀS NEKĀRTĪBAS, IEKŠĒJIE NEMIERI

Sabiedriskās nekārtības rodas sabiedrības grupu savstarpējā konflikta dēļ, kā arī masu pasākumu (koncerti, svētku pasākumi, sporta sacensības u.tml.) laikā atsevišķu iedzīvotāju grupu neapmierinātības rezultātā, protestējot pret valsts vai pašvaldību institūciju darbību vai bezdarbību, kā arī masu pasākumu organizēšanas laikā.

Sekas sabiedrisko nekārtību rezultātā var būt sekojošas:

- kaitējums cilvēku veselībai,
- mantu bojāšana vai iznīcināšana,
- traucēta sabiedriskā kārtība,

- traucēta transportlīdzekļu un cilvēku pārvietošanas iespējas,
- apdraudēta robežas šķērsošana;
- grautiņi,
- postījumi,
- dedzināšana,
- vardarbība,
- pretošanās varas pārstāvjiem.

Atbildīgās instances par kārtības uzturēšanu ir Valsts un pašvaldības policija, bet lielu nekārtību laikā var tikt pieaicināti papildspēki, piemēram, Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Kārtības policijas pārvaldes Speciālo uzdevumu bataljona (SUB) amatpersonas un Zemessardze, kas funkcionē kā NBS teritoriālā karaspēka struktūra. Sabiedrisko nekārtību radītais risks ir ļoti nepastāvīgs un grūti prognozējams un lielā mērā atkarīgs no sociālekonomiskās un politiskās situācijas visā valstī. Pašvaldības policijas uzdevumi un pienākumi aprakstīti to nolikumos un likumā "Par policiju".

Cēsu novada teritorijā nav fiksētas sabiedriskās nekārtības un iekšējie nemieri. Sabiedriskās nekārtības un iekšējie nemieri novērtēti kā maznozīmīgs risks ar augstu varbūtību.

KĀ RĪKOTIES:

Novērojot cilvēku neatļautu pulcēšanos, agresijas pazīmes un citas aizdomīgas darbības, sazināties ar Valsts policiju (110, 112). Var sazināties arī ar Cēsu novada Pašvaldības policiju (8911, 64122735).

Iedzīvotājiem nevajadzētu pievienoties vai mēģināt aizturēt šādus grupējumus, jo nav iespējams paredzēt kāda būs šo cilvēku pretreakcija un nodomi. Labākā pieeja ir distances ieturēšana un informācijas nodošana atbildīgajiem dienestiem.

3.1.25. TERORA AKTI

Nemot vērā, ka Latvija ir Ziemeļatlantijas Līguma organizācijas (turpmāk tekstā – NATO) un Eiropas Savienības dalībvalsts un NBS piedalās un nākotnē varētu iesaistīties starptautiskajās operācijās valstīs, kur pastāv terorisma draudi, par reālu apdraudējuma faktoru nacionālajai drošībai ir jāuzskata starptautiskais terorisms.

Teroristi savu mērķu sasniegšanai visbiežāk izmanto improvizētus sprādzienbīstamus priekšmetus un šaujamo ierociņus. Īpaši negatīvas sekas var radīt teroristisks uzbrukums, pielietojot ķīmiskas, bioloģiskas vai radioaktīvas vielas. Teroristiski uzbrukumi var būt vērsti pret cilvēkiem, kā arī pret kritiskās infrastruktūras objektiem (īpaši transporta un sakaru

infrastruktūru). Tomēr pastāv arī iespēja, ka teroristi var izvēlēties tā sauktos „vieglos mērķus” - objektus, kuros pastāvīgi uzturas daudz cilvēku un kurus, ņemot vērā to specifiskās funkcijas, ir grūti aizsargāt pret teroristiska rakstura uzbrukumiem (tirdzniecības centri, sporta un izklaides kompleksi, viesnīcas utt.).

Terora aktu dažāda veida un rakstura dēļ ir grūti paredzēt iespējamo seku ietekmi uz iedzīvotājiem, attiecīgo teritoriju un vidi. Lai sekmīgi reaģētu terora aktu gadījumā un operatīvi likvidētu teroristisko darbību rezultātā izraisīto katastrofu sekas, nepieciešama dienestu pastāvīga gatavība.

Latvijā par terorisma draudu identificēšanu un novēršanu primāri atbild Iekšlietu ministrija (turpmāk tekstā – IEM) un Valsts Drošības Dienests (turpmāk tekstā – VDD). Situācijās, kad šīs struktūrvienības netiek galā, var būt nepieciešams piesaistīt NBS palīdzību, īpaši Zemessardzi. Veicamo pretterorisma preventīvo pasākumu kopumu nosaka Nacionālais pretterorisma plāns, kuru izstrādā VDD. VDD sadarbībā ar citām institūcijām ir izstrādājis un regulāri aktualizē tipveida reaģēšanas plānus, kas paredz rīcību, ja teroristiska rakstura apdraudējums vērsts pret sauszemes objektiem (Pretterorisma plāns “Objekts”), civilās aviācijas gaisa kuģiem (Pretterorisma plāns “Lidmašīna”), kuģiem, ostām un ostas iekārtām (Pretterorisma plāns “Kuģis”). Šie plāni publiski nav pieejami (drošības apsvērumu dēļ), bet pieejami visiem atbildīgajiem dienestiem. Nacionālais pretterorisma plāns ir ierobežotas pieejamības dokuments, kurā noteikti par terorisma draudu novēršanu atbildīgo institūciju veicamie preventīvie pasākumi atbilstoši četriem terorisma draudu līmeņiem. Lai pārbaudītu institūciju gatavību reaģēt terorisma draudu situācijās, VDD regulāri tiek organizētas dažādas pretterorisma mācības – galda mācības, kā arī lauka mācības, t.sk. ar ķīlnieku situāciju simulāciju.

Pēc VDD sniegtās informācija, terorisma draudu līmenis Latvijā ir zems. Kā liecina prakse, anonīmus telefoniskus brīdinājumus par sprādzienbīstamu priekšmetu uzstādīšanu ēkās vai sabiedriskās vietās parasti saņem VUGD. Vairumā gadījumu šādu zvanu autori ir pusaudži, iereibuši vai psihiski nelīdzsvaroti cilvēki. Saņemot šādu informāciju, uz norādīto vietu tiek izsūtīti Iekšlietu un drošības dienesti, kā arī kinologi ar suņiem. Tiek veikta ēkā/vietā esošo personu evakuācija un ēkas/vietas pārmeklēšana.

Ministru kabineta 2025.gada 10 jūnija instrukcija Nr. 4 “Instrukcija par atbildīgo institūciju rīcību nezināmas izcelsmes vielas vai priekšmeta atrašanas gadījumā, ja ir aizdomas, ka tas satur sprādzienbīstamas, radioaktīvas vai bīstamas ķīmiskas vielas vai bioloģiskos aģentus, kā arī ja konstatētas terora akta pazīmes” nosaka dienestu atbildību un rīcību **(42.pielikums)**

Jābūt piesardzīgiem gadījumos, kad sūtījums saņemts no ārvalstīm, bet sūtītājs nav pazīstams vai to nav iespējams identificēt.

Ieteikumi kā rīkoties, ja saņemts aizdomīgs pasta sūtījums:

- Neaiztikt un nepārvietot sūtījumu,
- Zvanīt glābšanas dienestam pa tālruni 112,

- Atrodoties ēkas iekšpusē, aizvērt logus un durvis, pamest telpas,
- Izslēgt gaisa kondicionēšanas sistēmu,
- Turēties atsevišķi no citiem cilvēkiem, kuri nav bijuši kontaktā ar sūtījumu,
- Netīriet un necentieties savākt no sūtījuma izbirušu vielu,
- Sasmērētu vai bojātu apģērbu neslaucīt ar birsti – netīrumus aizvākt ļoti uzmanīgi,
- Nevest sūtījumu uz policiju.

Ieteikumi kā rīkoties, nonākot saskarē ar aizdomīgu bioloģisku materiālu:

- Saglabāt mieru un informēt glābšanas dienestu pa tālruni 112,
- Nepieskarties acīm, degunam vai kādai citai sava ķermeņa daļai,
- Ja iespējams, nomazgāt rokas ar ziepēm un ūdeni,
- Izolēt atsevišķā telpā visas personas, kas tikušas pakļautas nezināmās vielas ietekmei,
- Maksimāli izvairīties no cilvēku pārvietošanās ārpus inficēšanās zonām,
- Turēt drošā attālumā no incidenta vietas citus cilvēkus,
- Ievērot policijas un glābšanas dienestu norādījumus.

Pie terorisma var pieminēt arī kibernetizējumus, kas mūsdienu tehnoloģiju un interneta laikmetā paliek aizvien populārāki. Pie kibernetizējumiem pieskaitāmas fizisko un juridisko personu informācijas zādzības un krāpniecības mēģinājumi. Lielākā mērogā ir iespējami kibernetizējumumi uzņēmumu elektroniskajām sistēmām, mājaslapām un serveriem. Pasaules mērogā ir zināmi atgadījumi, kad kibernetizēšanas ierīki ("hakeri") piekļūst elektroniskajām sistēmām, nobloķē to darbību un par darbības atsākšanu pieprasa samaksu

Cēsu novada teritorijā nav fiksēti terora akti. Visās Latvijas republikas pilsētās un novados ikdienā ir uzbrukumi, kas saistīti ar fizisko un juridisko personu informācijas zādzībām un krāpniecības mēģinājumiem (kibernetizējumumi).

KĀ RĪKOTIES:

Iedzīvotāji ir aicināti ziņot Valsts policijai (110) vai VUGD (112) par dīvainai paskata sūtījumiem, atstātām somām un priekšmetiem publiskās vietās, kā arī sniegt citu sensitīvu informāciju, kas spētu laicīgi novērst teroraktu īstenošanu. Piedzīvojot teroraktu, svarīgākais ir sazināties ar atbildīgajiem dienestiem un droši pamest notikuma vietu, palīdzot izglābties arī citiem.

3.1.26. KARŠ, MILITĀRS IEBRUKUMS VAI TO DRAUDI

Saskaņā ar Latvijas Republikas Nacionālās drošības koncepciju, iespējamo apdraudējumu spektrs Latvijas nacionālajai drošībai pārsniedz aizsardzības un iekšlietu sistēmas institūciju kompetenci. Tas nozīmē, ka nacionālās drošības apdraudējumu apzināšanā, novēršanā un pārvarēšanā ir jāiesaistās visai valsts pārvaldei, kā arī plašiem sabiedrības slāņiem, tādējādi nodrošinot valsts aizsardzības visaptverošu raksturu. Latvijas nacionālās drošības militāro dimensiju raksturo Krievijas militārās aktivitātes Ukrainā, Baltijas reģionā un pret Latviju vērstie hibrīda rakstura drošības riski un apdraudējumi. Krievija īsteno agresīvu drošības politiku Baltijas reģionā un ir uzskatāma par galveno apdraudējuma avotu Latvijas nacionālajai drošībai. Saskaņā ar valsts aizsardzības koncepciju, reālākie Krievijas attīstītie scenāriji ir hibrīdkarš un pēkšņs uzbrukums, lai sagrābtu noteiktu teritoriju vai tās daļu.

Papildu draudus Latvijas drošībai rada Baltkrievijas arvien pieaugošā integrācija Krievijas politiskajā un aizsardzības sistēmā.

Civilās aizsardzības sistēmas darbību kara, militāra iebrukuma vai to draudu gadījumā organizē Civilās aizsardzības operacionālās vadības centrs, kam jāsadarbojas ar NBS, iesaistot arī valsts institūcijas, komersantus un pašvaldību civilās aizsardzības komisijas.

Apdraudējuma veidi:

- 1. Hibrīdapdraudējums.** Hibrīddraudu izpausmes ir daudzpusīgas un tās var ietvert gan militārus līdzekļus un to izmantošanas draudus, gan plaša spektra nemilitāru līdzekļu pielietojumu, sākot ar izlūkošanas un drošības dienestu operācijām, kiberuzbrukumiem, plašām informācijas kampaņām un dezinformācijas izplatīšanu, pretrunu un konflikta potenciāla izmantošanu sabiedrībā un beidzot ar ekonomisko spiedienu un terorismu. Nevar izslēgt kiberuzbrukumus valsts pārvaldes un privātajām struktūrām, dažādus sabotāžas aktus pret svarīgiem infrastruktūras objektiem, informācijas operācijas ar nolūku diskreditēt pastāvošo iekārtu, kā arī fizisku vērsanos pret valsts pārvaldes un pašvaldību amatpersonām kā tas tika novērots Krievijas pielietotajās metodēs Ukrainas teritorijā;
- 2. Militārs iebrukums.** Tieša militāra iebrukuma vai kara draudu iespējamība Latvijai kā NATO dalībvalstij ir vērtējama kā augsta. P Sauszemes spēku iebrukuma koridori tipiski centrējas pie galvenajiem ceļiem, kuri piemēroti smagās tehnikas ātrai pārvietošanai. Mūsdienu manevra karadarbības stūrakmens ir strauja karaspēka pārvietošanās, ceļā fokusējoties uz satiksmes mezglu un citu apvidus atslēgas punktu ieņemšanu. Kā sekunecīgas pilna spektra karadarbībai minamas ceļu bloķēšanas, tiltu un citas infrastruktūras objektu bojāšana vai iznīcināšana, bēgļu plūsmas veidošanās, pārpildītas un noslogotas ārstniecības iestādes, miera laika loģistikas ķēžu darbības traucējumi, daudzu pakalpojumu un pirmās nepieciešamības produktu pieejamības būtiska samazināšanās vai pat nepieejamība.

Ar NBS koordinēta un saskaņota tiltu pār upēm, dzelzceļa sliežu, lidlauku un vietējas nozīmes ceļu bloķēšana vai bojāšana var ievērojami samazināt agresora virzības ātrumu un sniegt nepieciešamo papildus laiku. Paredzot kara darbības uzsākšanu Latvijas A pusē (Latgale), paredzama liela civiliedzīvotāju plūsma. No valsts aizsardzības viedokļa ir būtiski saglabāt kontroli pār svarīgām apdzīvotām vietām, būtiskiem apvidus punktiem, nozīmīgu infrastruktūru un nodrošināt iedzīvotāju pamatvajadzības. Civilais atbalsts NBS ietver arī nepieciešamību organizēt pasākumu kopumu, lai traucētu pretinieku civilās kontroles pārņemšanā – darbības kuras saistītas ar ceļu un svarīgu objektu bloķēšanu, svarīgu dokumentu slēpšanu/iznīcināšanu, ģeogrāfisko orientieru likvidēšanu u.c. ar NBS saskaņotām darbībām.

CAK galvenie uzdevumi militāras krīzes gadījumā ir sekojoši:

- 1. Realizēt valsts pārvaldes nepārtrauktu un koordinētu darbību nodrošinot Latvijas Republikas likumos balstītas kārtības ievērošanu** - ar mērķi nodrošināt valsts suverenitāti un realizēt Latvijas likumīgās valdības lēmumu koordinētu izpildi. CAK rīkojās, lai militāras krīzes gadījumā nepieļautu vai sabotētu agresora mēģinājumus ieviest okupācijas spēkiem vēlamu kārtību;
- 2. Nodrošināt iedzīvotāju pamatvajadzības** – ar mērķi mazināt negatīvās sekas iedzīvotājiem militāras krīzes gadījumā. Iedzīvotājiem būtiskākās pamatvajadzības ietver: pārtikas un dzeramā ūdens pieejamību, pajumtes esamību, medicīniskās palīdzības un veselības aprūpes pieejamību, sabiedriskā drošība (atbilstoši Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likumam), pieeja ticamai un aktuālai informācijai u.c. Nenodrošinot iedzīvotāju pamatvajadzības ir liela iespējamība, ka var iestāties humānā krīze. Humāno krīzi agresors var mēģināt izmantot savā labā gan mēģinot parādīt valsts varas nespēju, gan mēģinot attaisnot savas darbības sniedzot pseido palīdzību;
- 3. Sniegt atbalstu NBS valsts aizsardzībā** – ar mērķi stiprināt NBS valsts militāras aizsardzības uzdevumu izpildē. Atbalsts ietver nepieciešamās operacionālās informācijas sniegšanu; sadarbības uzturēšanu ar pašvaldības iestādēm, iedzīvotājiem, privāto sektoru un koordinētu papildus materiāltechnisko resursu un pakalpojumu (saskaņā ar Mobilizācijas likumu un Ministru kabineta 2005.gada 22.novembra noteikumi Nr.873 “Noteikumi par mobilizācijas pieprasījumiem”) piesaisti.

Lai sagatavotos atbalsta sniegšanai valsts aizsardzības sistēmai, pašvaldības Civilās aizsardzības komisija vienojas ar reģionālo NBS bataljonu vai garnizonu par rīcības algoritmiem apdraudējuma gadījumā, sagatavošanās pasākumiem un kopīgajām mācībām. Kara gadījumā NBS kopā ar CAK organizē krīzes komunikācijas grupas izveidi, kuras darbība tiek organizēta atbilstoši Valsts CAP.

CAK veicamie pasākumi, lai sagatavotos rīcībai militārā iebrukuma, kara vai to draudu gadījumā:

Lai sekmīgi pildītu iepriekš minētos uzdevumus, CAK vadībā ir jāveic sagatavošanās pasākumi:

1. Rīcības plānu izstrāde CAK atbildības jomās (skatīt zemāk) atbilstoši Valsts aizsardzības plānā noteiktajām vadlīnijām. Īpašu uzmanību pievēršot informācijas aprites, darbības koordinācijas un atbildības definēšanai starp iesaistītajām institūcijām;
2. Sadarbības mehānisma izveidošana un uzturēšana par kritisko materiālo resursu rezervju pieejamību CAK teritorijā;
3. Sadarbības mehānisma izveidošana un uzturēšana par dažādu institūciju rīcībā esošās informācijas (t.sk. elektroniskās datu bāzes) pieejamību CAK darbības sekmīgai plānošanai un nodrošināšanai;
4. Periodiski organizējot mācības ar atbilstošu situāciju izspēli. Periodiskumu nosaka CA komisija, bet vēlams mācības organizēt ne retāk kā reizi 6 mēnešos, bet kā minimums vienu reizi gadā. CAK sagatavošanās pasākumi sevī iekļauj:
5. Rīcības plānu regulāru pilnveidošanu pēc nepieciešamības un CAK mācībām;
6. Procedūru izstrāde atbalsta sniegšanai un rīcības koordinācijai ar NBS.

Institūciju atbildības jomas militāras krīzes gadījumā ir noteiktas valsts CAP sadaļā par preventīvajiem, gatavības, reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumiem kara, militāra iebrukuma vai to draudu gadījumā.

Iedzīvotājiem informācija, kā rīkoties krīzes situācijā, 72 stundas, skatīt bukletā **38.pielikumā**.

3.1.26.1. CIVILĀS AIZSARDZĪBAS SISTĒMAS DARBĪBA KARA, MILITĀRA IEBRUKUMA VAI TO DRAUDU GADĪJUMĀ

Saskaņā ar Nacionālās drošības likuma 23.⁵ pantu un 36.pantu, Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likuma 3. panta trešo daļu un Valsts CAP, pašvaldībām ir jāgatavo civilā aizsardzības plāna sadaļa rīcībai kara, militāra iebrukuma vai to draudu gadījumā. Civilās aizsardzības sistēmas darbību kara, militāra iebrukuma vai to draudu gadījumā koordinē IEM sadarbībā ar VUGD, izveidojot Civilās aizsardzības operacionālās vadības centru, kas savukārt koordinē civilās aizsardzības jautājumus ar pašvaldībām.

Savukārt civilās aizsardzības uzdevumu izpildi kara, militāra iebrukuma vai to draudu gadījumā pašvaldībās koordinē pašvaldību institūciju vadītājs, plānojot un īstenojot sadarbības teritorijas civilās aizsardzības plānā pašvaldības institūcijām noteikto pasākumu izpildi, pašvaldību institūciju nepārtrauktas darbības nodrošināšanu un nepieciešamo rīcību, nodrošinot pamatvajadzības. Civilās aizsardzības plānā ietver arī pašvaldības veicamās darbības evakuācijas gadījumā (uzņemt no citas pašvaldības evakuētās personas un pašas pašvaldības veicamās darbības evakuācijai).

Militārā iebrukuma, kara vai to draudu gadījumā pašvaldības Civilās aizsardzības komisijai ir šādi pamata uzdevumi:

1. iedzīvotāju pamatvajadzību nodrošināšana, atbilstoši Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likumam,
2. atbalsta sniegšana valsts aizsardzības sistēmai.

Lai sagatavotos atbalsta sniegšanai valsts aizsardzības sistēmai, pašvaldības Civilās aizsardzības komisija vienojas ar reģionālo NBS bataljonu vai garnizonu par rīcības algoritmiem apdraudējuma gadījumā, sagatavošanās pasākumiem un kopīgajām mācībām. Kara gadījumā NBS kopā ar CAK organizē krīzes komunikācijas grupas izveidi, kuras darbība tiek organizēta atbilstoši Valsts CAP.

3.1.27. PAPILDUS APSKATĪTIE RISKI

SILTUMAPGĀDE

Cēsu novada teritorijā lielākā daļa daudzdzīvokļu dzīvojamās mājās, publiskās būvēs, pašvaldību būvēs, uzņēmumos un privātmājās ir centralizētās siltumapgādes sistēmas pieslēgums, ko apsaimnieko vairākas kapitālsabiedrības. Cēsu novada Amatas, Cēsu, Jaunpiebalgas, Līgatnes, Pārgaujas, Priekuļu un Vecpiebalgas apvienībās kā kurināmās centralizētajās siltumapgādes katlumājās vairumā tiek izmantota malka, koksnes granulas un šķelda, bet ir katlumājas, kurās tiek izmantota dabasgāze un dīzeļdegviela (Priekuļi. Patērētāji, kas nav pieslēgti centralizētajai siltumapgādes sistēmai, lielākā daļā objektos, siltumapgādi nodrošina individuāli, visbiežāk izmantojot autonomo gāzes (sašķidrināta gāze) vai cietā kurināmā apkures iekārtu vai ierīci. Nepieciešamības gadījumā centralizētas siltumapgādes sistēmas darbībai ir rezerves apkures katli un/vai ģeneratori siltumapgādes nepārtrauktai nodrošināšanai vai uzturēšanai.

Avārijas var rasties sadedzināšanas iekārtas bojājumu, nepietiekamas vai nepareizas lietošanas un apkopes rezultātā, apkures iekārtu, ierīču novecošanas rezultātā, siltumtīklu novecošanas rezultātā, avāriju siltumtīklos, ilgstošas elektroapgādes traucējuma dēļ, kā arī kurināmā deficīta dēļ. Nevar izslēgt ugunsgrēka vai sprādziena draudus sadedzināšanas iekārtā, boilerā vai kurināmā uzglabāšanas vietā. Šādas situācijas ir īpaši bīstamas gada aukstajā laika periodā, jo patērētāji masveidā tiek atstāti bez siltuma, kā arī liela sala gadījumā pastāv siltumapgādes tīklu, ēku siltumapgādes sistēmu un ūdensvada aizsalšanas risks. Bojājumi siltumtīklos var izraisīt apakšzemes inženierkomunikāciju applūšanu, ielu un ceļu izskalošanu, atklātu un slēptu bedru veidošanos, siltumapgādes tīklu un ēku siltumapgādes sistēmu applūšanu. Notiekot katastrofai siltumapgādes sistēmā daļai sabiedrības radīsies pamatvajadzību ierobežojumi, kas ietekmēs siltumapgādi mājoklim, veselības aprūpei un medicīniskai palīdzībai.

Informācija par siltumapgādes uzņēmumiem apkopota **29.pielikumā**

ŪDENSAPGĀDE UN KANALIZĀCIJA

Bojājumi ūdensapgādes sistēmās saistīti ar avārijām ūdensapgādes urbumos, ūdens apstrādes stacijās (ŪAS) un ūdens padeves sistēmās. Bojājumi ūdensapgādes urbumos un ūdens padeves sistēmās var novest pie dzeramā ūdens trūkuma pagastos, kur tiek nodrošināta centrālā ūdensapgāde. Centralizētā ūdensapgāde tiek nodrošināta ar dziļurbumu palīdzību.

Bojājumi kanalizācijas sistēmās saistīti ar avārijām notekūdens attīrīšanas iekārtās un kanalizācijas sistēmā. Bojājumi cauruļvados var novest pie neattīrītu notekūdeņu nonākšanas apkārtējā vidē. Neattīrītu notekūdeņu nonākšana vidē izraisa vides piesārņojumu un izplatīt infekcijas slimības.

Novada teritorijā tiek apzināti un uzskaitīti autonomie dziļurbumi, tajā skaitā privātpersonu vai uzņēmumu rīcībā esošie. Tas dod iespēju to izmantošanai avārijas situācijās, pieslēdzot autonomus strāvas ģeneratorus, risināt iespēju to pieslēgšanai publiskajā tīklā, tos izmantot kā ūdens ņemšanas vietu, nodrošinot patērētāju ar ūdens rezervēm atbilstošās tvertnēs un cisternās.

Cēsu novadā apzinātie ūdensapgādes uzņēmumi un iespējas (artēziskie urbumi) uzskaitīti **30.pielikumā**

3.2. RISKU MATRICA

Risku matrica ir iespējamības un ietekmes dimensiju attēlošanas paņēmiens, kas grafiski attēlo dažādus riskus salīdzinošā veidā. Matricu izmanto kā vizualizācijas rīku, kad ir identificēti vairāki riski, lai atvieglotu dažādo risku salīdzināšanu. Riska matricas izmanto arī tam, lai palīdzētu noteikt, kuriem riskiem nepieciešama papildu vai sīkāka analīze, vai kurš no konkrētajiem riskiem ir uzskatāms par kopumā pieņemamu vai nepieņemamu risku, pamatojoties uz tā novietojumu matricā.

Grafiskā risku matrica atainota **31.pielikumā**

4. PREVENTĪVIE, GATAVĪBAS, REAĢĒŠANAS UN SEKU LIKVIDĒŠANAS PASĀKUMI ATSEVIŠĶI KATRAM RISKAM

Informācija **32.pielikumā**

5. REAĢĒŠANAS UN SEKU LIKVIDĒŠANAS DARBU VADĪTĀJI

5. tabula

Nr. p.k.	Apdraudējums vai veicamā pasākuma nosaukums	Institūcija, kuras amatpersona ir reaģēšanas un seku likvidēšanas darbu vadītājs
1.	Zemestrīce	Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests
2.	Plūdi	Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests, Pašvaldības
3.	Vētra, lietusgāzes, ilgstošas lietavas, pērkona negaiss un krusa, sniegs un putenis, apledojums un slapja sniega nogulums, stiprs sals, karstuma, sausums	Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests
4.	Ugunsgrēku dzēšana mežos	Valsts meža dienests
5.	Epidēmija	Slimību profilakses un kontroles centrs
6.	Epizootija	Pārtikas un veterinārais dienests
7.	Epifitotija	Valsts augu aizsardzības dienests
8.	Bīstamo ķīmisko vielu noplūde iekšzemes ūdeņos	Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests
9.	Avārijas gāzes sadales sistēmās	AS "Gasol"
10.	Avārijas dabasgāzes pārvades sistēmā	AS "Conexus Baltic Grid"
11.	Radiācijas avārija, negadījums (incidents) un kodolavārija	Valsts vides dienesta Radiācijas drošības centrs
12.	Bioloģisko vielu negadījumi	Slimību profilakses un kontroles centrs
13.	Ugunsgrēku dzēšana, izņemot mežus	Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests
14.	Dambju un citu hidrotehnisko būvju pārrāvumi	Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests
15.	Pārvades un sadales elektrotīklu bojājumi	AS "Sadales tīkls" un AS "Augstsprieguma tīkls"
16.	Būvju sabrukums	Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests, pašvaldības
17.	Autotransporta vai autoceļu infrastruktūras avārija (ja nav jāveic glābšanas darbi, jādzēš ugunsgrēks vai jālikvidē bīstamo ķīmisko vielu noplūdes sekas)	VAS "Latvijas autoceļu uzturētājs" uz valsts autoceļiem; Pašvaldība uz pašvaldības autoceļiem;

18.	Aviācijas transporta avārija	Valsts robežsardze Transporta nelaimes gadījumu un incidentu izmeklēšanas birojs
19.	Sabiedriskās nekārtības	Valsts policija
20.	Terora akts	Valsts drošības dienests
21.	Nezināmas izcelsmes vielas vai priekšmeta atrašanās gadījumā	Valsts policija
22.	Bīstamo ķīmisko vielu noplūde no kuģiem, kuģa uzskriešana uz sēkļa, kuģa sadursme, pasažieru kuģa katastrofa jūrā	NBS JS Krasta apsardzes dienests

Avāriju siltumapgādes, ūdensapgādes, notekūdeņu vai kanalizācijas sistēmu katastrofas koordinē katras pašvaldības atbildīgais uzņēmums, jeb pakalpojuma nodrošinātājs
8.pielikumā “Kritiskās infrastruktūras objekti”

6. IEDZĪVOTĀJU EVAKUĀCIJA NO KATASTROFAS APDRAUDĒTAJĀM VAI SKARTAJĀM TERITORIJĀM, ŅEMOT VĒRĀ ATTIECĪGĀ APDRAUDĒJUMA IESPĒJAMĀS SEKAS

Operatīvi saņemot informāciju par pastāvošiem draudiem Pašvaldība organizē iedzīvotāju informēšanu par evakuācijas nepieciešamību, paskaidrojot, kā sevi pasargāt no apdraudējuma. Informācija var būt rekomendējoša – tie ir ieteikumi par to, kā sevi pasargāt no apdraudējuma, kā sagatavoties, ja evakuācija būs pēkšņa, kas jāņem līdzi, ja vajadzēs pamest mājas. Novadu iedzīvotāju, operatīvo dienestu, iestāžu un pašvaldības apziņošana par katastrofas draudiem paredzama, izmantojot visus pieejamos sakaru līdzekļus: mobilo telefonu sakaru tīklus, fiksēto telefonu tīklus, rācības, radiosakarus, masu medijus (TV, laikraksti, interneta portāli) un citus, kas tajā brīdī būs pieejami, kā arī ar šūnu apraides (ziņa katrā telefonā, kas atrodas ietekmes zonā) un Civilās aizsardzības trauksmes sirēnām. Sakaru pilnīgas neesamības gadījumā, apziņošana tiks veikta manuāli, no “cilvēka - cilvēkam” un ar operatīvo dienestu transportu.

Pašvaldība izstrādā savu struktūrvienību iekšējās apziņošanas shēmas, tādējādi nodrošinot efektīvu un strādājošu apziņošanas algoritmu. **Šīs shēmas paredzētas tikai iekšējai lietošanai. (4.pielikums)**

Trauksmes sirēnas ir paredzētas iedzīvotāju ātrai brīdināšanai gadījumos, kad ir kāda ārkārtēja situācija, notikusi dabas vai tehnogēna katastrofa, vai arī pastāv to draudi. Latvijā izvietotās trauksmes sirēnas nenodrošina to dzirdamību visās Latvijas teritorijās, bet

iedzīvotājiem nav jāsaņemas informācija par apdraudējumu vai katastrofu. Paraleli trauksmes sirēnu iedarbināšanai, lai informētu par izveidojušos situāciju, ārkārtas situācijās operatīvie dienesti izmantos arī citus paziņošanas līdzekļus – paziņojumu nodošanu ar šūnu apraidi (ziņa katrā telefonā, kas atrodas ietekmes zonā) caur operatīvo transportlīdzekļu skaļruņiem, iedzīvotāju dzīvesvietu apsekošanu u.c. VUGD atgādina, ka iedzīvotājiem izdzirdot trauksmes sirēnas, jāieslēdz radio vai televizors, kur tiks pārraidīta informācija par iespējamo apdraudējumu un rekomendācijas par aizsardzības pasākumiem un turpmāko rīcību. Agrīnās brīdināšanas sistēmas darbību nosaka likums Par valsts civilās aizsardzības plānu (stājas spēkā 2020. gada 26. augustā) un 2017. gada 8. augusta MK noteikumi Nr. 440 “Valsts agrīnās brīdināšanas sistēmas izveidošanas, darbības un finansēšanas kārtība”.

Cēsu novadā izvietoto sirēnu atrašanās vietas un to pārklājums attēlots CAP pielikumā. Sirēnu raidītais skaņas signāls dzirdams apmēram 1,5 km rādiusā atkarībā no sirēnas izvietojuma augstuma, gaisa mitruma un vēja stipruma.

2025.gada novembra mēnesī valsti ieviesta šūnu apraide, kas nosūta informāciju visiem mobilajiem tālruņiem, kuri atrodas attiecīgo sakaru torņu raidīšanas zonā.

SVARĪGI: Lai saņemtu attiecīgos šūnu apraides paziņojumus, mobilajos tālruņos jābūt aktivizētai šādu ārkārtas ziņu saņemšanas opcijai (tālruņa uzstādījumi)

6.1.EVAKUĀCIJAS VEIDS

Vietēja mēroga katastrofas, kur katastrofas radīto postījumu apjoms nepārsniedz vienas pašvaldības administratīvās teritorijas robežas, iedzīvotāju evakuāciju veic katastrofas skartā pašvaldība izveidojot pašvaldības evakuācijas koordinēšanas grupu. Reģionāla mēroga katastrofās, tiek izveidotas evakuācijas koordinēšanas grupas katrā pašvaldībā. Valsts mēroga katastrofās, kur katastrofas radītie postījumi ietekmē visu valsts teritoriju vai nozīmīgu tās daļu, iedzīvotāju evakuāciju nodrošina Civilās aizsardzības komisija saskaņā ar Civilās aizsardzības operatīvā vadības centra norādēm.

Cilvēku evakuācija var tikt veikta no telpām vai no apdraudētās teritorijas:

- pirms katastrofas (laicīgi saņemot informāciju par pastāvošiem draudiem);
- katastrofas laikā (saņemot informāciju par notiekošo katastrofu);
- pēc notikušas katastrofas (saņemot informāciju par jau notikušu katastrofu).

Katastrofas laikā vai pēc notikušas katastrofas, pastāvot pamatotam apdraudējumam vai draudiem iedzīvotāju veselībai un dzīvībai, evakuācija ir obligāta. Gadījumos, kad iedzīvotājs atsakās no evakuācijas, tas paraksta apliecinājumu, ka apzinās riskus savai dzīvībai un veselībai. Apliecinājums var būt brīvā formā.

Ja tiek izsludināts izņēmuma stāvoklis vai ārkārtēja situācija, saskaņā ar likumu "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" stājas spēkā īpašs tiesiskais režīms, kurš pašvaldību institūcijām nacionālās drošības interesēs ļauj veikt fizisko personu un to kustamā īpašuma evakuāciju, ieskaitot piespiedu pārvietošanu.

Cilvēku evakuācija var būt īslaicīga vai uz ilgāku laika periodu. Īslaicīgas evakuācijas laikā nav nepieciešama papildus resursu iesaistīšana (izmitināšana, ēdināšana). Evakuējot cilvēkus uz ilgāku laiku, pašvaldība nodrošinās: cilvēku izmitināšanu, ēdināšanu, sociālo palīdzību. Valsts apdraudējuma gadījumā, pašvaldība nodrošina iedzīvotājus ar pirmās nepieciešamības rūpniecības precēm un pārtiku. Pirmās nepieciešamības preces un to mēneša normas noteiktas Ministru kabineta 24.03.2024. noteikumos Nr. 185 "Noteikumi par iedzīvotāju nodrošināšanu ar pirmās nepieciešamības precēm valsts apdraudējuma gadījumā" (**33.pielikums**), bet pārtikas preču normas vienai dienai noteiktas 04.03.2022. Ministru kabineta noteikumi Nr. 147 "Noteikumi par iedzīvotāju nodrošināšanu ar pārtiku valsts apdraudējuma gadījumā" (**34.pielikums**).

Evakuācija no skartajām teritorijām, atkarībā no katastrofas veida, var notikt, izmantojot autotransportu, motorizētu un nemotorizētu transportu. Autotransportam var tikt izmantots gan novadu nodrošinātais autotransports, gan iedzīvotāju privātais transports.

Motorizētu transportlīdzekļu izmantošana var būt nedroša vietās, kur izplūdušas viegli uzliesmojošas ķīmiskas vielas, jo dzirksteles no motoriņiem var izraisīt to aizdegšanos. Ķīmisko vielu noplūdes gadījumā, evakuēties perpendikulāri vēja virzienam (tā, lai vējš pūstu no sāniem).

CAP **15.pielikumā** pievienots kultūrvēsturiskā mantojuma objektu saraksts, kurā ietverta informācija par lietām/objektiem, kurus būtu vērts saglabāt un evakuēt katastrofu vai draudu gadījumā. **Šiem sarakstiem valstī ir noteikts statuss "ierobežota pieejamība".**

Cilvēku ar īpašajām vajadzībām evakuāciju veic pavadošā persona, vai pašvaldības nozīmēta persona. Informācija par personu ar īpašām vajadzībām evakuācijā atrunāta **16.pielikumā**

Informācija par personu evakuācijas izglītības iestādēs minēta **17.pielikumā**.

6.2.PULCĒŠANĀS VIETAS

Organizējot iedzīvotāju evakuāciju no katastrofas apdraudētās teritorijas tiek noteiktas pulcēšanas vietas. **Pulcēšanās vietas ir paredzētas iedzīvotājiem, kuriem nav sava transporta, lai evakuētos no apdraudētās teritorijas.** Pulcēšanās vietās, iedzīvotājiem tiks norādīti droši evakuācijas maršruti, noteiktas izmitināšanas vietas un cita nepieciešamā palīdzība. Iedzīvotājiem kuriem būs nepieciešama palīdzība saistībā ar nokļūšanu uz izmitināšanas vietu transports tiks organizēts.

Pulcēšanās vietas tiek noteiktas katras pašvaldības administratīvajā teritorijā, kas atkarīgas no iedzīvotāju skaita, apdzīvotības blīvuma, esošās infrastruktūras un pieejamiem

resursiem, transporta piebraukšanas iespējām. Pulcēšanās vietā iedzīvotāji tiek sagaidīti un novirzīti transportēšanai uz evakuācijas punktu vai pagaidu izmitināšanas vietu.

Nosakot evakuācijas pulcēšanās vietu, jāņem vērā vismaz šādi kritēriji:

- ērti un brīvi piebraucama/pieejama vieta;
- apgaismota un pietiekama platība, kur pulcēties cilvēkiem;
- drošā attālumā no vietas, kur izveidojušies apstākļi rada apdraudējumu cilvēku dzīvībai vai veselībai;
- pieejams dzeramais ūdens un tualete;
- nodrošināma sabiedriskā kārtība un drošība;
- nodrošināma pirmā palīdzība/medicīniskā palīdzība.

Evakuācijas pulcēšanās vietu izvēlas tā, lai netraucētu dienestu (Nacionālo bruņoto spēku, Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta, Valsts policijas, Valsts robežsardzes, Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta) pārvietošanos.

Cēsu novada teritorijā ir noteiktas evakuācijas pulcēšanās vietas, kuru adreses apkopotas **12.pielikumā. Gadījumos, ja nav iespējas nokļūt uz tuvāko pulcēšanās vietu, iedzīvotāji aicināti pašorganizēties savās kopienās, iedzīvotāju grupās, par to informējot tuvāko pulcēšanās vietu vai pašvaldību.**

6.3.EVAKUĀCIJAS MARŠRUTI

Iedzīvotāju evakuācijas maršrutus nosaka CAK, vadoties pēc faktiskajiem apstākļiem, ņemot vērā apdraudējuma veidu, attīstības scenāriju, evakuējamo skaitu un pagaidu izmitināšanas punktu atrašanās vietām. Evakuācijas virzienu un maršrutu izvēle atkarīga no katastrofas apdraudējuma veida, izvietojuma pašvaldības teritorijā, apdraudētās teritorijas platuma un konfigurācijas.

Cēsu novada CAK sadarbībā ar vietējo pašvaldību un atbildīgajiem dienestiem izstrādā evakuācijas maršrutu, katrā konkrētajā situācijā. Valsts un pašvaldības policija, nosakot evakuācijas maršrutus, ņem vērā vai riska zona neskar paredzēto evakuācijas maršrutu un tas ir izbraucams, kā arī vai evakuācijas maršrutā netiek apdraudēti evakuējamie. Šie ceļi pamatā būs Valsts galvenie autoceļi, Valsts reģionālie auto ceļi un pilsētas ielas. Papildus tiek izvērtēts vai paredzētā izmitināšanas vieta pašreizējā brīdī ir spējīga uzņemt esošo skaitu evakuējamus. **Konvencionāla kara darbības gadījumā civiliedzīvotāju evakuācijas maršrutus nosaka NBS.** Evakuācijas maršruti katrā situācijā tiks precizēti, iezīmējot uz kartes un atradīsies evakuējamās grupas atbildīgās personas rīcībā.

Pašvaldības, kurās ierodas evakuētie iedzīvotāji, veic šo iedzīvotāju uzskaiti un nodrošināšanu ar pamatvajadzībām. Pašvaldības, kuru administratīvajās teritorijās tiek īstenota evakuācija, nodrošina iedzīvotāju transportēšanu, kā arī sniedz atbalstu citu evakuējamo iedzīvotāju grupu pārvietošanai. Masveida evakuācijas gadījumā tiek sasaukta CA OVC Evakuācijas koordinēšanas grupa, kas sastāv no valsts institūciju ekspertu darba grupas,

iedzīvotāju evakuācijas, pārvietošanas un pamatvajadzību nodrošināšanas pasākumu plānošanai un koordinēšanai. CAK koordinē bēgļu plūsmu, to informēšanu un nepieciešamo pamata vajadzību nodrošināšanu.

Ieslodzīto pārvietošanu starp ieslodzījuma vietām koordinē Cēsu audzināšanas iestādes darba grupa, un sadarbībā ar VP nodrošina ieslodzīto pārvešanu starp ieslodzījuma vietām. Ja ieslodzītos nav iespējams pārvest uz citām ieslodzījuma vietām (piemēram, citu ieslodzījuma vietu aizpildījuma dēļ vai tāpēc, ka pārējās ieslodzījuma vietas ir cietušas no militāra iebrukuma vai katastrofas), tad ieslodzītos, sadarbībā ar Cēsu novada pašvaldības piesaistīto transportu, īslaicīgi evakuē uz pagaidu uzturēšanās, plānojot ieslodzīto uzturēšanos šajās telpās ne ilgāk kā 24 stundas. Personu pārvietošanu starp sociālās aprūpes centriem īsteno pašvaldība un koordinē LM sadarbībā ar CAK.

Maršrutus izstrādā un testē, sadarbojoties pašvaldībai un Cēsu novadā dislocētajām drošības struktūrām Tādās mācībās kā "Pilskalns", "Namejs" u.c. Cēsu novadā ir izstrādāti vairāki iespējamie evakuācijas koridori, kuru realizēšana atkarīga no katastrofas veida un vietas. Evakuācija tiek plānota pakāpeniski (pa apkaimēm un apdzīvotām vietām), kur katra nākamā apkaime šķērso jau evakuētu teritoriju, maksimāli ierobežojot sastrēgumu veidošanos.

KĀ RĪKOTIES:

Informācija var tikt saņemta gan šūnu apraides tīklā, gan par masu saziņas līdzekļiem, gan pa tiešo no amatpersonām un dienestiem. ESI PACIETĪGS, SAGLABĀ MIERU! Var paiet laiks, kamēr tiek sagatavoti evakuācijas maršruti. Saņemot informāciju par evakuāciju, stingri sekot norādījumiem un noteiktajiem maršrutiem. Maršrutos var tikt izveidoti kontrolposteņi, norādījumu un ierobežojumu zīmes, norobežojošās barjeras. Vairāku virzienu ielas un ceļi var tikt pārveidoti par ceļiem ar vienvirzienu kustību. Virkne ielu un ceļu var tikt paredzēti tikai avārijas un glābšanas dienestiem.

PATVAĻĪGA NORĀDĪJUMU IGNORĒŠANA UN EVAKUĀCIJAS CEĻU MAINĀ RADA SASTRĒGUMU IESPĒJAMĪBU, APDRAUD EVAKUĀCIJAS NORISI, GLĀBŠANAS UN DROŠĪBAS DIENESTU DARBU!

6.4. TRANSPORTA NODROŠINĀJUMS

Evakuācijas gadījumā pieļaujama situācija, kad iedzīvotāji katastrofas skartās teritorijas pamet ar savu privāto autotransportu. Pie masveida evakuācijas var tikt piesaistīts arī trešo personu transports, kā piemēram AS "CATA" autobusi. Cēsu novada pašvaldībai piederošais transports, kas izmantojams evakuācijai apkopots **20. pielikumā**.

6.5.PAGAIDU IZMITINĀŠANA

Evakuētos iedzīvotājus iespējams izmitināt izglītības iestāžu sporta zālēs, tautas namos un pirmsskolas izglītības iestādēs. Viesnīcas ar gultas vietām var nodrošināt pavisam nelielam skaitam cilvēku. Izmitināšanas vietu apsardze var būt organizēta, piesaistot valsts un pašvaldības policijas darbiniekus, kā arī izmitināšanas objekta personālu.

Evakuācijas punkts ir īpaši izveidota droša un ērti pieejama vieta (telpas ēkā vai norobežota teritorija atklātā vietā) pašvaldības administratīvajā teritorijā, ar mērķi nodrošināt iedzīvotāju evakuāciju un pārvietošanu militāra iebrukuma, katastrofas vai to draudu gadījumā.

Evakuācijas punkta pakalpojumu plānošanā, īstenošanā, uzraudzībā un novērtēšanā ir svarīgi ņemt vērā visu vecumu, dzimuma identitātes, invaliditātes un izcelsmes cilvēkus un katrā ārkārtējā situācijā analizēt esošos un iespējamos riskus un ievainojamību.

Ja ir iespējams, evakuācijas punktā nodrošina piekļuvi internetam, sakaru ierīces, kas ļauj evakuētajiem sazināties ar viņu tuviniekiem. Informācija un vadlīnijas par evakuācijas punktu izveidi apkopotas **13.pielikumā**

Atbilstoši MK rīkojumam Nr. 476 "Par valsts civilās aizsardzības plānu" izmitināšanas apjomam jābūt vismaz 2% iedzīvotāju, kuri reģistrēti pašvaldības administratīvajā teritorijā. Atbilstoši 10.10.2025. datiem, būtu jābūt resursiem izmitināt vismaz ~850 cilvēku. Pašlaik apzinātais izmitināšanas vietu skaits ir atbilstošs. Apzinātās izmitināšanas vietas skatīt **19.pielikumā**.

6.6.EVAKUĒTO UZSKAITE

Evakuēto uzskaiti veic pašvaldības un iesaistīto iestāžu darbinieki. Atbildīgo amatpersonu par iedzīvotāju uzskaites organizāciju nozīmē civilās aizsardzības komisijas priekšsēdētājs vai izpilddirektors, vai cita nozīmēta persona. Atbildīgai amatpersonai, par evakuēto iedzīvotāju, jāsavāc visi personu dati. Izglītības iestādēm jānodrošina audzēkņu uzskaiti un uzraudzību evakuācijas pasākumu veikšanas gaitā. Uzskaitē var izmantot zemāk norādīto formu vai citu pierakstu. Evakuēto uzskaites veidlapa pieejama **13.pielikumā** (Vadlīnijas evakuācijas punkta izveidē)

6.7.EVAKUĒTO ĒDINĀŠANA

2022.gada 1.martā izdotie Ministru kabineta noteikumi Nr. 147 "Noteikumi par iedzīvotāju nodrošināšanu ar pārtiku valsts apdraudējuma gadījumā". (**34.pielikums**)

Noteikumi nosaka:

- normas iedzīvotāju nodrošināšanai ar pārtiku valsts apdraudējuma gadījumā;

- kārtību, kādā plānojama iedzīvotāju nodrošināšana ar pārtiku, kā arī pārtikas izsniegšanas un izsniegšanas kontroles kārtību valsts apdraudējuma gadījumā;
- valsts un pašvaldību institūciju uzdevumus un pienākumus, nodrošinot iedzīvotājus ar pārtiku valsts apdraudējuma gadījumā.

Noteikumi nosaka vienas dienas normas šādām iedzīvotāju grupām valsts apdraudējuma gadījumā:

- valsts iekšienē pārvietotiem (evakuētiem) civiliedzīvotājiem;
- personām, kas uzturas pilnā valsts vai pašvaldības apgādībā valsts vai pašvaldības iestādēs, un šo iestāžu personālam;
- personālam, kas veic valsts apdraudējuma seku likvidēšanas pasākumus.

Cēsu novada pašvaldībai nav noslēgtas vienošanās vai līgumi ar sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumiem par ēdināšanas nodrošinājumu katastrofas gadījumā, ņemot vērā neprognozējamus apstākļus šo uzņēmumu darbībai. Novada teritorijā atrodas dažādi pārtikas veikali (Rimi, Maxima, Elvi, TOP, Lidl, u.c.), kuros ir pārtikas rezerves 2 – 3 dienām (līdz nākamajam pārtikas pievedumam). Katastrofas gadījumā iespējama sadarbība ar šiem lielveikaliem. Organizējot iedzīvotāju evakuāciju, evakuētajiem tiek ieteikts sev līdzīgti ņemt pārtiku un 72h izdzīvošanas somu. Novada pašvaldība nodrošinās glābšanas darbos vai avārijas seku likvidācijā iesaistīto institūciju personāla ēdināšanu.

Evakuēto ēdināšana tiks organizēta atkarībā no situācijas, piesaistot skolu ēdnīcas un trešās personas (ēdināšanas uzņēmumus). Dzeramo ūdeni var nodrošināt SIA "Vinda", "Venden", "Cēsu alus" u.c. Novada teritorijā atrodas ievērojams skaits neatkarīgu artēzisko urbumu, kas ir izmantojami centralizētās ūdensapgādes sistēmas avāriju gadījumos.

Ēdināšanas iespējas izmitināšanas vietās, apkopotas **19.pielikumā**. Publiskās ēdināšanas vietas, kuras var nodrošināt vienlaicīgu ēdināšanu vairāk kā 50 personām, uzskaitītas **21.pielikumā**.

6.8.EVAKUĒTO SOCIĀLĀ APRŪPE

Sociālo aprūpi un medicīnisko palīdzību nodrošinās Cēsu klīnika un citas tuvākās medicīnas iestādes. Atkarībā no nepieciešamības un ievainoto skaita, cietušie var tikt nogādāti citās ārstniecības iestādēs. Krīzes situācijās var tikt piesaistīts personāls ar medicīnas iemaņām (paramedīki, vetārsti, šauras specializācijas medicīnas darbinieki utt). Kā pagaidu uzturēšanās vietas var tikt izmantotas mācību, kultūras un sporta iestādes. Sociālais dienests un Sarkanais krusts sniedz palīdzību iedzīvotājiem pēc katastrofas.

Mediķu un psihologu kontaktinformācija krīzes situācijās pieejama **35.pielikumā**.

6.9.EVAKUĒTO ĪPAŠUMA APSARDZE

Evakuēto iedzīvotāju īpašuma apsardzi paredzēts nodrošināt, izmantojot Valsts policijas un NBS struktūrvienību pieejamos resursus, atbilstoši 2010. gada 5. oktobra MK noteikumiem Nr. 946 „Kārtība, kādā Nacionālie bruņotie spēki piedalās avārijas, ugunsdzēsības un glābšanas darbos, kā arī neatliekamās ārkārtējo situāciju izraisījušo notikumu seku likvidēšanas pasākumos”. NBS tiek iesaistīti, ja civilās aizsardzības sistēmas rīcībā esošie resursi ir nepietiekami apdraudējuma situācijas pārvarēšanas un seku likvidācijas neatliekamo pasākumu veikšanai. NBS resursu piesaiste ievērojami paātrina neatliekamo pasākumu īstenošanu, mazina iespējamus zaudējumus, paātrina cilvēku glābšanu ja NBS rīcībā ir speciāli resursi šo darbību veikšanai. NBS kā materiāltehnisko palīdzību var piesaistīt transportu, tehniku, ierīces, gaisa kuģus, lauka virtuves un pārvietojamos vadības centrus.

Visa Cēsu novada teritorijas evakuācijas gadījumā, dienestiem nebūs pietiekamu cilvēkresursu iedzīvotāju īpašumu apsardzei. Apsardzi iespējams veikt, sadalot pilsētu un apdzīvotās vietas vairākos rajonos, un noslēdzot tos piekļuvei svešām personām, kā arī veicot regulāras apgaitas pa izveidotajiem rajoniem. Rajonu sadalījumam var kalpot esošais ciemu sadalījums vai novada galvenie ceļi. Ja nav iespējams nodrošināt visu īpašumu apsardzi, nepieciešams apsargāt kritiskās infrastruktūras objektus. Šādi objekti ir saistīti ar ūdensapgādi, siltumapgādi, sakaru centriem un citiem svarīgiem infrastruktūras objektiem. Tie noteikti kā kritiskās infrastruktūras objekti un netiek publicēti.

Sadarbojoties ar novadā dislocētajām drošības struktūrām, kopīgi rīkotajās mācībās (Pilskalns, Namejs u.c.), tiek plānoti un testēti dažādi risinājumi krīzes situācijām, tajā skaitā arī evakuēto teritoriju un īpašumu apsardzē. Plānos tiek izskatīta arī mednieku, brīvprātīgo, nevalstisko organizāciju iesaiste.

Izstrādātie plāni un pieejamie resursi tiek aktualizēti un apkopoti **36.pielikumā**.

6.10.SADARBĪBA AR CITĀM PAŠVALDĪBĀM EVAKUĒTO UZŅEMŠANAS JOMĀ

Valsts līmenī ir noslēgti starpvalstu līgumi par palīdzības sniegšanu ārkārtas situācijās. Tie ir aktualizēti un apkopot Valsts civilās aizsardzības plānā.

Cēsu novadam nav noslēgti līgumi ar blakus esošām pašvaldībām par evakuēto iedzīvotāju uzņemšanu. Nepieciešamības gadījumā var pieņemt, ka blakus esošās pašvaldības neatteiks cietušo uzņemšanu un palīdzību katastrofas gadījumā, kā arī var tikt izdoti attiecīgi valdības rīkojumi krīzes un ārkārtas situācijām. Attiecīgi Cēsu novads var uzņemt arī blakus novadu iedzīvotājus. Izmitināšana iespējama pašvaldību apzinātajās izmitināšanas vietās, kuras norādītas **19.pielikumā**.

7. IESAISTĀMIE RESURSI

Katastrofu pārvaldīšanā Cēsu novadā tiek iesaistīti novada teritorijā dislocētie operatīvie un speciālie dienesti. Operatīvajiem un speciālajiem dienestiem ir savi resursi, kuri tiek iesaistīti glābšanas un seku likvidēšanas pasākumos. Iesaistāmi arī pašvaldības rīcībā esošā tehnika un resursi. 2005.gada 20.decembrī pieņemtie Ministru kabineta noteikumi Nr.966 "Noteikumi par mobilizējamo civilās aizsardzības formējumu veidošanas kārtību un finansējumu" nosāka kā var tikt mobilizēti un civilajā aizsardzībā iesaistīti nepieciešamie speciālisti un personāls. Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta ieviestās vadlīnijās tiek rekomendēta nevalstisko organizāciju un brīvprātīgo iesaiste civilajā aizsardzībā, kas jau tiek testēts dažāda līmeņa apmācībās. Pašvaldībā ir noteikta kontaktpersona, sadarbībai ar nevalstiskajām organizācijām un brīvprātīgajiem. Ir izveidots resursu katalogs, kurā apkopotas nevalstiskās organizācijas un brīvprātīgie. **(37.pielikums)**

7.1.PAŠVALDĪBAS VAI PAŠVALDĪBU RESURSI, KAS IESAISTĀMI REAĢĒŠANAS UN SEKU LIKVIDĒŠANAS PASĀKUMOS

Cēsu novada pašvaldības pieejamos resursus, kas tiks iesaistīti reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumos, skatīt **22.pielikumā**. Šie ir apzinātie resursi, kurus ir iespējams piesaistīt reaģēšanas un seku likvidācijai. Visi resursi nav pašvaldības īpašumā (pieder trešajām personām, kapitālsabiedrībām u.c.), bet to izmantošanas iespējamība ir saskaņota.

7.2.FIZISKO VAI JURIDISKO PERSONU RESURSI, KAS IESAISTĀMI REAĢĒŠANAS UN SEKU LIKVIDĒŠANAS PASĀKUMOS

Atbilstoši MK noteikumiem Nr. 131 "Noteikumi par juridiskās vai fiziskās personas resursu iesaistīšanu reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumos vai ugunsgrēka dzēšanā, vai glābšanas darbos, kā arī tai radušos izdevumu un zaudējumu kompensācijas aprēķināšanas kārtību", pašvaldībām nepieciešams, pēc saviem ieskatiem, noslēgt līgumus par uzņēmumiem, nevalstiskajām organizācijām u.c. par resursu un citas palīdzības piesaisti civilās aizsardzības nodrošināšanai.

(22.pielikumā saraksts, ja ir noslēgti līgumi)

Tiek rekomendēts pašvaldībām katra gada budžetos atvēlēt līdzekļus materiālā nodrošinājuma bāžu sagatavošanai, lai katastrofu gadījumā pašvaldība vismaz līdz 10 dienām spētu nodrošināt savus iedzīvotājus ar pirmās nepieciešamības precēm. Mērķis ir veicināt pašvaldības spēju būt autonomai krīžu un katastrofu sākumā posmā, līdz spēj pieslēgties valsts atbalsta mehānisms, kaimiņvalstis, NATO u.c.

7.3. NODROŠINĀJUMS AR ENERGORESURSIEM ENERGOAPGĀDES TRAUCĒJUMQU GADĪJUMĀ

Cēsu novada pašvaldības nodrošinājumu ar energoresursiem uzskaitīts **23.pielikumā**.

SVARĪGI:

Plānojot nodrošinājumu ar ģeneratoriem vai cita veida elektrības nodrošinājumu (akumulatori, UPS u.c.) svarīgi ir noskaidrot un zināt rezerves strāvas avotu raksturlielumus un tehnisko izpildījumu, lai būtu iespējama to savietojamība ar strāvas patērētāju, kā arī informācija par to transportēšanu, degvielas veidiem, darbības principu, drošības prasībām utt, kā piemēram:

1. strāvas spriegums (230V, 400V, 12V....)
2. Strāvas jauda KW
3. Fāžu skaits
4. Pieslēguma veids/tips (cik apmēru, cik polu...) Vienai iekārtai var būt vairākas pieslēgvietas un iespējas.
5. Degvielas veids, degvielas tvertnes tilpums, degvielas patēriņš
6. Kopējais svars
7. Transportēšanas veids (pārnēsājams; ir transporta piekabe (kāds sakabes veids)
8. Komplektācija (instrumenti, pagarinātāji....)
9. Tehniskā, drošības un apkopju informācija
10. Cita nozīmīga informācija

Pievienojot strāvas ģeneratorus ēkām un objektiem, kas ir saslēgti kopējā elektrotīklā, vispirms jānodrošina objekta atslēgums no kopējā tīkla, tādejādi neapdraudot personas, remontbrigādes un iekārtas ārpus objekta.

Ideālā variantā, jau iepriekš objektam ir izbūvēta ģeneratoru pieslēgvietā ar atslēguma iespēju, kas nepieļauj rezerves strāvu padošanu kopējā tīklā.

8. SADARBĪBA AR CITU ADMINISTRATĪVO TERITORIJU, SADARBĪBAS TERITORIJAS CIVILĀS AIZSARDZĪBAS KOMISIJU, VALSTS UN CITU VALSTU GLĀBŠANAS DIENESTIEM UN BLAKUS ESOŠAJĀM PAŠVALDĪBĀM

Par sadarbību ar citu administratīvo teritoriju civilās aizsardzības komisijām valsts un citu valstu glābšanas dienestiem un blakus esošajām pašvaldībām nav noslēgti līgumi. Attiecīgo jomu iestādēm/uzņēmumiem (Latvijas Valsts meži, VUGD u.c.) ir savi pienākumi saistībā ar civilo aizsardzību bez līgumu noslēgšanas. Latvijas Republikas valdība, Igaunijas Republikas valdība un Lietuvas Republikas valdība 2018. gada 22. martā ir parakstījušas nolīgumu par sadarbību katastrofu novēršanas, gatavības un reaģēšanas jomā.

9. ĀRKĀRTAS SITUĀCIJA VAI IZŅĒMUMA STĀVOKLIS

Ārkārtējā situācija ir īpašs tiesiskais režīms, kura laikā Ministru kabinetam ir tiesības likumā noteiktajā kārtībā un apjomā ierobežot valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju, fizisko un juridisko personu tiesības un brīvību, kā arī uzlikt tām papildu pienākumus. Ārkārtējo situāciju var izsludināt tāda valsts apdraudējuma gadījumā, kas saistīts ar katastrofu, tās draudiem vai kritiskās infrastruktūras apdraudējumu, ja būtiski apdraudēta valsts, sabiedrības, vides, saimnieciskās darbības drošība vai cilvēku veselība un dzīvība.

Izņēmuma stāvoklis ir īpašs tiesiskais režīms, kas izsludināms, ja:

- valsti apdraud ārējais ienaidnieks,
- valstī vai tās daļā ir izcēlušies vai draud izcelties iekšēji nemieri, kas apdraud demokrātisko valsts iekārtu.

Izņēmuma stāvoklis ļauj likumā noteiktajā apjomā un kārtībā ierobežot fizisko un juridisko personu tiesības un brīvību, kā arī uzlikt tām papildus pienākumus. Izņēmuma stāvokli izsludina Ministru kabinets.

Ārkārtas situācijas vai izņēmuma stāvokļa gadījumā valsts pārvaldes un pašvaldību institūcijas ir tiesīgas noteikt aizliegumus / ierobežojumus resursiem, cilvēkiem, teritorijām, kā arī izmantot savām vajadzībām fizisko un juridisko personu kustamo un nekustamo īpašumu, ja tas saistīts ar nacionālās drošības nodrošināšanu valsts apdraudējuma gadījumā. Ārkārtas situācijas vai izņēmuma stāvokļa izsludināšanu reglamentē likums "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" (pieņemts 07.03.2013.).

Informatīvos materiāls iedzīvotājiem par rīcību dažādu apdraudējumu gadījumā skatīt **40. pielikumā**.

10. CĒSU NOVADA TERITORIJAS CIVILĀS AIZSARDZĪBAS PASĀKUMI MILITĀRA IEBRUKAMUA VAI KARA GADĪJUMĀ (IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA)